

وزارت آموزش و پرورش
توانا بود هر که دانا بود

راهنمای تدریس کتاب

فارسی

برای کلاس اول دبستان

۱۳۴۵

به امر مبارک شاهنشاه آریامهر

این کتاب از طرف سازمان شاهنشاهی خدمات اجتماعی
با کمک سازمان برنامه طبع شده و در اختیار وزارت آموزش و پرورش
قرار گرفت تا در میان کلیه آموزگاران سراسر کشور برای بکار
توزیع شود.

خرید و فروش آن اکیداً ممنوع است

وزارت آموزش پرورش
توانا بود هر که دانا بود

راهنمای تدریس کتاب

فارسی

برای کلاس اول دبستان

حق چاپ محفوظ است

۱۳۴۵

از انتشارات

سازمان کتابهای درسی ایران

تألیف

عباس سیاحی

ایرج جهانشاهی

در سالهای اخیر در کشور ما، به رهبری شهریار خردمند، شاهنشاه آریامهر، برای همگامی با جهان مرفعی تلاشی پی گیر و دامنه دار آغاز گشته و تحولاتی شگرف در کلیه شئون اجتماعی بوقوع پیوسته است. بدیهی است که در این دوران تحول و انقلاب، دستگاههای اجرایی در صورتی قادر به انجام دادن وظایف خود به نحو مطلوب خواهند بود که در راهی هماهنگ با تحولات اخیر گام بردارند. تجدید نظر در برنامه های مدارس و تدوین برنامه های نو منطبق با آرمانهای انقلاب از جمله قدمهایی است که وزارت آموزش و پرورش در مسیر این تحولات بزرگ برداشته و از هم اکنون موجبات اجرای صحیح و دقیق آن را فراهم آورده است. شك نیست برای وصول به هدفهای برنامه نوین، نخست باید کتابهای درسی جدید با رعایت اصول و فنون لازم تألیف شود. لیکن تنها با کتاب درسی بدون یاری رکن اعظم آموزش و پرورش، یعنی معلم، وصول به هدفهای برنامه و همگامی با دنیای جدید و تحولات عظیم کشور میسر و مقدور نیست. اما یاری معلمان وقتی مؤثرتر است که آنان نیز به سهم خود با پیشرفتهای آموزشی جهان امروز همگام باشند، با وسایل نوین آموزشی آشنا شوند و به هنگام تدریس از روشهایی که نیل به مقصود را سهلتر می سازد استفاده کنند.

برای تأمین این منظور، همراه با هر یک از کتابهای درسی که بر طبق برنامه جدید تهیه شده است، یک کتاب راهنمای تدریس نیز تدوین یافته که در

آن برای اجرای برنامه به نحو مطلوب و نتیجه‌گیری بیشتر از کتاب دانش آموز،
پیشنهادهایی بر اساس جدیدترین روشهای تدریس هر يك از مواد درسی ارائه
شده است.

امیدوار است که کلیه معلمان، که مسئولیت خطیر رهبری نسل آینده را
بعهده دارند، با مطالعه دقیق این کتابها هماهنگی شیوه تدریس را در مدارس
سراسر کشور حفظ کنند و در اجرای وظایف خطیر خود به اخذ نتایج مفیدتر
نایل آیند.

وزیر آموزش و پرورش - دکتر هادی هدایتی

بنام خدا

فهرست :

صفحه

۱	پیشگفتار
	تربیت مقدم بر تعلیم
۳	(سواد وسیله است نه هدف. نخستین وظیفه شناخت کودک است. نظم و انضباط. تشویق و تنبیه.)
	آموزش زبان
	(ارکان سمعی و بصری زبان. تعریف سواد. روش مستقیم: استفاده از محسوسات و مشاهدات محیط تحصیل برای تعلیم زبان فارسی در مناطقی که مردم به لهجه‌های محلی گفتگو می‌کنند)
۱۳	
۲۰	دوره آمادگی و تدریس لوحه‌ها
	(هدفهای دوره آمادگی ، صفحه ۲۰ - معلم و دوره آمادگی : پیش از آغاز نخستین درس ، صفحه ۲۱ - نخستین روز درس ، صفحه ۲۵ .
	تدریس لوحه‌ها : لوحه اول ، صفحه ۲۷ - لوحه دوم ، صفحه ۳۱ - لوحه سوم ، صفحه ۳۷ - لوحه چهارم ،

صفحه ۴۱ - لوحه پنجم ، صفحه ۴۳ - لوحه ششم ،
صفحه ۴۷ - لوحه هفتم ، صفحه ۵۱ - لوحه هشتم ،
صفحه ۵۷ - لوحه نهم ، صفحه ۵۹ - لوحه دهم ،
صفحه ۶۱ - لوحه یازدهم ، صفحه ۶۵ - لوحه دوازدهم ،
صفحه ۷۴)

آموزش خواندن و نوشتن:

۷۶ چند نکته اصلی
(شکل صداها و چگونگی نوشتن آنها نسبت به خط زمینه ،
صفحه ۷۷ - کلمه کلید و روش استفاده از آن ، صفحه ۸۰
جدول حروف ، صفحه ۸۱ - چند نکته در باره آموزش
خواندن ، صفحه ۸۵ - چند نکته در باره آموزش نوشتن ،
صفحه ۸۶)

۸۷ تدریس الفبا
(راهنمایی در باره روش تدریس هر يك از حروف الفبا
و تمرینهای زبان آموزی ، از صفحه ۸۸ تا ۱۵۰)

۱۵۱ مهارت در خواندن و نوشتن

برای اینکه در کار تدریس کتاب فارسی اول دچار اشکال نشوید و با زحمت کمتر به نتیجه مطلوب برسید، توصیه می‌کنیم که پیش از آغاز نخستین درس حتماً این کتاب را، از مقدمه تا پایان، یک بار با دقت بخوانید و در باره پیشنهادهای آن و روش تدریس هر درس با مراجعه به متن آن درس در کتاب فارسی اول دبستان فکر کنید. پس از این مطالعه کلی، نیز باید قبل از تدریس هر درس بار دیگر متن درس و راهنمای تدریس آن را مطالعه کنید و با آمادگی کامل به تدریس آن پردازید. یقین است که با اتخاذ این روش در کار خطیری که بر عهده گرفته‌اید توفیق کامل خواهید یافت.

نکته دیگر که تذکار آن را لازم می‌دانیم این است که تعلیم و تربیت مانند سایر امور زندگانی اجتماعی پیوسته در حال تغییر و تحول است و به این لحاظ مسئولان تعلیم و تربیت یک جامعه، خاصه معلمان، که مستقیماً عهده‌دار و مسئول آماده کردن و تربیت نسل جوان بر مبنای نیازمندیهای جامعه خود هستند، باید به تحولات سریع تعلیم و تربیت و روشهای مطلوبتری که عرضه می‌شود آگاه شوند و راه به کار بردن این روشها را در رسیدن به هدفهایی که منظور نظر است به خوبی بدانند و به آن عمل کنند.

کتاب حاضر با توجه به این اصول و بیشتر بر پایه روشهای تکامل یافته و متداول تعلیم الفبا در ایران تهیه شده است و یادآور نکته‌هایی است که مسلماً بسیاری از معلمان کلاسهای اول دبستان، خود با مطالعه و تجربه دریافته‌اند و به آنها عمل می‌کنند. اما از

آنجا که این کتاب حاصل نظریه‌ها و تجارب بسیاری از دانشمندان تعلیم و تربیت و معلمان بصیر و صاحب‌نظر گذشته و حال است*، مطالعه و دقت در مطالب و پیشنهادهای آن را به همه همکاران ارجمند، حتی آن گروه از معلمان که در کلاسهای کارآموزی فن تدریس الفبا را فرا گرفته‌اند، توصیه می‌کنیم. یقین داریم که این‌عده از همکاران ما نیز خود را بی‌نیاز از مطالعه دقیق این کتاب نخواهند دانست و همواره در صدد خواهند بود که راهی هموارتر و کوتاهتر برای نیل به هدفهای تعلیم و تربیت بیابند و از کلیه کتابها و نوشته‌های دیگر نیز که به نحوی در کار تدریس آنان مؤثر خواهد بود استفاده کنند. شك نیست که هر کتاب درسی و راهنمای تدریس آن باید پیوسته مورد تجدید نظر قرار گیرد و به مقتضای پیشرفتهای آموزشی و نیازمندیهای جامعه تغییر یابد. سازمان کتابهای درسی ایران امیدوار است که نظریه‌های همکاران ارجمند خود را درباره کتاب فارسی اول دبستان و راهنمای تدریس آن، پس از يك دوره تدریس، دریافت دارد تا در تجدید نظرهای آینده از پیشنهادهای مفید آنان استفاده کند.

-
- * در تألیف کتاب فارسی اول دبستان و راهنمای تدریس آن منابع و مآخذ زیر نیز مورد مطالعه و استفاده قرار گرفته است:
- ۱ - کلیه کتابهای درسی که تا کنون برای کلاس اول دبستان چاپ شده است.
 - ۲ - کتابهای «روش تدریس آمادگی» و «روش تدریس کتاب اول دبستان» تألیف بانو ثمینة باغچه‌بان (پیرنظر) با همکاری بانو لیلی آهی (ایمن).
 - ۳ - کتابهای «علم آموزش» و «اسرار تعلیم و تربیت یا اصول تعلیم الفبا» تألیف آقای جبار باغچه‌بان.
 - ۴ - نوشته‌ها و تقریرات استاد فقید دکتر محمد باقر هوشیار درباره روش تلخیص در الفبای فارسی و خط زمینه.
 - ۵ - کتاب «خط و فرهنگ» تألیف آقای ذبیح بهروز.
 - ۶ - کتاب «تدریس زبان فارسی در دبستان» تألیف آقای دکتر سلیم نیساری (تقریرات ایشان در دانشسرای عالی در باره روش تدریس الفبا).
 - ۷ - مجلدات اول و دوم کتاب «راهنمای معلم» از انتشارات وزارت آموزش و پرورش.
 - ۸ - کتاب «راهنمای تدریس الفبای راه نو» تألیف شادروان حسین کاظم‌زاده ایرانشهر.
 - ۹ - کتاب «دستور تعلیم الفبا» تألیف شادروان مهدیقلی هدایت.
 - ۱۰ - «رسالة خط داعی» تألیف شادروان سید محمد علی داعی‌الاسلام.

تربیت مقدم بر تعلیم

مقدمه

شما به عنوان نخستین معلم، کار تدریس را برای کودکانی که اکثریت قریب به اتفاق آنان تاکنون به کودکان دبستان و دبستان نیامده‌اند آغاز می‌کنید. اثری را که شما در نخستین برخورد، در روزهای اول دبستان و به دنبال آن در طول یک سال تحصیلی در روح این کودکان می‌گذارید خشت اول تعلیم و تربیت رسمی است و بیشتر بر این پایه است که آیندهٔ طفل پی‌ریزی می‌شود. اگر نسلی که تعلیم و تربیت آنان به شما سپرده شده است افرادی آزاد، با شخصیت، شجاع، با هدف، فعال، مفید به حال خود و جامعه، مؤمن به دین و مقدسات ملی، راستگو و درستکار، دانش‌طلب و اهل مطالعه و آشنا به رفتارهای صحیح اجتماعی بار آیند و به معنی واقعی کلمه، متمدن و خوشبخت شوند، وظیفهٔ مقدسی را که جامعه با اعتماد کامل بر عهدهٔ شما گذاشته است به خوبی انجام داده‌اید و ملتی را به حقشناسی از خدمات خود موظف کرده‌اید و اگر در انجام این وظیفهٔ بزرگ ملی به هر علت قصور شود اثر نامطلوب آن نسلی که به میراث باقی خواهد ماند.

در این کتاب که هدف آن راهنمایی همکاران ارجمند در تدریس درس فارسی به شاگردان کلاس اول دبستان است، بحث دربارهٔ کلیهٔ نکته‌هایی که معلم باید به عنوان یک معلم و مربی به آنها توجه کند، به آن سبب که به تفصیل در دوره‌های کارآموزی مورد بحث بوده است، زائد به نظر می‌رسد. با این حال ذکر چند نکتهٔ مهم خالی از فایده نخواهد بود:

سواد وسیله است نه هدف

در گذشته، بسیاری از معلمان می‌پنداشتند که غرض از آمدن طفل به دبستان فقط فراگرفتن مطالب کتاب یا کتابهای درسی و گذراندن امتحانی بر پایهٔ مواد برنامهٔ تحصیلی است، برای اینکه شاگرد در آینده بتواند از آنچه آموخته است در زندگی استفاده کند. امروز کلیهٔ معلمان و مسئولان تعلیم و تربیت معتقدند که **سواد و تحصیل فقط وسیله‌ای است**

برای بهتر زندگی کردن در حال و رسیدن به زندگانی بهتر در آینده. به این لحاظ است که تعلیم و تربیت کنونی اضافه بر اینکه نیازمندیهای زندگی کنونی کودک را فراموش نمی‌کند، اساسی‌ترین هدف خود را این می‌داند که استعدادهای نهفته او را بشناسد، آنها را برانگیزد و قوای بدنی و روحی کودک را طوری متعادل پرورش دهد که این استعدادها در فرصتها و شرایط مناسبی که برای طفل فراهم می‌شود تربیت شوند و دانش آموز امروز پس از فراغ از تحصیل بتواند در جامعه قبول مسئولیت کند و فردی مستقل، وظیفه‌شناس، مفید به حال خود و جامعه و سازگار با محیط زندگانی خویش بار آید.

نخستین وظیفه شناخت کودک است

کودکی که تعلیم و تربیت او به شما سپرده می‌شود گرچه به ظاهر کوچک و ساده است، باطنی بزرگ و پیچیده دارد. پیش از آنکه قدم به دبستان بگذارد بر اثر عوامل و شرایط محیط زندگانی خود، از روز ولادت تا به آن روز، از لحاظ جسم و روح دارای خصوصیت‌هایی شده است که نمودار شخصیت تکوین یافته او است. اگر معلم هرچه زودتر به این اختصاصات فردی طفل توجه نکند و یکایک شاگردان را از لحاظ جسم و روح نشناسد و همچنین به وجوه اشتراك صفات اختصاصی آنان پی نبرد، راهی به خطا در تعلیم و تربیت کودکان پیموده است که اکثراً جبران آن غیر ممکن می‌شود.

جا دارد که در اینجا به اهم وظایف آموزگار از لحاظ شناخت کودک اشاره مختصری شود:

۱- با خصوصیات زندگی فردی و خانوادگی یکایک کودکان آشنا شوید تا:

● اگر خدای نکرده از لحاظ خانوادگی احساس کمبود محبت می‌کند، شما با محبت بیشتر این کمبود را جبران کنید.

● نوع وظایف و تکالیفی را که برای او تعیین می‌کنید متناسب با امکانات زندگانی وی باشد. مسلماً از کودکی که پدر و مادری بیسواد دارد و در محیط زندگانی او، کسانی که بتوانند در کار تحصیل به وی کمک کنند وجود ندارند، انتظار نخواهید داشت که از بزرگترهای خود برای جبران عقب‌ماندگیهای تحصیلی کمک بگیرد و خود شما برای او این امکانات را فراهم خواهید کرد. همچنین از کودکی که ناگزیر است پس از پایان درس روزانه در امر تهیه

معاش و فعالیتهای خانواده خود مشارکت داشته باشد انتظار نخواهید داشت که تکالیف درسی او به نحو کامل انجام پذیرد.

● پیشرفتهای تحصیلی او را متناسب با توانایی وی و محیط زندگی او مورد سنجش و قضاوت قرار دهید. کودکی که از لحاظ زندگی خانوادگی خود در فقر بسر می برد و توانایی تهیه وسایل تحصیل را ندارد، در خانه ای پر جمعیت و نامساعد از لحاظ نیازمندیهای تحصیلی زندگی می کند، در خانه او رادیو و تلویزیون نیست، افراد خانواده اش با کتاب و مطالعه سروکار ندارند و در محیطی بسته و عقب مانده زندگی می کند، مسلماً از لحاظ شرایط تحصیل و میزان اطلاعات و رشد قوای ذهنی و بدنی با کودکی که در محیط زندگی خود کمبودی ندارد متفاوت است. بدون شك مقایسه پیشرفتهای تحصیلی این دو کودک، با استفاده از يك معیار واحد، خلاف اصول تعلیم و تربیت است.

● به نوع تربیت و عاداتی که طفل بر اثر محیط خاص خانوادگی و اجتماعی خود پیش از آمدن به مدرسه کسب کرده است آشنا شوید. عاداتی خوب او را پرورش دهید و به تدریج در تغییر عادات نامطلوب او بکوشید و در او تربیتی سالم و عاداتی مورد پسند پی ریزی کنید. شما به خوبی می دانید که نقش مهم تعلیم و تربیت به وجود آوردن عاداتی مطلوب در طفل است: مراقب بهداشت و پاکیزگی خود باشد، خوب و درست غذا بخورد، لباس خود را خوب و پاکیزه بپوشد، بداند که چگونه از جان خود در برابر خطرات محافظت کند، حق مالکیت خود و دیگران را بشناسد، حدود آزادی خود و احترام به آزادی دیگران را بشناسد، درست نشستن و برخاستن و راه رفتن را بداند، آداب گفتن و شنیدن و معاشرت با دیگران را رعایت کند، درست خواندن و درست نوشتن را یاد بگیرد و در کار تحصیل پشتکار داشته باشد، از شکست نهراسد و آن را با کوشش بیشتر جبران کند، شاد و امیدوار باشد و...

● کودکان کناره گیر و خجول یا مزاحم و گستاخ و ناسازگار را بشناسید و علل ناهماهنگی آنان را با کودکان دیگر کشف کنید و کوششی مداوم در بر طرف کردن نقایص آنان به کار برید.

● کودکانی را که دارای استعداد و هوشی بیش از سن هوشی و عقلی خود هستند

بشناسید و روشی خاص دربروز استعدادهای آنان و تعلیم و تربیت ایشان به کار برید تا وسایل پیشرفت سریعتر ایشان را در تحصیل فراهم نموده باشید و اگر لازم باشد که تحت تعلیم و تربیت خاصی مناسب با هوش و استعداد خود قرار گیرند، شما سعی کنید که وسایل آن را فراهم کنید.

● با اولیای طفل همواره دربارهٔ تعلیم و تربیت او مشورت کنید و ترتیبی بدهید که خانه و مدرسه در این راه روشی هماهنگ داشته باشند.

۲- قوای جسمی یکایک شاگردان را مورد مطالعه قرار دهید.

از بیماریهایی که طفل هم اکنون به آنها مبتلاست یا پیش از آن مبتلا بوده است به کمک اولیای او یا پزشکان آگاه شوید. وسایلی برانگیزید که به کوشش اولیای طفل یا بهداری آموزشگاهها یا پزشکانی که در انجمن همکاری خانه و مدرسه عضویت دارند سلامت کودکانی که نیاز به درمان و مداوا دارند تأمین شود.

در همان روزهای اول سال باید با همکاری متخصصان یا با استفاده از روشهایی که در دوره‌های کارآموزی فرا گرفته‌اید اقدامات بهداشتی زیر را انجام دهید:

● میزان بینایی هر یک از چشمهای کودک را اندازه‌گیری کنید تا اگر نیازی به عینک یا معالجه دارد اولیای او بی‌اطلاع نمانده باشند.

● میزان شنوایی هر یک از گوشهای کودک را اندازه‌گیری کنید تا اگر نیازی به معالجه یا سمعک دارد اولیای او آگاه شوند.

● جای کودکانی را که از لحاظ بینایی یا شنوایی ضعیف هستند نزدیکتر به تخته سیاه و معلم تعیین کنید.

● وسایلی فراهم کنید که کودکان مبتلا به بیماریهای واگیر پیش از آنکه کنار کودکان دیگر قرار گیرند و آنان را مبتلا کنند معالجه شوند.

مسئلاً توجه دارید که تعلیم و تربیت مهمترین عامل تأمین سلامت فرد است. وظیفه شما

از لحاظ دقت در سلامت کودکان و ایجاد عاداتهای بهداشتی در آنان و کوشش در تأمین سلامت ایشان تنها محدود به روزهای اول سال نخواهد بود. باید هماهنگی که همواره به پرورش قوای فکری او توجه دارید به سلامت او نیز توجه کنید. شك نیست که اگر به کشف نقصی در سلامت طفل توفیق یافتید این نکته را با اولیای او در میان خواهید گذاشت نه خود طفل، که ممکن است در او ایجاد ناراحتی روحی کند.

۳- به نقایص خلقی و عضوی بعضی از کودکان که ممکن است در شمار شاگردان شما باشند و قف شوید و با آنان باروشی مطلوب رفتار کنید.

● اگر در بین شاگردان کلاس شما کودکان چپ دست (چپ نویس) * وجود دارند در رفتار خود با آنان به این نکته ها توجه کنید:

* هرگز کودک چپ دست را وادار نکنید که ترك عادت کند و دست راست خود را برای نوشتن به کار بیندازد. توجه داشته باشید که این عادت ممکن است به علت وضع طبیعی بدن پیدا شده باشد و تغییر آن موجب ناراحتیهای دیگر در طفل خواهد شد.

* اگر راه درست نوشتن به کودکان چپ دست آموخته شود آنان نیز درست و زیبا خواهند نوشت .

* شاگردانی که با دست راست می نویسند معمولاً گوشه چپ پایین صفحه کاغذ را کمی به چپ متمایل می کنند.

شاگردان چپ دست باید گوشه راست پایین صفحه کاغذ را کمی به راست متمایل کنند.

* باید به چپ نویسان عادت داده شود که هنگام نوشتن، دست آنان زیر نوشته حرکت

* تاکنون بطور قطع و یقین علت چپ شدن روشن نشده است. گروهی از دانشمندان چپ دستی را ارثی می دانند و گروهی دیگر علتی از این قبیل برای چپ شدن ذکر کرده اند: برتری قدرت دیدیک چشم نسبت به چشم دیگر، نامساوی بودن تغذیه خون طرف چپ و راست مغز، تغییر محل مرکز ثقل بدن به علت انحراف مختصر محل قرار گرفتن احشاء و امعاء. گروهی هم چپ دستی را به علت عادت می دانند و بخصوص اعتقاد دارند که رفتار مریبان اولیه کودک باعث چپ دستی آنان شده است.

کند و روی خط کشیده نشود. روش در دست گرفتن مداد و قلم برای این گروه مانند روشی است که به راست نویسان توصیه می‌کنید.

* شاگرد چپ نویس را در انتهای چپ‌میز جای دهید تا هنگام نوشتن نه او مزاحم شاگردان راست نویس شود و نه آنان مزاحم او شوند. فایده دیگر این کار این است که از همان ابتدا عادت نخواهد کرد که به نوشته دوست کنار خود نگاه کند. همچنین توجه داشته باشید که جای چپ نویسان را در جهتی از کلاس تعیین کنید که از محل نشستن خود بتوانند هم مطالب نوشته شده بر روی تخته سیاه و هم نوشته خود را به آسانی ببینند. اگر بیش از یک شاگرد چپ دست در کلاس شما وجود دارد همه آنان را کنار یکدیگر بنشانید.

● اگر در بین شاگردان کلاس شما کودکانی وجود دارند که از لحاظ تکلم مبتلا به اختلالات صوتی یا گرفتگی و لکنت زبان* هستند در رفتار خود با آنان به این نکته ها توجه کنید :

* از اولیای آنان بخواهید که در صورت امکان برای رفع نقایص تکلم کودک خود به پزشک متخصص مراجعه کنند.

* اعتماد این قبیل شاگردان را به خود جلب کنید تا بدون ترس از سخن گفتن، مانند شاگردان دیگر، در بحثها و گفتارها شرکت کنند. ترتیبی بدهید که شاگردان دیگر نیز مانند شما با حوصله به گفتار آنان گوش کنند تا موجبات ناراحتی طفل فراهم نشود. به کودکان تلقین کنید که این نقصها قابل علاج است و به تدریج برطرف خواهد شد. بسیاری از این قبیل لکنتهای زبان که به علت عادت و محیط نامساعد بوده به این طریق برطرف شده است.

* با این قبیل شاگردان بیشتر تماس بگیرید و بیش از معمول با آنان گفتگو کنید.

* دانشمندان تاکنون علل اختلالات صوتی یا گرفتگی و لکنت زبان را چنین ذکر کرده‌اند: نقص عضوی، مانند: شکافتگی سقف دهان، بزرگی بیش از حد زبان، نقص قوه شنوایی، خوب جفت نشدن دندانها، کوتاهی بند زیر زبان، تقلیدهای نابجا، محیط نامساعد، نقص رشد بدن، تنفس غیر عادی، ناسازگاری عاطفی، عوامل موروثی و عادت.

* توجه داشته باشید که برطرف کردن اختلالات صوتی یا گرفتگی و لکنت زبان به آسانی و به سرعت امکان پذیر نیست. باید هدفی معین و برنامه‌ای مداوم داشته باشید. بعضی از نقایص تکلم نیز فقط به وسیله پزشک متخصص و گاه عمل جراحی برطرف خواهد شد.

* در صورتیکه طفل از تکلم در برابر جمع رنج می برد، او را وادار نکنید تا در حضور دیگران سخن بگوید و موجبات عذاب روحی برایش فراهم شود. با استفاده از هر فرصت با این قبیل کودکان در تنهایی گفتگو کنید و وقتی که آماده سخن گفتن در برابر جمع شدند از آنان بخواهید تا در برابر کودکان دیگر سخن بگویند.

* هرگز ترجمان بیان این قبیل کودکان نشوید. زیرا طفل احساس خواهد کرد که به تنهایی قادر به بیان افکار خود نیست و این امر موجب شکست روحی او خواهد شد.

● اگر در بین شاگردان کلاس شما کودکانی وجود دارند که دارای نقایص عضوی مشهود هستند، مانند نقایصی در حالت چهره (لب، چشم، گوش، مو، رنگ مو...) یا نقایصی در اندامهای بدن (دست، پا، قد، چاقی مفرط و ...) از همان روزهای اول سعی کنید که رفتار شاگردان نسبت به این قبیل کودکان رفتاری عادی و با محبت (نه ترحم آمیز) باشد و هرگز به این نقصها توجهی که موجبات شکست روحی طفل رافراهم کند نداشته باشند و آنها را خیلی عادی و طبیعی تلقی کنند.

۴- در روش و رفتار خود با کودکان به وجوه اشتراك صفات اختصاصی آنان که بعضی از آنها ذیلا یاد آور می شود کاملا توجه کنید :

● مهمترین وجه اشتراك کودکان « كودك بودن » است. كودك توانایی انجام دادن کارهای بزرگ و خارج از توانایی خود را ندارد.

● قوه تشخیص و گفتار و کردار كودك نمی تواند به خوبی مردمان بالغ باشد.

● هر كودك داری شخصیتی خاص خود است. معلم باید شخصیت يكايك كودكان را بشناسد

و باهريك از آنان به فراخور شخصيت وى رفتار كند.

● كودك نمى‌تواند ساعات متمادى را به كار كردن و تفكر بگذراند. بايد در فرصتهاى لازم و مناسب او را آزاد گذاشت تا هر چه مورد علاقه اوست انجام دهد و معلم فقط ناظر و راهنما باشد.

● كودك با آزادمنشى خاص خود، دوستان خود را بدون توجه به اختلافات طبقاتى بر مى‌گزیند و روحیه‌ای مساعد برای دوستی و همکاری با همگان دارد.

● مفهوم زمان برای كودك نامعلوم و مبهم است. به ندرت ممكن است به گذشته یا آینده‌ای دور بیندیشد. به این لحاظ در انجام دادن كارها و تكالیف خود پرحوصله و مأل اندیش نیست.

● كودك بادقت و كنجكاوى بسیار درباره مسائل مختلف، كه با آن مواجه مى‌شود، مى‌اندیشد و سؤال مى‌كند. سؤالهاى كودكان بیشتر در حدود تجارب خود ایشان است و اگر در مراحل نخستین با خوشرویی و مهربانی به آنان پاسخ داده شود به تدریج كنجكاوتر مى‌شوند و از این راه دامنه اطلاعات و معلومات ایشان گسترش مى‌یابد.

● كودكان علاقه‌مند هستند كه هر چه زودتر در كاری كه آغاز کرده اند كامیاب شوند. اگر معلم و مربی روشی به كار برند كه كودك در كار خود زودتر به موفقیت برسد، به تدریج در او میل به پشتكار و اقدام به كارهای تازه به وجود آورده‌اند و اگر انتقاد بزرگترها از كار او شدید و آزار دهنده باشد، امیال پسندیده طفل جای خود را به سرافکنندگی و عدم اعتماد به خود خواهد داد.

● كودكان علاقه‌مند هستند كه به آنان مسئولیت داده شود. قبول مسئولیت را در خانه با انجام دادن كارهای شخصی خود و كمك به بزرگترها یاد گرفته‌اند و تمرین کرده‌اند. معلم نیز باید مسئولیت‌های متناسب با توانایی و علاقه مندی كودكان به آنان محول كند.

● كودكان دارای تخیلی بسیار قوی هستند. گاه خود را به جای قهرمان داستان یا قصه‌ای

که از بزرگترها شنیده‌اند و یاد در صحنه‌های فیلم و تأثر دیده‌اند می‌گذارند و در عالم خیالی که برای خود ساخته‌اند، از واقعیات زندگی دور می‌افتند. معلم و مربی باید با روشی مطلوب کودکانی را که در عالم تخیل فرو رفته‌اند به دنیای واقعیات و حقایق سوق دهند.

● در انجام دادن بسیاری از کارهای مشکل، کودکان به کمک بزرگترها نیاز دارند. اگر معلم و مربی به کودکان اطمینان دهند که مواظب ایشان هستند و در مورد لزوم به کمک آنان خواهند شتافت، کودکان با شجاعت و جسارت و اطمینان بیشتر به انجام دادن کارهای مشکل خواهند پرداخت .

نظم و انضباط

یکی از اساسی‌ترین وظایف معلم به وجود آوردن نظم و انضباط در کلاس است . اگر شاگردان معلم خود را دوست بدانند ، بدون ترس و تملق به او احترام بگذارند و به رفتار و روش کار او اطمینان حاصل کنند ، مسلماً رعایت نظم و انضباط را خواهند کرد . تشویق و تنبیه بی‌مورد و عدم تسلط معلم در روشی که برای تعلیم و تربیت شاگردان به کار می‌برد و به کار بردن روشهای نامطلوب عوامل اصلی برهم زدن نظم و انضباط يك کلاس هستند . منظور از نظم و انضباط در کلاس درس آن نیست که کودکان ساکت و بی‌حرکت بنشینند و به او امر و نواهی بزرگتران تسلیم شوند . با انضباط‌ترین کلاس آن است که شاگردان آن در حالی که احساس آزادی می‌کنند با اراده خود و با پیروی از عقل و مصلحت هرگز مرتکب عملی که نظم کلاس را برهم زند نشوند .

تشویق و تنبیه

تشویق به موقع مهم‌ترین عامل ایجاد رغبت در کودک برای کار و کوشش و پیشرفت است . باید هر کار خوب کودک مورد توجه معلم و مربی قرار گیرد و به نحوی مؤثر کودک به موقع مورد تشویق واقع شود . در بسیاری از موارد تشویق کودک به کارهای خوب مؤثرتر از تنبیه او برای خطاهایی است که مرتکب شده است .

هدف از تنبیه نیز جز متنبه کردن، یعنی آگاه کردن طفل به خطایی که مرتکب شده است نیست . برای این منظور باید با محبت و مهربانی بیشتر در تنهایی با او گفتگو کرد تا علت بد بودن کاری را که انجام داده است بداند . باید به اثر همیشگی تنبیه که جلوگیری از تکرار خطاست توجه

داشت. بعضی از مریبان که حوصله گفتگو با طفل خاطی را ندارند، برای اینکه هرچه زودتر او را ساکت کرده باشند، یا او را بی‌درنگ از عملی که انجام می‌دهد باز دارند، متوسل به تنبیه شدید وی می‌شوند و به‌اثر آنی تنبیه توجه دارند که بازگشت فوری نظم و فراهم شدن شرایط مساعد برای ادامه کار است و به این منظور به پرخاش کردن و درشت‌گویی یا تنبیه بدنی طفل می‌پردازند. نتیجه این نوع تنبیه ترس، عصیان و طغیان، انتقام‌جویی، زبونی، بدبینی و از دست دادن اراده و شخصیت و سرانجام فرار از تحصیل و مدرسه است.

بعضی از معلمان برای تنبیه کردن شاگرد روشهای دیگری به کار می‌برند از قبیل: «جریمه دادن». یعنی شاگرد را مکلف می‌کنند که از روی متنی چندبار بنویسد، نه فقط به این علت که آن متن را یاد نگرفته است، گاه این جریمه به‌عنوان عقوبت خطایی است که هرگز با کار درس او ارتباط پیدا نمی‌کند. توسل به این روش زیانهای بسیار دارد از جمله شاگرد را به درس و مدرسه و نسبت به کاری که باید همیشه با حوصله و دقت و علاقه‌مندی انجام دهد بی‌توجه و بیزار می‌کند. چون این کار متناسب با توانایی او نیست غیرمستقیم او را وادار کرده‌ایم که به‌تقلب و دروغ‌گویی توسل جوید. بر همین سیاق است نگهداشتن شاگرد در پایان درس در کلاس، به‌عنوان تنبیه.

بعضی از معلمان برای تنبیه، شاگرد را برای مدتی از کلاس اخراج می‌کنند. ممکن است گاهی شاگردان بازیگوش تمایل داشته باشند که به‌نحوی از کلاس رها شوند، در این صورت به‌تکرار خطا می‌پردازند تا آزادی بیشتری به دست آورند.

هنر معلم خوب در این است که بدون توسل به روشهای منفی انتظامات و تنبیه شدید، در کلاس خود نظم و انضباط را با مهربانی و احترام متقابل شاگرد و معلم پایه‌ریزی کند.

آموزش زبان

زبان وسیله‌ایست برای انتقال فکر از انسانی به انسان دیگر. انتقال افکار آدمیان به یکدیگر از راه شنیدن، گفتن، خواندن و نوشتن امکان پذیر است. افراد بیسواد فقط از دو رکن از ارکان چهارگانه زبان استفاده می‌کنند و از راه شنیدن و گفتن به درک مقاصد دیگران یا بیان افکار خود می‌پردازند. شنیدن و گفتن را «ارکان سمعی» و خواندن و نوشتن را «ارکان بصری» زبان نیز می‌نامیم.

برای اینکه آدمی بتواند از زبان به‌عنوان یک وسیله مؤثر در بهتر کردن زندگی اجتماعی خویش استفاده کند و از محدودیت زمان و مکان و دایره قدرت سمعی خود، در آگاهی از عقاید دیگران یا انتقال افکار خود، خارج شود، ناگزیر به مهارت یافتن در ارکان بصری زبان نیز خواهد بود. به این لحاظ است که علمای تعلیم و تربیت سواد را بهترین وسیله رسیدن به زندگی بهتر شناخته‌اند.

سواد مجموعه‌ایست از مهارت‌های فرد در شنیدن، گفتن، خواندن و نوشتن یک زبان. امروز کسی را با سواد می‌دانیم که بتواند از اطلاعات و معلوماتی که از طریق این مهارت‌ها کسب کرده است به نحو مطلوب و مؤثر در کار و زندگی خویش استفاده کند.

بسیاری از اولیای دانش‌آموزان و بعضی از معلمان اصرار دارند که از همان نخستین روزی که طفل به دبستان می‌آید خواندن و نوشتن را آغاز کند، غافل از اینکه آموزش خواندن و نوشتن، بدون مهارت یافتن در شنیدن و گفتن که هر یک به ترتیب پایه و اساس هنر زبان آموزی است امکان‌پذیر نخواهد بود.

زبان در مراحل نخستین یادگیری یک هنر تقلیدی است. کودک پیش از آنکه زبان باز کند و نخستین کلمه را بگوید آن را بارها از راه گوش شنیده است، به معنی و مفهوم آن کلمه پی برده است و به تقلید برای بیان افکار خود آن کلمه را به زبان می‌آورد. تا کودک کلمه‌ای را نشنود هرگز نمی‌تواند آن را بیان کند. تقلید این شنیده‌هاست که سبب می‌شود کودک پیش از اینکه

به‌مدرسه بیاید تا حدی در ارکان سمعی زبان مهارت یابد . اساس کار دبستان نیز که آموزش زبان بصری (خواندن و نوشتن) است بر پایه مهارت‌های کودک در زبان سمعی (شنیدن و گفتن) استوار می‌شود .

با توجه به این مقدمه به این نتیجه می‌رسیم که در آموزش زبان نمی‌توان فقط به ارکان بصری آن توجه کرد و اثر هر یک از رکن‌های دیگر ، بخصوص تقویت فکر ، یعنی وسعت دادن به اطلاعات و معلومات فرد را نادیده گرفت . شنیدن ، یعنی گوش کردن و فهمیدن ، اولین مرحله زبان آموزی است و پایه‌ایست برای مهارت یافتن در گفتن ، یعنی بیان مقاصد از طریق سخن گفتن . پس از مهارت یافتن در این دو مرحله است که معلم می‌تواند کار آموزش زبان را به ترتیب با توجه به مراحل خواندن و نوشتن دنبال کند . در مناطقی که مردم به لهجه‌های محلی تکلم می‌کنند و کودک هنگام آغاز تحصیل در دبستان مهارتی در شنیدن و گفتن به زبان فارسی ندارد ، معلم ناگزیر خواهد بود که آموزش زبان را از نخستین مرحله ، یعنی شنیدن ، آغاز کند و به تدریج مفاهیم کلمات و جملات فارسی را به او بیاموزد و به دنبال این مرحله است که کودک نا آشنا به زبان فارسی به بیان مطالب خود به این زبان می‌پردازد و آماده فرا گرفتن مراحل بعدی زبان ، یعنی خواندن و نوشتن می‌شود .

مجموعه کلمات و جملاتی که کودک در مراحل نخستین زبان آموزی ، یعنی مراحل شنیدن و گفتن فرا می‌گیرد پایه‌ای برای آموزش خواندن است و مهارت یافتن در این سه مرحله است که کودک را برای آموزش مرحله دیگر ، یعنی نوشتن ، آماده می‌کند . معلمی در کار زبان آموزی توفیق خواهد یافت که به ارزش و اهمیت هر یک از این مراحل توجه کند و کار آموزش زبان را بر مبنای مهارت طفل در هر یک از این مراحل قرار دهد . باید توجه داشت که ارتباط این چهار رکن زبان آموزی بدون تقویت فکر نو آموز و استمداد از حافظه و دقت و استدلال او و به کار انداختن و هدایت صحیح عضوهای مؤثر در انتقال فکر امکان‌پذیر نخواهد بود . مسلم است که برای شنیدن از گوش و برای گفتن از زبان و برای خواندن از چشم و برای نوشتن باید از دست کمک بگیریم . اما درست شنیدن ، درست گفتن ، درست خواندن و درست نوشتن هنری است که معلم به آن توجه دارد و از نخستین مرحله آموزش زبان هدف و برنامه خود بر این پایه می‌گذارد .

کتاب فارسی اول دبستان با توجه به اصول آموزش زبان تهیه شده است و شامل مراحل

زیر است: *

۱ - آموزش ارکان سمعی زبان، یعنی شنیدن و گفتن - برای این مرحله از زبان آموزی که آن را «دوره آمادگی» نامیده‌ایم وسیله کار معلم دوازده لوحه آموزشی خواهد بود که هم بطور جداگانه و به اندازه بزرگ در اختیار او قرار گرفته است و هم در ابتدای کتاب (صفحه ۱ تا ۱۲) چاپ شده است. مسلماً همکاران ارجمند توجه خواهند داشت که تنها استفاده از این لوحه‌ها نمی‌تواند ما را کاملاً به هدف آموزش زبان در این مرحله برساند. باید اضافه بر این لوحه‌ها معلم از تصاویر و اشیاء و وسایل مناسب دیگر و همچنین انواع بازی، سرگرمی، قصه، داستان، شعر، سرود و... نیز استفاده کند تا به نتایج زیر برسد:

● کودکان به خوب شنیدن عادت کنند. از شنیدن سخن دیگران لذت ببرند. به بیان گوینده خوب گوش کنند. به آنچه می‌شنوند، با احترام به گوینده و تمرکز حواس، دقت کنند تا مقصود گوینده را دریا بند. سخن گوینده را قطع نکنند.

● کودکان به خوب سخن گفتن عادت کنند. از گفتگو با دیگران لذت ببرند. صداهای هر کلمه را بشناسند و کلمات را درست تلفظ کنند. جملات را درست به کار برند. در بیان مطالب، افکار خود را منظم کنند. از حالات چهره و کوتاهی و بلندی صدا و آهنگ کلمات و جملات در بیان مطالب خود درست استفاده کنند.

● کودکان طرز تلفظ و معنی و مفهوم کلمه‌هایی را که در زندگی روزمره خود به کار

* کتاب فارسی اول دبستان باروشی معین (روش آمیخته) و پایدار نوشته شده است. این همان روشی است که اکثریت معلمان کلاسهای اول دبستان به آن آگاهی دارند. منظور از روش آمیخته آن است که اول کل کلمه تلفظ شود. بعد این کلمه به اجزاء آن، یعنی بخشها و هر بخش به صداها تقسیم گردد و شکل هر صدای جدید در قالب کلمه‌ای که قبلاً شاگردان معنی و مفهوم و تلفظ آن را به خوبی یاد گرفته‌اند و بقیه حروف آن را نیز آموخته‌اند تدریس شود. در انتخاب این روش خصوصیات زبان و خط فارسی مورد نظر قرار گرفته است و به هیچ وجه تقلیدی از یک روش خاص آموزش زبان در کشورهای دیگر نیست.

† یکی از وظایف مهم معلم در زبان آموزی، بخصوص در دوره آمادگی، یاد دادن تلفظ صحیح کلمات است. کودکان به علت اینکه در مراحل شنیدن و گفتن، به صداهای بعضی از کلمات دقت نکرده‌اند یا کلمه‌ای را از دیگران با تلفظ غلط شنیده‌اند، آنها را همانگونه که شنیده‌اند بازگو می‌کنند. مثلاً بعضی از کودکان «اسب» را «ابس»، «قفل» را «قلف»، «کفش» را «کبش» و... می‌گویند. یکی از هدفهای صوت آموزی (تشخیص صداهای هر کلمه از راه بخش کردن و کشیده گفتن) یاد دادن طرز تلفظ صحیح کلمات است.

می‌برند، یا به آنها نیاز دارند، یاد بگیرند. همچنین تلفظ صحیح و معنی و مفهوم کلمه‌هایی که بعداً در کتاب، در مراحل خواندن و نوشتن، مورد استفاده قرار خواهد گرفت به آنان آموخته شود.

● کودکان برای آغاز خواندن و نوشتن از هر لحاظ آماده شوند.

۲- آموزش ارکان بصری زبان، یعنی خواندن و نوشتن- در این مرحله از زبان- آموزی، که بیشتر مورد توجه معلم و اولیای طفلی و شاگرد است، وسیله اصلی کار معلم کتاب فارسی اول دبستان است. مسلماً همکاران ارجمند به ارتباط درس فارسی با مواد دیگر برنامه توجه دارند و هنگامی که درسی را از کتاب علوم یا کتاب حساب تدریس می‌کنند هدفهای زبان آموزی را در این درسها نیز دنبال خواهند کرد. شك نیست که استفاده از کتابهای آسان که با توجه به اصول ساده نویسی و روانشناسی کودک و توانایی طفل در درك مطالب آنها برای این گروه سنی تهیه شده باشد در کار آموزش زبان در این مرحله کمال تأثیر را خواهد داشت.

روش مستقیم

در مناطقی که مردم به لهجه‌های محلی صحبت می‌کنند، عده‌ای از معلمان در تعلیم خواندن و نوشتن فارسی مواجه با مشکل عدم آشنایی شاگردان خود به زبان فارسی هستند. به تجربه ثابت شده است که اگر معلمان این کلاسها به لهجه محلی آشنایی نداشته باشند، گرچه تدریس زبان فارسی در ابتدای کار مشکل خواهد بود ولی سریعتر و بهتر پیشرفت می‌کند. شك نیست که برای تدریس زبان فارسی در این قبیل مناطق باید کتابهای خاص تهیه شود و در مراحل اولیه آموزشی، لغات مشترك فارسی و زبان محلی مورد استفاده قرار گیرد، ولی با به کار بردن روش مستقیم و تدبیر بیشتر، معلمان قادر خواهند بود که با استفاده از کتاب فارسی اول دبستان نیز زبان شیرین فارسی را به این قبیل شاگردان خود بیاموزند.

در آموزش زبان، روش مستقیم را به این ترتیب به کار می‌بریم که هر چه بیشتر از محسوسات و مشاهدات محیط زندگی و تحصیل شاگردان برای یاد دادن کلمه‌ها و جمله‌ها استفاده کنیم. به طور مثال اگر بخواهیم کلمه «آب» را به شاگردان تعلیم دهیم باید يك لیوان آب به کلاس بیاوریم و توجه شاگردان را به محتوی لیوان جلب کنیم و با اشاره به مایع درون لیوان و یا ریختن آب به کف اتاق و تلفظ و تکرار کلمه «آب» از حافظه بصری و سمعی آنان برای یادگیری کلمه «آب» استفاده

کنیم. مسلماً اگر به‌شاگردانی که به لهجه ترکی گفتگو می‌کنند بگوییم «آب» یعنی «سو»، اثر این نوع تعلیم زبان نسبت به‌روش مستقیم بسیار ضعیف خواهد بود و روش صحیح را در آموزش زبان بکار نبرده‌ایم.

اگر نتوانیم بعضی از کلمه‌ها را بطور مجسم در میدان دید و حواس شاگردان قرار دهیم، از حالت نیمه‌مجسم آنها استفاده می‌کنیم و تصویر آنها را به‌شاگردان نشان می‌دهیم، یا روی تخته سیاه نقاشی می‌کنیم. بطور مثال اگر در يك ده کوهستانی برای یاد دادن کلمه «شتر» دیدن «شتر» برای شاگردان ممکن نباشد می‌توانیم از تصویر آن استفاده کنیم.

با استفاده از روش مستقیم می‌توانیم کلمه‌هایی را هم که تجسم آنها امکان پذیر نیست به شاگردان یاد بدهیم، و با تمرین و تکرار آنها را نیز مرکوز ذهن شاگردان کنیم. برای نمونه کلمه‌های شش درس اول کتاب فارسی اول دبستان را با روش مستقیم تجزیه و تحلیل می‌کنیم تا همکاران ارجمند بیشتر به استفاده از این روش در تدریس زبان فارسی آشنا شوند :

● در درس صفحه ۱۳ کلمه «آب» را می‌توانید با نشان دادن آب در لیوان یا حوض مستقیماً به‌شاگردان یاد بدهید.

● در درس صفحه ۱۴ کلمه «بابا» را با استفاده از تصویر کتاب به‌شاگردان یاد بدهید.

● در درس صفحه ۱۵ کلمه «نان» را می‌توانید با نشان دادن يك قرص نان مستقیماً به شاگردان یاد بدهید.

در این درس ضمیر اشاره «آن» را هم به این ترتیب می‌توانید به‌شاگردان یاد بدهید که از دور به اشیایی نظیر تخته سیاه، کتاب، گچ و مانند آن اشاره کنید و جمله‌هایی از قبیل «آن تخته سیاه»، «آن کتاب»، «آن گچ» و... را بگویید و تکرار کنید تا شاگردان معنی کلمه «آن» را دریابند.

● در درس صفحه ۱۶، در جمله «بابا نان داد» روش یاد دادن کلمه «داد» را به این ترتیب پیشنهاد می‌کنیم:

اسم یکی از شاگردان را صدا کنید و کتاب را به او بدهید. (فرض می‌کنیم اسم این شاگرد

«حسن» باشد) سپس شاگرد دیگری را صدا کنید. (فرض می‌کنیم اسم این شاگرد «کریم» باشد) از «حسن» بخواهید که کتاب را به «کریم» بدهد. هنگامی که کتاب به دست کریم رسید، جمله «حسن کتاب را به کریم داد» را بیان کنید. بنحوی که تأکید آهنگ صدا روی کلمه «داد» باشد. با کمک گرفتن از شاگردان دیگر استفاده از اشیای مختلف، جمله‌های دیگری را که در کلیه آنها کلمه «داد» بکار برده شود ادا کنید، و از شاگردان نیز بخواهید که کاری را که دوستشان انجام داده است در جمله‌ای بیان کنند. به این ترتیب مفهوم کلمه «داد» را یاد خواهند گرفت.

● در درس صفحه ۱۷ کلمه «بار» را می‌توانید با سانی بان نشان دادن «بار» بر روی الاغ یا وسایل نقلیه در محوطه نزدیک مدرسه به شاگردان یاد بدهید و یا از تصویر کتاب برای یاد دادن این کلمه استفاده کنید. کلمه «باران» را هم اگر همزمان با تدریس شما در حیط مدرسه بارندگی است با اشاره به «باران» یاد بدهید، یا خطوط ریزش باران را در تصویر کتاب به شاگردان نشان بدهید. یاد دادن کلمه «دارا» هم، که نظیر این اسم را شاگردان در محیط زندگانی خود بسیار شنیده‌اند و با آن آشنایی دارند، کاری است آسان.

● در درس صفحه ۱۸ اگر ممکن باشد بان نشان دادن «انار» این کلمه را به شاگردان یاد بدهید و اگر «انار» در دسترس نباشد، از تصویر آن استفاده کنید. برای یاد دادن دو کلمه «دارد» و «ندارد» دو نفر از شاگردان را صدا کنید. به یکی از آنان (فرض می‌کنیم اسم او «احمد» باشد) «انار» را بدهید (یا کتاب یا شیئی دیگر) و با اشاره به انار در دست او جمله «احمد انار دارد» (یا احمد ... دارد) را بیان کنید و با اشاره به شاگرد دیگر (فرض می‌کنیم اسم او «علی» باشد) جمله «علی انار ندارد» را بیان کنید، به همین ترتیب با صدا کردن شاگردان دیگر استفاده از اشیای مختلف جمله‌های دیگری را که در آنها کلمه‌های «دارد» و «ندارد» بکار برده شود ادا کنید و از شاگردان نیز بخواهید که این جمله‌ها را خودشان بیابند و بیان کنند.

باتوجه به آنچه در مورد بکار بردن روش مستقیم گفته شد قادر خواهید بود بسیاری از مطالب کتاب را با استفاده از محسوسات و مشاهدات شاگردان و تجسم حالات به آنان یاد بدهید.

برنامه تدریس کتاب فارسی اول دبستان

دوره آمادگی و تدریس لوحه‌ها	از صفحه ۱ تا ۱۳	۱- ماه مهر
تدریس: «آ، ب، ز، ن، د، ر، ا، م، م، او، و، س، ت»
و تمرین و ارزشیابی	از صفحه ۱۳ تا ۲۷	۲- ماه آبان
تدریس: «ز، ک، ا، ی، و، ا، پ، ا، ه، خ»
و تمرین ارزشیابی	از صفحه ۲۸ تا ۴۵	۳- ماه آذر
تدریس: «ف، ش، ق، گ، ی، ج، ه، ی»
و تمرین و ارزشیابی	از صفحه ۴۶ تا ۵۶	۴- ماه دی
تدریس: «ه، ل، چ، ژ، خوا، خا، ه، ذ، ص»
و تمرین و ارزشیابی	از صفحه ۵۷ تا ۷۲	۵- ماه بهمن
تدریس: «ط، ع، ع، ع، ظ، ث، ض، غ، غ، غ»
و تمرین و ارزشیابی و یاد دادن اسامی الفبای فارسی	از صفحه ۷۳ تا ۸۵	۶- ماه اسفند
دوره درسهای گذشته و تدریس درسهای: خدا، شاه، ولیعهد و شهبانو،
میهن، پرچم ایران، فرزندان ایران، پایتخت ایران، عید نوروز	از صفحه ۸۶ تا ۹۴	۷- ماه فروردین
تدریس درسهای: روزهای هفته، ماه و سال، چهار فصل، فصل بهار،
فصل تابستان، فصل پاییز، فصل زمستان، پیغمبر، قرآن، درس
آخر	از صفحه ۹۴ تا پایان کتاب	۸- ماه اردیبهشت
دوره کتاب و ارزشیابی نهایی.		۹- ماه خرداد

دوره آمادگی و تدریس لوحه‌ها

قبل از اینکه کودک خواندن و نوشتن را آغاز کند يك دوره آمادگی برای معلم و شاگرد لازم است . این دوره برای معلم از این لحاظ اهمیت دارد که در فرصتی مناسب يك شاگردان کلاس خود را بشناسد و خصوصیات هر يك را دریابد و کلاس خود را برای تدریس خواندن و نوشتن آماده کند . برای شاگرد نیز در این دوره فرصتهای لازم فراهم خواهد شد تا با محیط مدرسه و کلاس انس بگیرد ، افرادی را که با او سر و کار دارند بشناسد ، و حواس مؤثر در یادگیری و قوای ذهنی او ، با بکار بردن روشی مناسب و صحیح ، بتدریج تربیت و هدایت شود .

مدت دوره آمادگی در شرایط متفاوت و برای شاگردان نقاط مختلف تفاوت دارد . ولی بطور کلی می‌توان ماه مهر را به عنوان «دوره آمادگی» به این کار اختصاص داد . *

هدفهای دوره آمادگی

- ۱- شناختن يك شاگردان از لحاظ خصوصیت‌های روحی و جسمی و استفاده از این اطلاعات در امر تعلیم و تربیت آنان .
- ۲- جلب علاقه و اعتماد شاگردان به محیط آموزشی و انس گیری با همشاگردان و کارکنان دبستان .
- ۳- برانگیختن انگیزه تحصیل در شاگردان .
- ۴- آشنا کردن شاگردان به محیط و مقررات دبستان و وظایف و مسئولیت‌های آنان و

* مسلماً در نقاطی که شاگردان به زبانهای محلی تکلم می‌کنند و آشنایی به زبان فارسی ندارند دوره آمادگی طولانی‌تر خواهد بود .

اداره کنندگان دبستان .

۵ - آگاهی از میزان اطلاعات و معلومات شاگردان و آشنایی به خصوصیات زبان آنان و اینکه کلمات را برای چه مفاهیمی بکار می‌برند و تا چه میزان می‌توانند گفتار معلم را درک کنند .

۶ - تدریس لوحه‌های آموزشی به منظور بکار انداختن و هدایت چشم ، گوش ، زبان (بیان) ، دست و بخصوص فکر شاگرد در مسیر صحیح آموزشی با توجه به هدفهای اصلی و فرعی هر لوحه و بوجود آوردن عاداتهای مطلوب در آنان، تا از حواس مؤثر در یادگیری بطور صحیح استفاده کنند .

بدیهی است که قبل از دوره آمادگی آگاه کردن اولیای شاگردان به اهمیت دوره آمادگی و جلب همکاری آنان در بکار بردن روشی واحد در تعلیم و تربیت فرزندان ایشان مورد توجه آموزگار خواهد بود .

معلم و دوره آمادگی

الف - پیش از آغاز نخستین درس :

برای يك معلم علاقه‌مند نمی‌توان معین کرد که دوره آمادگی او برای تدریس از چه زمانی آغاز می‌شود. معلم دلسوز و فعال از هر فرصتی پیش از آغاز نخستین درس ، برای طرح درس و فعالیتهای خویش کوشش می‌کند و وسایل و ابزار کار خود را با نقشه و هدفی مشخص آماده می‌کند . به عنوان نمونه به اهم وظایف معلم در این دوره اشاره می‌شود :

۱ - مطالعه کتابهایی که در زمینه تعلیم و تربیت کودکان نوشته شده است و تهیه یادداشتهای لازم .

۲ - مطالعه دقیق کتاب راهنمای تدریس حاضر و کتابهای دیگری که در این زمینه نوشته شده است .

۳ - تهیه عکسها و تصاویر و نقشه‌ها و مدلهایی که از لحاظ آموزش مطالب مختلف مورد بحث در کتاب فارسی اول دبستان می‌توانند مورد استفاده در کلاس قرار گیرند . مثلاً برای درس «نان» (صفحه ۱۵) عکسها یا نقاشیهایی از شخم کردن ، دانه کاشتن ، آبیاری کردن ، درو کردن ، خرمن کردن ، جدا کردن دانه ، حمل گندم به آسیاب ، آرد کردن ، دکان نانوايي و انواع نان می‌توانید قبلاً تهیه کنید و در هنگام درس و بحث درباره «نان» در کلاس مورد استفاده قرار دهید .

یا اگر بخواهید اضافه بر مطالب کتاب ، خدمتگزاران جامعه را به شاگردان معرفی کنید می‌توانید تصاویری از معلم ، پزشک ، کارگر ، کشاورز ، پاسبان ، ژاندارم ، سرباز ، رفتگر ، نامه رسان و... قبلاً تهیه کنید و آنها را بر روی مقوایی بزرگ بچسبانید و در کلاس مورد استفاده قرار دهید .

۴- تهیه کتابهای قصه و داستان و شعر و مثل و بازی و سرگرمی و علمی برای کودکان. این کتابها برای رسیدن به هدفهای زیرمی‌توانند مورد استفاده شما و شاگردان شما در کلاس قرار گیرند:

* بتدریج که شما قسمتی از يك کتاب را در فرصتهای مناسب هر روز برای شاگردان می‌خوانید ، علاوه بر اینکه بر اطلاعات و معلومات آنان می‌افزایید و آنان را به کنجکاوی و گفتگو و بحث درباره این مطالب تشویق می‌کنید ، بطور غیرمستقیم در آنان شوق به مطالعه را بوجود می‌آورید تا علاقه‌مند شوند که هر چه زودتر خواندن را بیاموزند و خود این کتابها را مورد مطالعه قرار دهند .

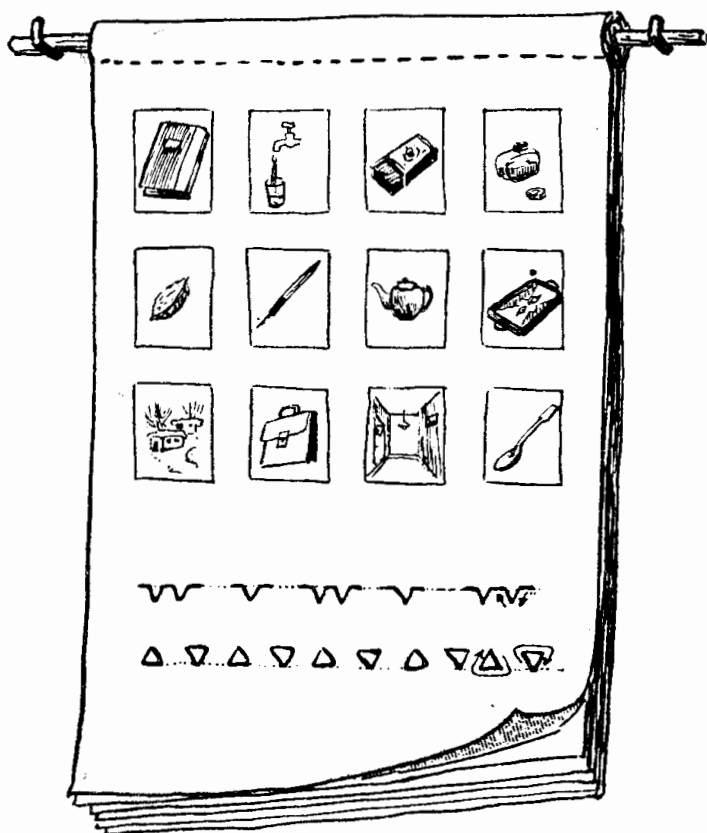
* بتدریج نظر کودک به اهمیت کتاب و کتابخانه جلب می‌شود . (جای مناسبی از کلاس را به کتابخانه اختصاص دهید و از شاگردان نیز بخواهید که برای کتابخانه کلاس خود در صورت امکان کتاب جمع‌آوری کنند .)

* استفاده از این کتابها موجب می‌شود که گاهی کلاس از خشکی و یکنواختی تدریس خارج شود و از آن گذشته بطور غیر مستقیم شاگرد موارد استفاده از سواد را برای درك لذت بیشتر از مطالب خواندنی و یاد گرفتن مطالبی که به آنها نیاز دارد بشناسد .

۵- آماده کردن لوحه‌های آموزشی برای تدریس . برای اینکه بتوانید باسانی لوحه‌های آموزشی را مورد استفاده قرار دهید و برای سالهای بعد نیز از آنها استفاده کنید راههای زیر را پیشنهاد می‌کنیم :

* هریك از لوحه‌ها را روی صفحه مقوای ضخیمی به اندازه لوحه بچسبانید و برای تدریس هر لوحه آن را روی قسمت پایین تخته سیاه قرار دهید .

* هریك از لوحه‌ها را مانند نقشه‌های جغرافیای کرباس یا متقال یا پارچه مناسبی

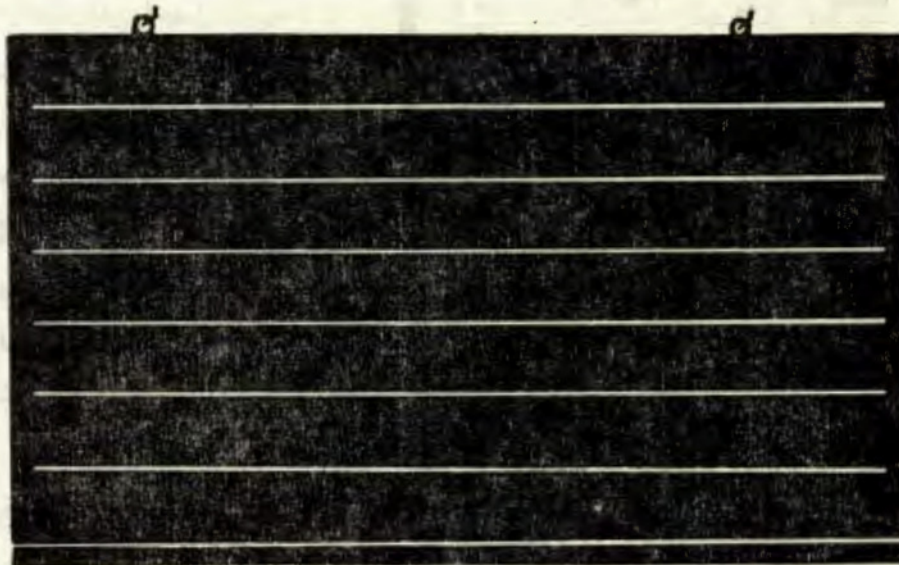
طوری بچسبانی که پارچه قسمت بالای هر لوحه به اندازه پنج سانتیمتر آزاد گذاشته شود. پس از اینکه يك يك لوحه‌ها آماده و زیر قید خشک شد، آنها را به ترتیب روی هم قرار دهید و قسمت آزاد پارچه بالای لوحه‌ها را مانند دفتر به هم بدوزید. در قسمتی از دیوار کلاس به فاصله‌ای از زمین که در دیدرس و دسترس شاگردان باشد دو میخ سر کج، به اندازه کمی بیشتر از عرض لوحه بکوبید و چوب باریکی را که طول آن کمی بیشتر از فاصله دو میخ کوبیده شده به دیوار باشد از وسط اوراق دفتر لوحه بگذرانید و لوحه‌ها را به وسیله این چوب به میخها

بیاویزید. (توجه داشته باشید که بهتر است زیر تخته سیاه و لوحه‌ها سکویی برای ایستادن شاگردان تعبیه شود تا شاگرد هنگام نوشتن روی تخته سیاه یا نشان دادن تصاویر لوحه‌ها روی آن سکو بایستند).
 ۶- تخته سیاه و گچ و تخته پاک‌کن را مناسب با فعالیت‌های کلاس خود قبلاً آماده کنید. برای این منظور به نکته‌های زیر توجه کنید:

* چون اساس کار آموزش نوشتن، تاهنگامی که آموزش الفبا پایان پذیرفته است، (تقریباً اواخر اسفندماه) استفاده از خط زمینه است و این خط باید در این مدت بر روی تخته سیاه مورد استفاده معلم و شاگرد قرار گیرد، قبلاً تخته سیاه کلاس خود را خط‌کشی کنید. برای این منظور عرض تخته سیاه را به فواصل پانزده سانتیمتری تقسیم کنید. با خط‌کش یا هر وسیله دیگر در طول تخته سیاه خطوط افقی به ضخامت تقریباً سه میلیمتر رسم کنید. رسم این خطوط بهتر است با استفاده از رنگ نارنجی باشد تا هم بر روی تخته سیاه مشخص باشد و هم بارنگ گچی که بیشتر مورد

استفاده نوشتن قرار می گیرد تفاوت داشته باشد. چون این خطها برای مدتی طولانی مورد استفاده شما و شاگردان قرار می گیرند بهتر است در ترسیم آنها از رنگی استفاده کنید که زود پاک نشود.

* کوشش کنید که همواره تخته سیاه رنگ کرده و پاک و آماده نوشتن باشد.

* در انتخاب گچ و تخته پاک کن دقت کنید. همیشه باید در کلاس گچ سفید و رنگی و تخته پاک کن در دسترس باشد.

۷- با اولیای شاگردان هنگام نام نویسی فرزندان ایشان یا پیش از آغاز نخستین درس، تماس بگیرید* مقصود از این کار این است که اولای دانش آموزان آگاه شوند که روش کار شما در باسواد کردن فرزندان ایشان چیست و کوششهای خود را باروش شما هماهنگ کنند و از هر گونه عجله و نارضایی که بیشتر به علت طول مدت دوره آمادگی و پرهیز لازم از آغاز خواندن و نوشتن در ابتدای کار پیش می آید، قبلاً جلوگیری شود. ثانیاً شما درباره هر يك از شاگردان اطلاعات لازم را از لحاظ شناخت خصوصیت‌های روحی و جسمی شاگرد از طریق اولیای آنان جمع آوری کنید.

۸- دفتر مناسبی انتخاب کنید و بتدریج مطالعات خود را درباره هر يك از شاگردان

* بهتر است يك بار هم پیش از آغاز نخستین درس کلیه اولیای دانش آموزان کلاس خود را به دبستان دعوت کنید و در این جلسه بامهربانی و حوصله از انتظارات ایشان از دبستان آگاه شوید. نظرات خود را نیز درباره آنچه از آنان انتظار دارید برای پیشرفت کار فرزندان خود انجام دهند بیان کنید.

کلاس در آن بنویسید. هر چند صفحه از این دفتر را به یکی از شاگردان اختصاص بدهید. خصوصیت‌های روحی و جسمی هر يك از شاگردان را که ضمن مذاکره با اولیای او یا بتدریج ضمن کار و فعالیت و بازی و گردش علمی و فعالیت‌های دیگر کشف خواهید کرد در این دفتر بنویسید. پیشرفت‌ها و عقب‌افتادگی‌های تحصیلی وی را نیز بعداً روز بروز در همین دفتر یادداشت کنید. این یادداشت‌ها راهنمای خوبی برای شما خواهد بود که بتدریج نقایص طفل را از لحاظ تعلیم و تربیت برطرف کنید.

ب - نخستین روز درس:

- ۱- ابتدا با مهربانی و خوشرویی خود را به شاگردان معرفی کنید.
- ۲- با توجه به آنچه قبلاً زیر عنوان «نخستین وظیفه شناخت کودک است» یادآور شده‌ایم جای هر يك از کودکان را در کلاس تعیین کنید. شك نیست بتدریج که مطالعات شما در باره کودکان افزایش می‌یابد و یا مصلحت آموزشی ایجاد می‌کند جای آنان را تغییر خواهید داد.
- ۳- از يك شاگردان بخواهید که کنار تخته سیاه بیایند و روبه شاگردان دیگر بایستند و خود را به دیگران معرفی کنند.
- ۴- مسابقه ای ترتیب بدهید تا هر شاگرد که تعداد بیشتری از همشاگردان خود را به اسم و چهره بشناسد مورد تشویق کلاس قرار گیرد. این کار را در روزهای دیگر دوره آمادگی نیز دنبال کنید تا بتدریج همه شاگردان یکدیگر را بشناسند و بایکدیگر دوست شوند.
- ۵- نام يك شاگردان را یاد بگیرید و سعی کنید همانگونه که پدر و مادر و بستگان نزدیک و دوستان، او را به نام کوچک خطاب می‌کنند شما نیز او را بیشتر به نام کوچک وی بخوانید تا احساسی محبت آمیز نسبت به شما و مدرسه داشته باشد.
- ۶- از مدیر و ناظم دبستان بخواهید که به کلاس شما بیایند. آنان را به شاگردان معرفی کنید و با کمک یکدیگر با زبانی ساده و درخور فهم کودکان مقررات آموزشگاه را، به آن میزان که در همان روزهای اول مورد نیاز کودکان است، برای ایشان بیان کنید.
- ۷- شاگردان را به خارج از کلاس ببرید و محیط آموزشگاه را به آنان نشان دهید تا یاد بگیرند از کجا می‌توانند آب بیاشامند، دست خود را کجا بشویند، مستراح کجا است، کجا می‌توانند بازی کنند، به کدام اتاقها نباید وارد شوند و چرا. همچنین شاگردان با مستخدمین مدرسه آشنا شوند و بدانند که اگر قبل یا بعد از زنگ با معلم و ناظم و مدیر کاری داشته باشند چگونه و در کجا باید به آنان مراجعه کنند.

۸- به يكايك شاگردان عملا ياد بدهيد كه چگونه بايد از خيابان عبور كنند و مواظب سلامت خود در مقابل خطرهای وسایل نقلیه باشند . به این منظور می‌توانید حیاط دبستان را خط‌کشی یاسنگ‌چینی کنید و عملا شاگردان را تمرین دهید و نکته های لازم درباره رفت و آمد بین خانه و مدرسه را به ایشان بازبانی ساده یادآور شوید.

۹- به آنان شعر یا سرود ساده‌ای یاد بدهید که باهم، همصدا بخوانند، یکی دوبازی گروهی به آنان یاد بدهید که باهم، همبازی شوند. هدف این است که از همان روز اول به زندگی گروهی عادت کنند و از این راه میل به دوست یابی و همکاری و تعاون اجتماعی در آنان تقویت شود .

۱۰- از آنان بخواهید که هر کس که مایل است کنار تخته سیاه بیاید و شعری یا قصه‌ای برای دوستان خود بگوید.

۱۱- برای آنان با استفاده از کتاب مناسبی که قبلا تهیه کرده‌اید داستان یا شعری بخوانید .

۱۲- هنگامی که می‌خواهند از دبستان خارج شوند با يكايك آنان با مهربانی و خوشرویی « خدا حافظی » کنید تا آهنگ پر لطف صدای شما در دل آنان بنشیند و به شما و مدرسه علاقه‌مند شوند .

ج - تدریس لوحه‌ها:

از روز دوم، کار تدریس لوحه‌ها را با توجه به هدفهای اصلی و فرعی و روش تدریس هر لوحه که به تفکیک راهنمایی شده است آغاز کنید .

لوحة اول :

موضوع : تصویر يك كلاس درس.

هدف :

- ۱- گفتگو دربارهٔ كلاس درس و شرکت دادن يكايك شاگردان در اين گفتگو.
- ۲- عادت دادن شاگردان به شنیدن، دیدن، فکر کردن و گفتن.
- ۳- تشویق کردن شاگردان به حرف زدن و کشف و رفع اشکالات تلفظی آنان.
- ۴- یاد دادن نام کلیه چیزهایی که شاگردان در كلاس درس می بینند.

روش تدریس :

- ۱- لوحه را در دیدرس شاگردان در جای مناسبی نصب کنید.
- ۲- توجه شاگردان را به لوحه جلب کنید و از آنان بخواهید که دربارهٔ آنچه در لوحه می بینند فکر کنند.
- ۳- به شاگردان تذکر بدهید که پس از آنکه دربارهٔ این لوحه فکر کردند از آنان سؤال خواهید کرد تا هرچه را از آن فهمیده اند بگویند.
- ۴- پس از اینکه فرصت کافی برای فکر کردن به شاگردان داده شد، از یکی از آنان بخواهید که کنار لوحه بیاید و به سؤالهای شما دربارهٔ لوحه جواب بدهد.

نمونه گفتگوی معلم و شاگرد:*

معلم - (با اشاره به لوحه) این شکل کیچارا نشان می دهد؟

* برای اجتناب از تطویل کلام، از ذکر کلمه های مهرآمیز و مورد علاقه کودکان در « نمونه گفتگوی معلم و شاگرد » این درس و درسهای آینده خودداری شده است. مسلماً همکاران ارجمند برای جلب علاقه بیشتر شاگردان کلمه های مهرآمیز مناسب را در گفتگوی باشاگرد بکار خواهند برد.

شاگرد - کلاس درس.

معلم - چگونه فهمیدی که کلاس درس است ؟

شاگرد - چون شکل میز و نیمکت و تخته سیاه و آموزگار و شاگرد در آن است.

معلم - بچه‌ای که کنار لوحه ایستاده است چه می‌کند؟

شاگرد - به حرفهای معلم گوش می‌کند و جواب می‌دهد.

معلم - بچه‌های دیگر چه می‌کنند ؟

شاگرد - گوش می‌کنند.

معلم - در این شکل چند نفر دختر می‌بینی؟ آنها را نشان بده.

شاگرد - دو نفر. (شاگرد به دخترهایی که در شکل می‌بیند اشاره می‌کند)

معلم - در این شکل چند نفر پسر می‌بینی؟ آنها را نشان بده.

شاگرد - دو نفر. (شاگرد به پسرهایی که در شکل می‌بیند اشاره می‌کند)

معلم - هر چه روی دیوار می‌بینی نشان بده.

شاگرد - لوحه، تخته سیاه، نقشه و... (شاگرد به یکایک آنها اشاره می‌کند)

معلم - روی میز معلم چه می‌بینی؟

شاگرد - دوات، کتاب، کاغذ. (به آنها اشاره می‌کند)

معلم - روی میز شاگردان چه می‌بینی ؟

شاگرد - کتاب، مداد. (به آنها اشاره می‌کند)

معلم - لباس این دختر چه رنگ است ؟ (معلم به دختری که در ردیف اول تصویر لوحه دیده می‌شود، اشاره می‌کند)

شاگرد - سبز.

معلم - دیوار کلاس چه رنگ است؟

شاگرد - سفید.

... و سؤالهایی از این قبیل.

به نکته‌های زیر نیز توجه کنید :

● اگر شاگردی که کنار لوحه ایستاده است به سؤال شما نتوانست جواب بدهد، خودتان جواب ندهید. آنقدر نوع بیان سؤال را تغییر دهید و ساده تر بگویید تا منظور شما را درک کند.

● اگر با تغییر نوع بیان سؤال به جواب مورد نظر نرسیدید از سایر شاگردان بپرسید: کدام يك از شما می‌دانید؟ مسلماً تعدادی از شاگردان به نوعی، آمادگی خود را برای جواب دادن ابراز خواهند کرد. در این موقع فرصت مناسبی است که به شاگردان تذکر دهید هر وقت جواب سؤال را می‌دانند، یا خود سؤال دارند، دست راست خود را بلند کنند و منتظر بمانند تا شما از یکی از آنان سؤال کنید .

● در رسیدن به جوابها سعی کنید بیشتر شاگردان کلاس را در گفتگو شرکت دهید و هر يك از شاگردان به کنار لوحه بیاید و به یکی دو سؤال شما جواب بدهد .

● شاگردان کناره گیر و خجول را بشناسید و آنان را در گفتگو شرکت دهید .

● از همین درس اول رعایت نوبت و نظم و ترتیب را با محبت در شاگردان پایه گذاری کنید .

● در تدریس این لوحه و با استفاده از آنچه شاگردان در کلاس درس خود می‌بینند، سعی کنید نام همه آنها را درست تلفظ کنند، مانند: شاگرد، معلم، در، پنجره، دیوار و سقف و کف اتاق، میز و نیمکت شاگردان، میز و صندلی معلم، دوات، دفتر، قلم، مداد، کاغذ، کتاب، تخته سیاه، گچ، تخته پاک‌کن، نقشه و...

● وقتی که اطمینان حاصل کردید که همه شاگردان با توجه به هدفهای این لوحه در درس شرکت کرده‌اند و کار تدریس این لوحه پایان پذیرفته است با بیانی ساده کتاب را به شاگردان معرفی کنید. برای آنان از آنچه در کتاب می‌خوانند و مورد توجه کودکان در آن سن می‌تواند قرار گیرد صحبت کنید. بنحوی این کار را انجام دهید که دلبستگی و علاقه آنان را از همان روز اول درس به کتاب برانگیزید. سپس روش در دست گرفتن و ورق زدن کتاب را به آنان یاد دهید و از چند نفر بخواهید که بترتیب بیایند و رو به شاگردان، پشت میز شما بنشینند و عملاً حالت مطالعه و ورق زدن کتاب را تکرار کنند، تا همه شاگردان به آن توجه کنند. آنگاه به توزیع کتاب بین شاگردان بپردازید. باید نام و نام خانوادگی و کلاس و نام و نشانی دبستان و نشانی خانه هر يك از شاگردان را قبلاً با خطی زیبا و خوانا بر پشت کتاب نوشته باشید. از شاگردان بخواهید

که کتاب را در جهت درست روی میز خود بگذارند . آنرا به ترتیبی که به آنان یاد داده‌اید بازکنند و ورق‌بزنند . مطالب هر صفحه را تا صفحه‌ای که لوحه اول را تدریس کرده‌اید به آنان نشان بدهید و برای آنان بخوانید و درباره آن باشاگردان گفتگو کنید، درباره شاهنشاه آریامهر، علیاحضرت شهبانوفرخ، والاحضرت ولیعهد و شاهدخت اشرف پهلوی و کوشش سازمان شاهنشاهی خدمات اجتماعی به ترتیب که در صفحات قبل از لوحه اول در کتاب آمده است ، به زبانی ساده و شیرین باشاگردان گفتگو کنید . به عبارت « بنام خدا» که بر بالای لوحه اول در کتاب چاپ شده است اشاره کنید و اهمیت ذکر نام خدا و توکل به او را در کارها به شاگردان تذکر دهید . سپس به آنان بگویید که چگونه باید کتاب خود را پاکیزه نگاهدارند . اکنون لوحه‌ای را که بر روی دیوار کلاس نصب کرده‌اید از دیدرس آنان دور کنید و از یک‌یک شاگردان بخواهید که با نگاه کردن به لوحه اول که در کتاب چاپ شده است به سؤالهای شما جواب بدهند .

در پایان درس ، از شاگردان بخواهید که به ترتیب و نوبت و نظم و سلیقه کتابهای خود را روی میز شما یا در کتابخانه یا قفسه‌ای که در قسمتی از اتاق تعبیه کرده‌اید بگذارند و روز بعد با نظم و ترتیب آن را از همانجا بردارند .

بهبتر است که تا پایان دوره آمادگی کتابهای شاگردان در کلاس نگهداری شود و به‌خانه برده نشود تا هم از تعجیل اولیای کودک در تدریس ، که مسلماً بدون توجه به روش خواهد بود ، جلوگیری شود و هم شاگرد در مدت آمادگی بتدریج روش استفاده از کتاب را بخوبی فرا گیرد .

از شاگردان بخواهید که روز بعد یک دفتر خط‌دار و مداد و مداد پاک‌کن و چندتا مداد رنگی و یک دفتر بی‌خط با خود بیاورند .

لوحة دوم:

موضوع: يك داستان مصور در شش صحنه، سردیف:

ردیف اول: در تصویر اول: سگی در باغ گردش می کند.
در تصویر دوم: سگ از دور گربه‌ای را می بیند.

ردیف دوم: در تصویر اول: سگ به دنبال گربه می دود.
در تصویر دوم: گربه از ترس سگ فرار می کند و بالای درخت
می رود.

ردیف سوم: در تصویر اول: سگ سعی می کند که گربه را دنبال کند و بالای
درخت برود، ولی نمی تواند.
در تصویر دوم: گربه از روی شاخه درخت پایین می جهد و فرار
می کند.

زیر نویس لوحه: خطهای راست ساده از بالا به پایین. (تمرین بکار انداختن
دست برای نوشتن حرف «ا» و قسمتی از حروف «ل» و
«ط» و «ظ».)

هدف:

- ۱- هدایت چشم از راست به چپ، به همان ترتیب که برای خواندن و نوشتن خط فارسی لازم است.
- ۲- عادت دادن شاگردان به شنیدن، دیدن، فکر کردن و گفتن.

- ۳- شناختن و فهمیدن و بیان کردن هر يك از صحنه‌ها.
- ۴- بیان مفهوم هر تصویر به زبان فارسی و درك ارتباط تصاویر بایکدیگر و دنبال کردن موضوع داستان.
- ۵- تشویق کردن شاگردان به حرف زدن و کشف و رفع اشکالات تلفظی آنان.
- ۶- یاد دادن تلفظ صحیح کلمه‌هایی که با استفاده از تصاویر لوحه بیان می‌شود مانند: سگ، باغ، راه، سنگ، درخت، گربه، شاخه، عقب، جلو، بالا، پایین، زیر، رو و... .
- ۷- آغاز بکار انداختن دست برای نوشتن. (تمرین زیر نویس لوحه)

روش تدریس:

- ۱- لوحه را در دیدرس شاگردان در جای مناسبی نصب کنید و تصاویر آن را از راست به چپ به ترتیب ردیفها به شاگردان نشان بدهید و از آنان بخواهید که درباره هر تصویر و داستانی که این‌شش تصویر نشان می‌دهد فکر کنند.
- ۲- با سؤال کردن از یک‌یک شاگردان سعی کنید به جوابهای مورد نظر که بیان‌کننده داستان و ارتباط تصاویر بایکدیگر باشد برسید. توجه داشته باشید که سؤالها باید به ترتیبی مطرح شود که جواب مورد نظر را شاگردان بیان کنند و معلم فقط سؤال‌کننده باشد نه بیان‌کننده جوابهایی که خود سؤال کرده است. اگر جواب شاگرد جمله مورد نظر را نرساند باید با حوصله آنقدر نحوه بیان کردن سؤال را تغییر دهید تا سرانجام شاگرد جواب مورد نظر را بیان کند.
- ۳- با استفاده از تصاویر این لوحه نه تنها می‌توانید مفاهیم و تلفظ صحیح کلمه‌های مورد بحث در قسمت ششم هدف این لوحه را به شاگردان یاد بدهید بلکه با سؤالهای مناسب و مربوط دیگر می‌توانید با شاگردان خود گفتگویی ساده درباره باغ، درخت و فواید آن، زندگی سگ و گربه، رنگها و بسیاری مطالب دیگر داشته باشید. ضمناً برای اینکه مفاهیم عقب، جلو، بالا، پایین، زیر، رو، چپ و راست را شاگردان بخوبی یاد بگیرند باید با استفاده از نمایش عملی و تمرین دادن یک‌یک شاگردان این مفاهیم را به آنان یاد بدهید. مثلاً کف دست خود را بالای سر نگاه دارید و از شاگردان سؤال کنید «دست من کجاست؟» جواب می‌دهند «بالای سرتان». کف دست را روی سر بگذارید و بپرسید «حالا دست من کجاست؟» جواب می‌دهند «روی سرتان». با گذاشتن کتاب بر روی میز و زیر میز و ایستادن در جلو و عقب میز، مفاهیم «رو»، «زیر»، «جلو» و «عقب»

نیز یاد داده می‌شود. توجه داشته باشید که پس از یاد دادن هر يك از این مفاهیم از يك يك شاگردان بخوانید که آن مفهوم را عملاً نشان بدهند. مثلاً به آنان بگویید «دست راست خود را بالا نگاه دارید»، «دست چپ خود را زیر میز ببرید» و...

مسلماً توجه دارید که لازم نیست همه این فعالیتها در يك ساعت و يك روز به دنبال هم و یکنواخت و خسته کننده انجام شود، از هر فرصت مناسب که شاگرد آماده یادگیری است می‌توانید برای یاد دادن آنچه لازم است در ساعتها و روزهای بعد نیز استفاده کنید.

۴ - آغاز بکار انداختن دست برای نوشتن:

● ابتدا نظر شاگردان را به تخته سیاه جلب کنید و به آنان بگویید که تخته سیاه وسیله‌ای است برای نوشتن و نقاشی کردن. طرز خط کشیدن با گچ را بر روی تخته سیاه و پاک کردن خط را با تخته پاک‌کن به شاگردان یاد بدهید. مخصوصاً به آنان یاد بدهید که چگونه گچ را در دست بگیرند و روی تخته سیاه خط بکشند و چگونه تخته پاک‌کن را برای پاک کردن خطهای روی تخته سیاه از بالا به پایین و آرامی، فقط در جاهایی که خطی بر روی تخته سیاه کشیده شده است، بکشند و از پراکنده کردن ذرات گچ در فضای اتاق تا آنجا که ممکن است برای حفظ سلامت خود و همشاگردان خود جلوگیری کنند.

● به خطهای زمینه تخته سیاه از راست به چپ و سطر به سطر از بالا به پایین اشاره کنید و به آنان بگویید که ما با استفاده از این خطها نوشتن را آغاز می‌کنیم. قبل از اینکه کار نوشتن را آغاز کنید باید شاگردان کاملاً «روی خط»، «بالای خط» و «پایین خط» را بشناسند. برای این منظور می‌توانید با گذاشتن انگشت بر روی خط زمینه و بالا و پایین آن و سؤال کردن از شاگردان که دست شما در کجای خط قرار گرفته است، رو و بالا و پایین خط را به آنان بیاموزید.

● توجه شاگردان را به آماده بودن خود برای شروع نوشتن و حرکت دست خود جلب کنید و با گچ سفید چند خط عمودی شبیه آنچه در زیر نویس لوحه می‌بینید طوری روی تخته سیاه رسم کنید که حرکت گچ از بالای خط زمینه شروع شود و مماس با خط زمینه پایان پذیرد. این کار را چند بار تکرار کنید و بعد از يك يك شاگردان بخوانید که بر روی تخته سیاه نظیر این خطها را

رسم کنند*

● از شاگردان بخواهید که دفترهای خطدار خود را روی میز بگذارند و شما با نشان دادن خطهای یکی از صفحات این دفتر، به همان ترتیب که خطهای زمینه تخته سیاه را نشان داده‌اید، به همه شاگردان تذکر بدهید که خطهای صفحه دفتر آنان مثل خطهای روی تخته سیاه است و به هر ترتیب که شما با استفاده از خط زمینه تخته سیاه عمل می‌کنید آنان هم باید روی خط دفتر خود عمل کنند. (باید به آنان تذکر دهید که هنگام نوشتن در دفتر خود يك خط در میان بنویسند.)

● طرز صحیح نشستن روی نیمکت و زاویه بدن را نسبت به میز برای خواندن و نوشتن و جهت دوری و نزدیکی چشم را نسبت به صفحه دفتر و کتاب به شاگردان یاد بدهید. توجه داشته باشید که باید به درست نشستن یکایک شاگردان در موقع نگاه کردن به تصاویر کتاب و نوشتن بر روی صفحه دفتر کاملاً و مداوماً در دوره آمادگی دقت کنید و در آنان عادت صحیح بوجود آورید. بیشتر کسانی که در موقع نوشتن و خواندن مشکلاتی از قبیل دور و نزدیک کردن چشم خود به صفحه کتاب یا کاغذ دارند و یا به اصطلاح هنگام خواندن یا نوشتن «قوز» می‌کنند، یا کج می‌نشینند، یا صفحه کتاب و کاغذ را کج می‌گیرند... به این علت بوده است که در هنگام آغاز خواندن و نوشتن، در آنان عادت صحیح بوجود نیامده است. مسلماً توجه دارید که صفحه کتاب یا دفتر باید تقریباً عمود بر حاشیه طولی میز گذاشته شود، ستون فقرات خواننده یا نویسنده راست باشد، چشم خواننده یا نویسنده از صفحه کتاب یا کاغذ در حدود ۳۰ سانتیمتر فاصله داشته باشد.

برای اینکه حالات صحیح نشستن را، برای خواندن و نوشتن، شاگردان بخوبی یاد بگیرند باید شخصاً در جهات مختلف میز خود به طرز صحیح بنشینید و به شاگردان توجه بدهید که به شما نگاه کنند و بعد، از آنان بخواهید که به همان طریق در پشت میز خود قرار گیرند و شما طرز نشستن یکایک آنان را اصلاح کنید.

* توجه داشته باشید که اندازه این خطها باید در حدود اندازه حرف «الف» (ا) باشد. زیرا نویس اوجه‌های دیگر^۱ نیز به منظور آماده کردن دست شاگردان برای نوشتن يك یا چند حرف از حروف الفبا تهیه شده است و مسلماً شما تشخیص خواهید داد که هر يك از این خطهای ساده برای نوشتن کدام دسته از حروف باید بکار رود و با ترکیب چه خطهایی می‌توان حرفی را نوشت و حدود و اندازه هر خط را با توجه به این نکته‌ها معین خواهید کرد. ضمناً نباید به هیچ وجه شاگردان را متوجه شباهت این خطوط با حروف الفبا کنید. برای اجتناب از تکرار، در روش تدریس اوجه‌های دیگر به زیرنویس اشاره نخواهد شد.

● از شاگردان بخواهید که مداد و مداد پاک‌کن خود را روی میز بگذارند. شما طرز صحیح به دست گرفتن مداد را به یکایک آنان یاد بدهید و به طرز صحیح پشت میز خود بنشینید و صفحه کاغذ سفید بزرگ خط داری را که قبلاً آماده کرده‌اید جلو خود بگذارید، مداد را درست در دست بگیرید و در همه حالات به شاگردان توجه بدهید که شما چگونه نشسته‌اید و چگونه می‌نویسید. اکنون خطهایی روی کاغذ بکشید (شبیه زیر نویس لوحه) و آن را از نزدیک به شاگردان نشان بدهید. بعد مداد پاک‌کن و طرز کار آن را به شاگردان معرفی کنید و خطهایی را که روی کاغذ کشیده‌اید پاک کنید تا یکایک شاگردان طرز پاک کردن خطهای مدادی را با مداد پاک‌کن یاد بگیرند.

● از شاگردان بخواهید که صفحه اول دفتر خط‌دار خود را باز کنند، مداد را در دست بگیرند و آماده نوشتن شوند. شما هم تخته سیاه را پاک کنید، گچ را در دست بگیرید و آماده نوشتن شوید. به شاگردان بگویید به شما توجه کنند و همراه با شما حرکت گچ را با مداد روی صفحه دفتر خود با توجه به نقطه شروع و ختم هر یک از خطها تقلید کنند. (توجه داشته باشید که یک خط در میان بنویسند.) هر خط را که روی تخته سیاه با توجه به نقطه شروع و ختم آن خط (در زیر نویس لوحه با علامت قرمز نشان داده شده است) می‌کشید، به طرز نشستن و طرز نوشتن یکایک شاگردان از نزدیک دقت کنید و از همان روز اول اشتباههای هر یک را یاد آور شوید و دقت کنید که راه صحیح نوشتن را یاد بگیرد.

● وقتی که سطر اول خط زمينه تخته سیاه را با خطوط مشابه «الف» نوشتید، از شاگردان بخواهید که با استفاده از سطرهای دفتر خود این تمرین را تکرار کنند و در تمام مدت شما ناظر بر کار یکایک شاگردان باشید.

● وقتی که اطمینان حاصل کردید که همه شاگردان با توجه به هدفهای این لوحه در درس شرکت کرده‌اند و کار تدریس این لوحه پایان پذیرفته است، از آنان بخواهید که با نظم و ترتیب کتاب خود را از جایی که روز پیش گذاشته‌اند بردارند و باز کنند و ورق بزنند تا به لوحه‌ای که مورد تدریس امروز است برسند. در این مدت شما لوحه‌ای را که بر روی دیوار کلاس نصب کرده‌اید از دیدرس آنان دور کنید و از یکایک شاگردان بخواهید که با نگاه کردن به لوحه دوم که در کتاب چاپ شده است به سؤالهای شما جواب بدهند.

● همواره سعی کنید که تدریس شما خسته‌کننده و یکنواخت و خارج از توانایی و تمرکز حواس شاگردان نباشد.

● در فرصت‌ها، لازم، برای رفع خستگی شاگردان به آنان تمرین‌های ساده ورزشی بدهید. مانند برخاستن و نشستن، بالا و پایین و به چپ و راست بردن دست‌ها، دولا و راست شدن و مانند آن، که در کلاس امکان‌پذیر باشد. همچنین خواندن شعر و سرود و گفتن قصه و داستان یا کتاب خواندن برای آنان با استفاده از تصاویر و انواع بازیها یا فعالیت‌های دیگری که همکاران ارجمند لازم و مناسب می‌دانند، می‌تواند خستگی آنان را برطرف کند.

● نقاشی کردن و کاردستی در مواقع مناسب نیز اضافه بر اهمیت آموزشی که دارد وسیله‌ای برای برطرف کردن خستگی شاگرد و یکنواختی کلاس است. مسلماً انتخاب نوع و روش نقاشی و کاردستی بستگی به توانایی و سلیقه معلم و وسایلی دارد که در اختیار او و شاگردان است.

لوحة سوم:

موضوع: يك داستان مصور درشش صحنه، سه ردیف:

ردیف اول: در تصویر اول: چهار نفر بچه (دو دختر و دو پسر) نزدیک يك درخت توپ بازی می کنند.

در تصویر دوم: توپ آنها بالای درخت می افتد و لای شاخه ها گیر می کند. پسرها قلاب می گیرند و بالا می روند تا توپ را پایین بیاورند. درخت بلند است و نمی توانند.

ردیف دوم: در تصویر اول: هر چهار نفر فکر می کنند که چگونه توپ را پایین بیاورند.

در تصویر دوم: کمک می کنند و نردبانی می آورند تا از آن بالا بروند و توپ را از درخت پایین بیاورند.

ردیف سوم: در تصویر اول: کمک می کنند و نردبان را به درخت تکیه می دهند. یکی از دخترها نردبان را نگه می دارد و یکی از پسرها بالا می رود.

در تصویر دوم: توپ را با سانی پایین می آورند. بچه ها خوشحال می شوند.

زیر نویس لوحة: خطهای راست ساده افقی، از راست به چپ و نقطه. (تمرین بکار انداختن دست برای نوشتن قسمتی از حروف

ب، پ، ت، ث، ف، ك، گ، و خط اتصال حروف به
یکدیگر و نقطه)

هدف:

- ۱ - هدایت چشم از راست به چپ، به همان ترتیب که برای خواندن و نوشتن خط فارسی لازم است.
- ۲ - عادت دادن شاگردان به شنیدن، دیدن، فکر کردن و گفتن.
- ۳ - شناختن و فهمیدن و بیان کردن هر يك از صحنه‌ها.
- ۴ - بیان مفهوم هر تصویر به زبان فارسی و درك ارتباط تصاویر با یکدیگر و دنبال کردن موضوع داستان.
- ۵ - تشویق کردن شاگردان به حرف زدن، اصلاح کردن جمله‌های آنان و کشف و رفع اشکالات تلفظی آنان .
- ۶ - یاد دادن تلفظ صحیح کلمه‌ها و فعلهایی که با استفاده از تصاویر لوحه بیان می‌شود مانند : دختر، پسر، يك، دو، سه، چهار، توپ، نردبان، فکر کردن ، کمک کردن، همکاری کردن، بالا رفتن، پایین آمدن، پرتاب کردن، بازی کردن و . . .
- ۷ - مقایسه نتیجه داستان این لوحه با نتیجه داستان لوحه دوم، به این منظور که کودک فکر کند و دریابد که انسان به نیروی فکر و با استفاده از وسایل و ابزارى که خود می‌سازد یا طبیعت در اختیار او می‌گذارد بر مشکلات فائق می‌شود.
- ۸ - بکار انداختن دست برای نوشتن. (تمرین زیر نویس لوحه)

روش تدریس :

- ۱ - آنچه را در مورد روش تدریس لوحه دوم نوشته شده است بار دیگر بخوانید و در تدریس این لوحه نیز بکار برید .
- ۲ - توجه داشته باشید که غیر از هدفهای اصلی که برای تدریس این لوحه یادآور شده‌ایم، این لوحه و لوحه‌های دیگر می‌توانند وسیله رسیدن به هدفهای دیگر در کار آموزش و پرورش کودکان نیز قرار گیرند که هر يك از آنها به نوعی در امر پرورش قوای فکری و

ذهنی و تربیت فردی و اجتماعی آنان تأثیر بسیار خواهد داشت.
بعضی از هدفهای فرعی این لوحه را ذیلاً یاد آور می‌شویم:

● آموزش حساب و یاد دادن مفهوم شماره‌های ۱، ۲، ۳، و ۴ با بکار بردن سؤالهایی از این قبیل:

- در این شکل چند بچه می‌بینید؟
- چند نفر آنها دختر هستند؟
- چند نفر آنها پسر هستند؟
- این بچه‌ها با چند توپ بازی می‌کنند؟
- چند درخت در این شکل می‌بینید؟
- این درخت کوتاه است یا بلند؟
- چند نفر از بچه‌ها بالای نردبان رفته‌اند؟
- چند نفر از بچه‌ها نردبان را نگاه داشته‌اند؟
- اگر پسرها از بازی بیرون بروند چند نفر از بچه‌ها می‌مانند؟

● آموزش رنگها .

● بالا بردن اطلاعات عمومی و علمی شاگردان با بکار بردن سؤالهایی از این قبیل:

- نردبان را از چه می‌سازند؟
- به کسی که نردبان چوبی می‌سازد چه می‌گویند؟
- به کسی که نردبان فلزی می‌سازد چه می‌گویند؟
- از نردبان برای چه کارهایی استفاده می‌کنند؟
- توپ را از چه می‌سازند؟
- چرا بعضی از توپها را وقتی به زمین بزنیم بالا می‌رود؟
- چرا توپ را پر از هوا می‌کنند؟
- اگر توپ لاستیکی سوراخ شود چه می‌شود؟

● توجه دادن شاگردان به اهمیت همفکری و همکاری .

● توجه دادن شاگردان به حفظ سلامت و رعایت ایمنی با بسکار بردن این سؤال که « در دو شکل آخر چرا آن دختر نردبان را نگه داشته است ؟ » و به دنبال این بحث می‌توان از سوانحی که بر اثر بی احتیاطی در راه مدرسه و یا در خانه و هنگام بازی ممکن است برای کودکان پیش آید بسادگی سخن گفت و آنان را آگاه کرد که برای حفظ سلامت خود به استقبال خطر نروند*

* همکاران ارجمند باید توجه داشته باشند که بعضی از هدفهای فرعی این لوحه به منظور پیشنهاد و مثال ذکر شد و معلم علاقه‌مند و مبتکر از هر تصویر و درس و وسیله‌ای برای تعلیم و تربیت شاگردان خود در موقع مناسب استفاده می‌کند. شك نیست که چون در قسمتهای دیگر این کتاب به علت اجتناب از تطویل کلام به هدفهای فرعی اشاره‌ای نخواهد شد، همکاران ارجمند خود در هنگام تهیه درس فهرستی از این هدفها و آنچه باید به شاگردان بیاموزند و نحوه طرح سؤالها در راه رسیدن به پاسخها را قبلاً پیش‌بینی خواهند کرد .

لوحة چهارم :

موضوع : يك داستان مصور در شش صحنه، سه ردیف :

ردیف اول : در تصویر اول : زنی رختهای شسته شده را در طشت گذاشته است و به حیاط می آورد که روی طناب پهن کند. گربه ای روی دیوار نشسته است و نگاه می کند .

در تصویر دوم : زن رختها را روی طناب پهن کرده است و می رود. گربه به يك پیراهن بافتنی که نخعی از آن آویزان است نگاه می کند.

ردیف دوم : در تصویر اول : گربه از روی دیوار پایین آمده است و نخعی را که از لباس بافتنی آویزان است می کشد. در تصویر دوم : گربه با نخهایی که از لباس بافتنی کشیده است بازی می کند.

ردیف سوم : در تصویر اول : زن برای جمع کردن رختها به حیاط می آید. با تعجب به پیراهنی که کوتاه شده است نگاه می کند. گربه از ترس روی دیوار رفته است. در تصویر دوم : زن نخهای لباس را جمع می کند . گربه از ترس فرار کرده است.

زیرنویس لوحة : خطهای راست ساده از بالا به پایین . (تمرین

بکار انداختن دست برای نوشتن قسمتی از
حرف « م »)

هدف:

- ۱ - هدایت چشم از راست به چپ، به همان ترتیب که برای خواندن و نوشتن خط فارسی لازم است.
- ۲ - عادت دادن شاگردان به شنیدن، دیدن، فکر کردن و گفتن.
- ۳ - شناختن و فهمیدن و بیان کردن هر يك از صحنه‌ها.
- ۴ - بیان مفهوم هر تصویر به زبان فارسی و درك ارتباط تصاویر با یکدیگر و دنبال کردن موضوع داستان.
- ۵ - تشویق شاگردان به حرف زدن، اصلاح کردن جمله‌های آنان و کشف و رفع اشکالات تلفظی شاگردان.
- ۶ - یاد دادن تلفظ صحیح کلمه‌ها و فعلهایی که با استفاده از تصاویر لوحه بیان می‌شود مانند: زن، طشت، لباس، رخت، حیاط، طناب، حوض، آب، گل، گلدان، باغچه، گربه، دیوار، نخ، کوتاه، بلند، آمدن، رفتن، پهن کردن، جمع کردن و ...
- ۷ - بکار انداختن دست برای نوشتن. (تمرین زیر نویس لوحه)

روش تدریس:

با توجه به روش تدریس لوحه‌های قبل و سؤالهای مناسب شاگردان را هدایت کنید تا داستان را بفهمند و بیان کنند و به هدفهای اصلی و فرعی این لوحه برسید.

لوحه پنجم:

موضوع: صحنه‌هایی از زندگانی دو کودک (خواهر و برادر).

تصاویر ردیف اول: بیدار شدن - دست و رو شستن - دندانها را مسواك كردن.

تصاویر ردیف دوم: دست و رو را با حوله خشك كردن - لباس پوشیدن - صبحانه خوردن.

تصاویر ردیف سوم: خداحافظی كردن - به مدرسه رفتن - درس خواندن.

زیر نویس لوحه: خطهای راست ساده از بالا به پایین و از راست به چپ. (تمرین بکارانداختن دست برای نوشتن « ل » و قسمتی از حروف « پ، ت، ث، ذ، ی » و دندانها)

هدف:

- ۱ - هدایت چشم از راست به چپ، به همان ترتیب که برای خواندن و نوشتن خط فارسی لازم است.
- ۲ - عادت دادن شاگردان به شنیدن، دیدن، فکر کردن و گفتن.
- ۳ - شناختن و فهمیدن و بیان کردن هر يك از صحنه‌ها.
- ۴ - بیان مفهوم هر تصویر به زبان فارسی و درك ارتباط تصاویر با یکدیگر و دنبال کردن موضوع تا آخرین تصویر.
- ۵ - کشف و رفع اشکالات تلفظی شاگردان.

۶ - بیان جمله‌های کوتاه و ساده با استفاده از موضوع تصاویر:

● سارا از خواب بیدار می‌شود. دارا از خواب بیدار می‌شود. سارا و دارا از خواب بیدار می‌شوند.

● سارا دست و صورت خود را می‌شوید. دارا دست و صورت خود را می‌شوید. سارا و دارا دست و صورت خود را می‌شویند.

● سارا دندانهای خود را مسواک می‌کند. دارا دندانهای خود را مسواک می‌کند. سارا و دارا دندانهای خود را مسواک می‌کنند.

● سارا دست و صورت خود را با حوله خشک می‌کند. دارا دست و صورت خود را با حوله خشک می‌کند. سارا و دارا دست و صورت خود را با حوله خشک می‌کنند.

● سارا کفش خود را می‌پوشد. دارا کت خود را می‌پوشد. سارا و دارا لباس خود را می‌پوشند.

● سارا و دارا با پدر و مادر خود صبحانه می‌خورند.

● سارا و دارا با مادر خود خداحافظی می‌کنند.

● سارا و دارا به دبستان می‌روند. سارا و دارا در دبستان درس می‌خوانند.

● سارا در کلاس اول درس می‌خواند.

۷ - یاد دادن تلفظ صحیح کلمه‌ها و فعلها و جمله‌هایی که با استفاده از تصاویر لوحه بیان می‌شود.

۸ - بکار انداختن دست برای نوشتن. (تمرین زیر نویس لوحه)

روش تدریس :

۱ - با توجه به روش تدریس لوحه‌های قبل و سؤالهای مناسب شاگردان را هدایت کنید تا موضوع هر يك از صحنه‌ها را بفهمند و بیان کنند و به هدفهای اصلی و فرعی این لوحه برسید .

۲ - توجه داشته باشید که با اشاره به هر تصویر باید سؤالها را طوری انتخاب کنید که شاگردان جمله‌های مذکور در قسمت ششم هدف این لوحه را بترتیب بیان کنند . (علت اینکه در این جمله‌ها اسمهای خاصی مانند «سارا» و «دارا» انتخاب شده ، آن است که در متن کتاب نیز این اسمها آمده است و بجااست که شاگردان در دوره آمادگی با بعضی از کلمه‌ها و جمله‌ها که بعداً در کتاب خواهند خواند آشنا شوند .)

۳- برای نمونه، گفتگوی معلم و شاگرد را که می‌توان برای رسیدن به هدف تصویر اول ردیف بالا بکاربرد ، پیشنهاد می‌کنیم :

معلم - (با اشاره به تصویر اول) در این شکل چند نفر می‌بینی ؟
شاگرد - دو نفر .

معلم - این دو نفر بچه هستند یا بزرگ ؟
شاگرد - بچه .

معلم - دختر هستند یا پسر ؟

شاگرد - يك دختر ، يك پسر .

معلم - (با اشاره به تصویر دختر) این چیست ؟
شاگرد - يك دختر .

معلم - (با اشاره به تصویر پسر) این چیست ؟
شاگرد - يك پسر .

معلم - (با اشاره به تصویر دختر) اسم این دختر چیست ؟
شاگرد - (اسمی می‌گوید) .

معلم - (از همه شاگردان می‌پرسد) شما بگویند اسم این دختر چیست ؟
شاگردان - (هر کس دست بلند می‌کند و اسمی می‌گوید) .

معلم - (اگر در بین اسمهایی که شاگردان می‌گویند اسم « سارا » شنیده شد ، معلم می‌گوید :) بله ، اسم این دختر را «سارا» می‌گذاریم . (اگر شاگردان این اسم را بیان نکردند، معلم خود می‌گوید «اسم این دختر را «سارا» می‌گذاریم» و بعد با اشاره به تصویر پسر)

اسم این پسر چیست ؟ (به همان ترتیب که به اسم «سارا» رسیدید نام پسر را هم «دارا» بگذارید و بعد با اشاره به تصویر سارا) سارا چه می کند ؟

شاگرد - از خواب بیدار می شود . (ممکن است شاگرد بگوید «می خوابد» . در این صورت با سؤالهای دیگر و اشاره به تصویر بعدی شاگرد متوجه خواهد شد که این صحنه مربوط به صبح است و جمله مورد نظر را بیان خواهد کرد .)

معلم - (به همه شاگردان و با اشاره به تصویر) همه با هم بگویید : **سارا از خواب بیدار می شود .**

شاگردان - سارا از خواب بیدار می شود .

معلم - (با اشاره به تصویر دارا) دارا چه می کند ؟

شاگرد - از خواب بیدار می شود .

معلم - (به همه شاگردان و با اشاره به تصویر) همه با هم بگویید : **دارا از خواب**

بیدار می شود .

شاگردان - دارا از خواب بیدار می شود .

معلم - (با اشاره به تصویر سارا و دارا) سارا و دارا چه می کنند ؟

شاگرد - از خواب بیدار می شوند .

معلم - (به همه شاگردان و با اشاره به تصویر) همه با هم بگویید : **سارا و دارا از**

خواب بیدار می شوند .

شاگردان - سارا و دارا از خواب بیدار می شوند .

بر همین قیاس سایر تصاویر لوحه را با طرح سؤالهای مناسب تدریس کنید .

لوحة ششم :

موضوع : صحنه‌هایی از زندگانی کودکان .

تصاویر ردیف اول : طناب بازی کردن، توپ بازی کردن - زنگ زدن، صف بستن - نوشتن، شکل کشیدن.

تصاویر ردیف دوم : داشتن ، نداشتن - دادن ، گرفتن - آمدن ، رفتن.

تصاویر ردیف سوم : توپ را با پا زدن، توپ را بادست انداختن - درباران راه رفتن - فروختن ، خریدن.

زیرنویس لوحه : خط‌های ساده از بالا به پایین و از راست به چپ و از پایین به بالا (تمرین بکار انداختن دست برای نوشتن قسمتی از حروف « ب ، پ ، ت ، ث ، ف ، ك ، گ »)

هدف :

- ۱ - هدایت چشم از راست به چپ ، به همان ترتیب که برای خواندن و نوشتن خط فارسی لازم است .
- ۲ - عادت دادن شاگردان به شنیدن ، دیدن ، فکر کردن و گفتن .
- ۳ - ساختن و فهمیدن و بیان کردن هر يك از صحنه‌ها .
- ۴ - کشف و رفع اشکالات تلفظی شاگردان .
- ۵ - بیان جمله‌های کوتاه و ساده با استفاده از موضوع تصاویر :

- سارا طناب بازی می کند . دارا توپ بازی می کند .
- ناظم (یامدیر) زنگ می زند . بچه ها صف بسته اند .
- دارا می نویسد . نادر شکل می کشد . (نقاشی می کند یا شکل يك دوچرخه می کشد .)
- سارا عروسك دارد . زیور عروسك ندارد .
- سارا عروسك خود را به زیور می دهد . زیور عروسك را از سارا می گیرد .
- سارا به کلاس می آید . زیور از کلاس بیرون می رود .
- دارا توپ را با پامی زند . زیور توپ را با دست می اندازد .
- سارا و دارا در باران راه می روند .
- آن مرد اسباب بازی می فروشد . مادر برای سارا و دارا اسباب بازی می خرد .

۶ - یاد دادن تلفظ صحیح کلمه ها و فعلها و جمله هایی که با استفاده از تصاویر لوحه بیان می شود .

۷ - یاد دادن مفهوم کلمه و جمله و شمردن تعداد کلمه های هر جمله . (جمله های ساده و کوتاه)

۸ - بکار انداختن دست برای نوشتن . (زیر نویس لوحه)

روش تدریس :

۱ - با توجه به روش تدریس لوحه های قبل ، بخصوص لوحه پنجم ، سؤالهای مناسب

شاگردان را هدایت کنید تا موضوع هر يك از صحنه‌ها را بفهمند و بیان کنند و به هدفهای اصلی و فرعی این لوحه برسید .

۲ - برای اینکه مفهوم کلمه و جمله و شمردن تعداد کلمه‌های هر جمله را شاگردان یاد بگیرند گفتگوی معلم و شاگرد می‌تواند به روش پیشنهادی زیر دنبال شود :

معلم - امروز می‌خواهیم کلمه و جمله را یاد بگیریم . کدامیک از شما می‌توانید يك کلمه بگویید ؟

شاگردان - (بعضی از شاگردان دست بلند می‌کنند و معلم از يك آنها سؤال می‌کند و یا ممکن است سکوت کنند .)

معلم - گوش کنید من چند کلمه می‌گویم (شمرده و جدا جدا ادای می‌کند) دست، کلاس، دارا ، تخته سیاه . (سپس معلم از يك شاگردان می‌خواهد که هر يك کلمه‌ای بگوید .) حالا تویك کلمه بگو .

شاگرد - کلاس (بیشتر ممکن است شاگرد یکی از کلمه‌هایی را که معلم گفته است بگوید : « دست، کلاس، دارا ، تخته سیاه ») .

معلم - این کلمه را من گفتم ، تو کلمه‌ای بگو که من نگفته باشم .
شاگرد - میز .

معلم - درست است ، « میز » يك کلمه است .

(معلم به همین ترتیب از يك شاگردان سؤال می‌کند تا هر يك کلمه‌ای بگوید و اطمینان حاصل کند که يك شاگردان به مفهوم کلمه پی برده‌اند . بعد با اشاره به « دارا » در تصویر اول ردیف اول لوحه از یکی از شاگردان می‌پرسد :) اسم این پسر چیست ؟
شاگرد - دارا .

معلم - « دارا » يك کلمه است . (بعد با اشاره به توپی که در این تصویر دارا با آن بازی می‌کند) این چیست ؟

شاگرد - توپ .

معلم - « توپ » هم يك کلمه است ، حالا من با این کلمه يك جمله می‌گویم ، گوش کنید :
« دارا توپ دارد » ، « دارا توپ دارد » يك جمله است . می‌توانی بگویی این جمله چند کلمه دارد ؟

شاگرد - (فکر می‌کند ، می‌شمارد و می‌گوید) سه کلمه .

معلم - کلمه اول آن چیست ؟

شاگرد - دارا .

معلم - کلمه دوم ؟

شاگرد - توپ .

معلم - کلمه سوم ؟

شاگرد - دارد .

معلم - بسیار خوب ، اسم تو چیست ؟

شاگرد - سوسن .

معلم - يك جمله بگو که در آن کلمه «سوسن» باشد .

شاگرد - (فکر می کند ، معلم باسؤالهای مناسب به او کمک می کند) سوسن شاگرد

کلاس اول است .

معلم - بسیار خوب ، این جمله چند کلمه دارد .

شاگرد - پنج کلمه .

(شاگرد در جواب سؤالهای معلم ، کلمه های این جمله را بترتیب بیان می کند .

معلم با استفاده از این لوحه و لوحه های قبل و طرح سؤالهای مناسب از یکایک شاگردان می خواهد

که هر يك جمله ای بگویند و کلمه های آن جمله را بشمارند و بیان کنند .)

لوحة هنتم :

موضوع :

تصاویر ردیف اول : داس - خروس - لباس - انار .

تصاویر ردیف دوم : گوش - آتش - موش - مار .

تصاویر ردیف سوم : میخ - نخ - چرخ - بار .

زیر نویس لوحه :

ردیف اول : خطهای ساده به هم پیوسته . (تمرین بکار

انداختن دست برای نوشتن قسمتی از حروف

«س» و «ش» و دندانها .)

ردیف دوم : خطهای راست مایل . (تمرین بکارانداختن

دست برای نوشتن قسمتی از حروف : «د» ،

ذ ، ر ، ز ، ژ ، و ، ك ، گک .)

هدف :

۱ - هدایت چشم از راست به چپ ، به همان ترتیب که برای خواندن و نوشتن خط

فارسی لازم است .

۲ - عادت دادن شاگردان به شنیدن ، دیدن ، فکر کردن و گفتن .

۳ - شناختن و بیان کردن نام هر يك از تصویرها به زبان فارسی و با تلفظ صحیح .

۴ - صوت آموزی (صداشناسی با تمرین صداهاى : س ، ش ، خ ، ر) .

۵ - بکارانداختن دست برای نوشتن . (تمرین زیر نویس لوحه)

توضیح :

شاگرد بی سواد هر کلمه را فقط يك صدا می شنود . مثلا اگر از او پرسید « کلمه موش چند صداست ؟ » می گوید « يك صدا » . در صورتی که کلمه « موش » از سه صدای « ه و ش » تشکیل شده است . *

صدا شناسی مهمترین مرحله آمادگی برای خواندن و نوشتن است ، زیرا خواندن و نوشتن به وسیله الفبا انجام می گیرد و الفبا نشانه های قراردادی صداها هستند . صدا هایی که در کلمه های فارسی بکار می رود صدای طبیعی هر يك از شکل های زیر است :

آ ا ا آ او ای ب پ ت ج چ خ د ر ز ژ س ش ف ق ک گ ل م ن
و ه ی

این صداها را می توان به دو دسته تقسیم کرد :

يك دسته را می توان کشیده و ممتد ادا کرد و آنها عبارتند از :

آ ا ا آ او ای خ ر ز ژ س ش ف ل م ن و ه ی (به این دسته صداهای «امتداد پذیر» می گوئیم .)

دسته دیگر کوتاه و بریده ادا می شوند و آنها عبارتند از :

ب پ ت ج چ د ق † ک گ (به این دسته صداهای «امتداد ناپذیر» می گوئیم .) شناساندن صداهای دسته اول بمراتب آسانتر است و به همین دلیل در ابتدای صوت آموزی (صدا شناسی) از کلمه هایی استفاده شده است که آخر هر يك از آنها یکی از صداهای دسته اول باشد . برای اینکه شاگرد هر يك از این صداها را بطور طبیعی بشناسد باید صدای مورد نظر در آخر چندین کلمه بطور کشیده و ممتد ادا شود .

مثال : برای شناساندن صدای «ش» می توان از کلمه های : **موش ، میش ، آش ،**

* توجه داشته باشید که منظور ما از صدای شکل های « ه و ش » ، اسم این حروف ، یعنی : «میم» ، «واو» ، «شین» نیست ، بلکه صدای طبیعی این شکلهاست . در هنگام ادای صدای «ه» ، لبها بسته می شود و صدای «ه» از بینی بیرون می آید . هنگام ادای صدای «او» (و) ، لبها به شکل دایره جمع و گرد می شود و صدای «او» از دهان بیرون می آید . هنگام ادای صدای «ش» ، وسط زبان به سقف دهان نزدیک می شود و صدای «ش» از پشت و لای دندانها بیرون می آید . † در لهجه مردم بعضی از نقاط ایران «ق» و «غ» با دو صدای متمایز از هم ادا می شود .

داداش ، گوش ، ماش به این ترتیب استفاده کرد که صدای «ش» را در آخر همه کلمه‌ها کشیده و ممتد ادا کنیم و از شاگرد بپرسیم که در آخر این کلمه‌ها چه صدایی شنیده‌است ؟ مسلماً پس از چند بار تمرین صدای «ش» را ادا خواهد کرد .

کلمه‌های زیر برای شناساندن صداهایی که در زبان فارسی بکار می‌رود پیشنهاد می‌شود. مسلماً همکاران محترم با توجه به هدف صوت‌آموزی (صداشناسی) می‌توانند از کلمه‌های مناسب دیگر که شاگردان با آنها آشنایی دارند نیز استفاده کنند :

برای صدای	آ	کلمه‌های :	ما	شما	آقا	بابا
« «	او	«	مو	رو	ابرو	گردو
« «	ای	«	بازی	سینی	قوری	سبزی
« «	خ	«	میخ	نخ	چرخ	شاخ
« «	ر	«	مار	سار	بار	خار
« «	ز	«	میز	حوض	کاغذ	ساز*
« «	ژ	«	دژ	گاراژ	ژرژ	کوژ
« «	س	«	داس	خروس	ارث	لباس*
« «	ش	«	موش	آتش	گوش	آش
« «	ف	«	برف	کیف	لحاف	قیف
« «	ل	«	بال	گل	پول	خال
« «	م	«	شام	بادام	قلم	بام
« «	ن	«	باران	زن	ماشین	نان
« «	و	«	گاو	گیو	دیو	ناو
« «	ه	«	روباه	صبح	راه	ماه*
« «	ی	«	چای	نی	دی	نای
« «	ب	«	لب	سیب	خوب	آب
« «	پ	«	توپ	جیب	قاپ	چاپ
« «	ت	«	توت	دوات	خط	سوت*
« «	ج	«	کاج	هوپیج	اسفنج	تاج
« «	چ	«	قوچ	پارچ	مچ	پیچ
« «	د	«	دود	مداد	مرد	باد

برای صدای ق کلمه‌های: قاشق باغ اتاق چاق*
 « ك » « بادبادك عروسك خاك
 « گى » « برسكى سعى گرسى تفنگى

برای شناساندن سه صدای « آ ا اُ » بهتر است از کلمه‌هایی استفاده شود که این صداها در اول آنها آمده باشد.

برای صدای آ کلمه‌های: آسب علی احمد آبر
 « اِ » « استکان انسان علم اسم
 « اُ » « اجاق عمر اردک استاد

روش تدریس :

- ۱- با توجه به روش تدریس لوحه های قبل و سؤالهای مناسب کلمه‌های مربوط به هر تصویر را از شاگردان بشنوید+ و به هدفهای اصلی و فرعی این لوحه برسید.
- ۲- در باره هر يك از تصاویر با شاگردان گفتگو کنید تا یقین حاصل شود که يكايك شاگردان مفهوم و معنی هر کلمه را می‌دانند. (بطور مثال ممکن است بعضی از شاگردان که در شهرها زندگی می‌کنند ندانند داس چیست و با آن چه می‌کنند. توضیحی درباره داس، که چیست، آن را از چه می‌سازند، برای چه منظورهایی آن را بکار می‌برند و نشان دادن عکسهایی از درو

* با اینکه شکل صداهای آخر کلمه‌های «میز»، «حوض»، « کاغذ » متفاوت است ، صدای هر سه شکل («ز»، «ض»، «ذ») در تلفظ فارسی زبانان یکی است و هدف در اینجا صوت آموزی است نه شکل آموزی . شکل‌های «س» و «ص» و «ث» - «ه» و «ح» - «ت» و «ط» - «ق» و «غ» نیز همین حالت را دارند .

+ توجه داشته باشید که در مورد تصویر سوم ردیف اول ممکن است شاگردان بگویند « کت، شلوار، پیراهن » در این صورت باید با سؤالهای مناسب و توضیح لازم شاگرد را هدایت کنید تا خود کلمه «لباس» را بگوید. همچنین منظور از تصویر دوم ردیف سوم «نخ» است، در صورتی که ممکن است شاگردان بگویند «قرقره». در این صورت نیز باید با سؤالهای مناسب و توضیح لازم، مثلاً این سؤال که « به قرقره چه پیچیده‌اند؟ » شاگردان را هدایت کنید تا کلمه «نخ» را بیان کنند. اگر در تدریس لوحه‌های دیگر نیز به چنین مشکلی برخورد کردید، نوع سؤال را تغییر دهید تا شاگرد جواب مورد نظر را بیان کند . حسن این کار در آن است که شاگرد خودش فکر کرده است و به جواب صحیح رسیده است .

کردن گندم وجو وچیدن علف، و توضیحی که دربارهٔ هر يك از این عکسها خواهید داد به شاگرد كمك می‌کند که مفهوم کلمهٔ «داس» را بخوبی یاد بگیرد.

۳- وقتی که اطمینان حاصل کردید که یکا يك شاگردان نام هر يك از شکلها را می‌دانند و درست تلفظ می‌کنند، از همهٔ شاگردان کلاس بخواهید که به شکل که اشاره کردید نام آن را با صدای بلند بگویند. بعد هر يك از شاگردان را کنار لوحه بیاورید و از او بخواهید که با نشان دادن شکل، نام آن را بگوید و دقت کنید که درست تلفظ کند.

● از شاگردان بخواهید که به شما توجه کنند و با استفاده از تصاویر ردیف اول لوحه کلمه‌های **داس**، **خروس**، **لباس**، **انار**، را بترتیب طوری بیان کنند که صدای آخر هر کلمه کشیده و ممتد شنیده شود. سپس از شاگردان بخواهید که هر کلمه را با شما به همان ترتیب با صدای بلند بگویند و این کار را چند بار تکرار کنید.

به شاگردان بگویید «من يك بار دیگر این کلمه‌ها را کشیده می‌گویم، شما گوش کنید و بگویید صدای آخر کداميك از این چهار کلمه با صدای آخر سه کلمهٔ دیگر تفاوت دارد؟» سپس با اشاره به هر يك از شکلها بترتیب از راست به چپ چند بار کلمه‌های «داس»، **خروس**، **لباس**، **انار** را کشیده بگویید. بعد از شاگردان پرسید «صدای آخر کداميك با سه کلمهٔ دیگر تفاوت داشت؟» شاگردان جواب خواهند داد «**انار**».

● وقتی که اطمینان حاصل کردید یکا يك شاگردان تفاوت صدای آخر کلمهٔ «انار» را با صدای آخر سه کلمهٔ دیگر دریافته‌اند، به آنان بگویید «پس صدای آخر سه کلمهٔ **داس**، **خروس**، **لباس** یکی است، حالا من صدای آخر این کلمه‌ها را کشیده می‌گویم، شما دقت کنید و بگویید در آخر هر سه کلمه چه صدایی می‌شنوید؟» و به این منظور هر کلمه را چند بار بترتیب طوری بیان کنید که صدای آخر هر کلمه (صدای «س») بیش از معمول کشیده شود و امتداد یابد. چند بار هم از شاگردان بخواهید تا در کشیده گفتن صدای آخر این کلمه‌ها با صدای بلند با شما همراهی کنند و بعد از آنان پرسید «چه صدایی را در آخر این سه کلمه شنیدید؟» خواهند گفت «س» (صدای طبیعی «س» را کشیده و ممتد ادا خواهند کرد). بعد از یکا يك شاگردان با نشان دادن هر يك از شکلها پرسید «صدای آخر کلمهٔ «داس» (خروس و لباس) چه بود؟» تا در جواب شما صدای «س» را کشیده و ممتد بگویند.

● به همین ترتیب که در مورد کلمه‌های ردیف اول عمل کردید، کلمه‌های ردیف دوم و سوم لوحه را نیز تدریس کنید تا با استفاده از تصاویر ردیف دوم، شاگردان تفاوت صدای آخر کلمه «مار» را با صدای آخر کلمه‌های «گوش»، «آتش»، «موش» بشناسند و صدای طبیعی «ش» را نیز تشخیص بدهند و آن را کشیده و ممتد بگویند. همچنین با استفاده از تصاویر ردیف سوم شاگردان تفاوت صدای آخر کلمه «بار» را با صدای آخر کلمه‌های «میخ»، «نخ»، «چرخ» تشخیص دهند و صدای طبیعی «خ» را بشناسند و کشیده و ممتد ادا کنند.

● وقتی که اطمینان حاصل کردید که شاگردان صداهای طبیعی «س»، «ش»، «خ» را در تصاویر سه ردیف لوحه کاملاً شناخته‌اند به تصویرهای **انار**، **مار** و **بار** بترتیب از بالا به پایین اشاره کنید و هر یک از این کلمه‌ها را چند بار طوری ادا کنید که صدای آخر آنها بیش از معمول کشیده شود تا شاگردان دریابند که صدای آخرین سه کلمه «ر» است و آن را نیز کشیده و ممتد تلفظ کنند.

۴- در پایان درس می‌توانید با بازیهای مختلف شاگردان را به تکرار و تمرین درس تشویق کنید. برای نمونه بازیهای زیر پیشنهاد می‌شود:

● دو نفر، دو نفر شاگردان را کنار تخته سیاه بیاورید و از آنان بخواهید که در کشیده گفتن یک نفس ادا کردن یکی از صداهای «س»، «ش»، «خ»، «ر» مسابقه بدهند. با اشاره شما بازی را شروع کنند و داور مسابقه بقیه شاگردان باشند. هر یک که مدت بیشتری صدای یک نفس و کشیده ادا کرد برنده است.

● از شاگردان بخواهید که به هر یک از شکلها که شما اشاره می‌کنید صدای آخر آن کلمه را تا وقتی که دست شما روی آن شکل است بلند و ممتد و کشیده بگویند. بتدریج سرعت حرکت دست خود را از روی شکلی به شکل دیگر که صدای آخر آن با قبلی متفاوت است بیشتر کنید، در این حال مثلاً اگر شما دستتان را سرعت از روی تصویر «موش» به روی تصویر «میخ» ببرید شاگردان باید فوری صدای «ش» را قطع کنند و صدای «خ» را کشیده بگویند.

● از شاگردان بخواهید که خودشان کلمه‌هایی بگویند که صدای آخر آنها یکی از چهار صدای «س»، «ش»، «خ»، «ر» باشد. می‌توانید این بازی را با حرکت دو نفر، دو نفر از شاگردان یا دو گروه از شاگردان بطور مسابقه نیز انجام دهید.

لوحه هشتم :

موضوع :

تصاویر ردیف اول : بز - میز - گل - پول .

تصاویر ردیف دوم : نان - باران - بادبادك - عروسك.

تصاویر ردیف سوم : ماه - کلاه - توپ - جیب.

زیر نویس لوحه :

ردیف اول : خطهای راست مایل. (تمرین بکار انداختن

دست برای نوشتن سرکش «ك» و «گ»)

ردیف دوم: خطهای راست مایل به هم پیوسته. (تمرین بکار

انداختن دست برای نوشتن قسمتی از حروف

ج، چ، ح، خ)

هدف :

۱- هدایت چشم از راست به چپ، به همان ترتیب که برای خواندن و نوشتن خط فارسی

لازم است.

۲- عادت دادن شاگردان به شنیدن، دیدن، فکر کردن و گفتن.

۳- شناختن و بیان کردن نام هر يك از تصویرها به زبان فارسی و با تلفظ صحیح.

۴- صوت آموزی (صداشناسی با تمرین صداهاى : ز، ل، ن، ك، ه، پ)

۵- بکار انداختن دست برای نوشتن. (تمرین زیر نویس لوحه)

روش تدریس :

۱- با توجه به روش تدریس لوحه‌های قبل، بخصوص لوحه هفتم، و سؤالهای مناسب شاگردان را هدایت کنید تا کلمه مربوط به هر تصویر را خود بیان کنند و به هدفهای اصلی و فرعی این لوحه برسید .

۲- توجه دارید که صدای آخر کلمه‌های مربوط به هر ردیف دوبدو همپایان هستند. در ردیف اول صدای «ز» در آخر کلمه‌های «بز» و «میز» و صدای «ل» در آخر کلمه‌های «گل» و «پول» . در ردیف دوم صدای «ن» در آخر کلمه‌های «نان» و «باران» و صدای «ك» در آخر کلمه‌های «بادبادك» و «عروسك». در ردیف سوم صدای «ه» در آخر کلمه‌های «ماه» و «کلاه» و صدای «پ» در آخر کلمه‌های «توپ» و «جیب» . در تدریس صدای آخر این کلمه‌ها به همان ترتیب که در قسمت سوم روش تدریس لوحه هفتم پیشنهاد کردیم عمل کنید .

۳- توجه دارید که صداها «ك» و «پ» از دسته صداها امتداد ناپذیر هستند و باید کوتاه و بریده ادا شوند.

لوحة نهم :

موضوع :

تصاویر ردیف اول : دوات - کبریت - آب - کتاب.

تصاویر ردیف دوم : سینی - قوری - قلم - بادام.

تصاویر ردیف سوم : قاشق - اتاق - کیف - برف .

زیر نویس لوحه :

ردیف اول : خطهای راست به هم پیوسته. (تمرین بکار

انداختن دست برای نوشتن حرف «پ»)

ردیف دوم : خطهای راست به هم پیوسته مثلثی شکل.

(تمرین بکارانداختن دست برای نوشتن قسمتی

از حروف ه، ه، ه، ه)

هدف :

۱- هدایت چشم از راست به چپ، به همان ترتیب که برای خواندن و نوشتن خط فارسی

لازم است.

۲- عادت دادن شاگردان به شنیدن، دیدن، فکر کردن و گفتن.

۳- شناختن و بیان کردن نام هر یک از تصویرها به زبان فارسی و با تلفظ صحیح.

۴- صوت آموزی (صداشناسی با تمرین صداها : ت، ب، ای، م، ق، ف).

۵- بکارانداختن دست برای نوشتن. (تمرین زیر نویس لوحه)

روش تدریس:

۱- با توجه به روش تدریس لوحه‌های قبل، بخصوص لوحه‌های هفتم و هشتم، وسؤال‌های مناسب شاگردان را هدایت کنید تا کلمهٔ مربوط به هر تصویر را خود بیان کنند و به هدفهای اصلی و فرعی این لوحه برسید.

۲- توجه دارید که صدای آخر کلمه‌های مربوط به هر ردیف دو بدو همپایان هستند. (در ردیف اول صدای «ت» در آخر کلمه‌های «دوات» و «کبریت» و صدای «ب» در آخر کلمه‌های «آب» و «کتاب». در ردیف دوم صدای «ای» در آخر کلمه‌های «سینی» و «قوری» و صدای «م» در آخر کلمه‌های «قلم» و «بادام». در ردیف سوم صدای «ق» در آخر کلمه‌های «قاشق» و «اتاق» و صدای «ف» در آخر کلمه‌های «کیف» و «برف».)

۳- توجه دارید که صداهای «ت» و «ب» و «ق» از دستهٔ صداهای امتدادناپذیر هستند و باید کوتاه و بریده ادا شوند.

لوحة دهم:

موضوع:

تصاویر ردیف اول: ابر- اسب- کاهو- گردو.

تصاویر ردیف دوم: آب- آهو- دود- مداد.

تصاویر ردیف سوم: چراغ- چرخ- سگ- تفنگ.

زیر نویس لوحه:

ردیف اول: خطهای نیمدایره و راست بهم پیوسته. (تمرین

بکار انداختن دست برای نوشتن قسمتی از حروف:

ن، س، ش، ص، ض، ق، ل، ی)

ردیف دوم: خطهای منحنی. (تمرین بکار انداختن دست

برای نوشتن قسمتی از حروف: ج، چ، ح، خ

ع، غ)

هدف:

۱- هدایت چشم از راست به چپ، به همان ترتیب که برای خواندن و نوشتن خط فارسی لازم است.

۲- عادت دادن شاگردان به شنیدن، دیدن، فکر کردن و گفتن.

۳- شناختن و بیان کردن نام هر یک از تصویرها به زبان فارسی و با تلفظ صحیح.

۴- صوت آموزی (صداشناسی) با تمرین صداهای: «ا، او، آ، د، چ، گ» با استفاده

از تصاویر لوحه و صداهای ا، آ، ج، ژ، و، ی با استفاده از کلمه‌هایی که پیشنهاد شده است یا خود انتخاب کرده‌اید.

۵- بکار انداختن دست برای نوشتن. (تمرین زیر نویس لوحه)

روش تدریس:

۱- با توجه به روش تدریس لوحه‌های قبل وسؤالهای مناسب شاگردان را هدایت کنید تا کلمه مربوط به هر تصویر را خود بیان کنند و به هدفهای اصلی و فرعی این لوحه برسید.

۲- توجه دارید که کلمه‌های هر ردیف از تصاویر این لوحه بترتیب دبدو «هم آغاز» و «همپایان» هستند. (در ردیف اول صدای «ا» در آغاز کلمه‌های «ابر» و «اسب» و صدای «او» در آخر کلمه‌های «کاهو» و «گردو». در ردیف دوم صدای «آ» در آغاز کلمه‌های «آب» و «آهو» و صدای «و» در آخر کلمه‌های «دون» و «مدان». در ردیف سوم صدای «چ» در آغاز کلمه‌های «چراغ» و «چرخ» و صدای «گ» در آخر کلمه‌های «سگ» و «تفنگ»). برای اینکه شاگردان صداهای هم‌آغاز و همپایان را بشناسند و آنها را بخوبی یاد بگیرند، روش ادامه این درس و گفتگوی معلم و شاگرد را به‌طریق زیر پیشنهاد می‌کنیم:

معلم - (با اشاره به تصاویر ردیف اول، بترتیب کلمه‌های «ابر»، «اسب» - «کاهو»، «گردو» را چند بار بطور عادی ادا می‌کند) دقت کنید، دوتا از این چهار کلمه صدای اولشان یکی است و دوتا صدای آخرشان یکی است. حالا من هر کلمه را می‌گویم شما ببینید آن دو کلمه که صدای اولشان یکی است و آن دو کلمه که صدای آخرشان یکی است کدامها هستند.

ا ← * بر . آ ← سب . - کاهو ← . گردو ← .

(چند بار صدای اول کلمه‌های «ابر» و «اسب» و صدای آخر کلمه‌های «کاهو» و «گردو» را ممتد و کشیده و صدای بقیه حروف هر کلمه را بطور عادی ادا کنید و بعد از شاگردان پرسید: صدای اول کدام کلمه‌ها یکی بود؟

شاگردان - ابر . اسب .

معلم - صدای آخر کدام کلمه‌ها یکی بود؟

* این نشانه (←) در هر جا بکار برده شده برای این منظور است که شما صدای حرف پیش از آن را چند لحظه ممتد و کشیده ادا کنید.

شاگردان - کاهو. گردو.

معلم - حالا دقت کنید و بگویید در اول کلمه‌های «ابر» و «اسب» چه صدایی می‌شنوید؟
(چند بار کلمه‌های «ابر» و «اسب» را طوری ادا کنید که صدای «آ» در اول کلمه‌ها ممتد و کشیده و صدای بقیه حروف بطور عادی گفته شود.) آ- بر. آ- سب.

شاگردان- آ

(پس از آنکه شاگردان صدای «آ» را تشخیص دادند، معلم از آنان می‌خواهد که فکر کنند و هر يك چند کلمه که با صدای «آ» شروع می‌شود بگویند. سپس به همین ترتیب با ممتد و کشیده گفتن صدای «او» در آخر کلمه‌های «کاهو» و «گردو» صدای «او» را نیز تدریس می‌کند و به همین طریق صداهای دیگر را در اول و آخر کلمه‌های هم‌آغاز و هم‌پایان ردیفهای دیگر لوحه.)

۳- چون در لوحه‌های هفتم و هشتم و نهم شاگردان فقط به تشخیص صدای آخر کلمه‌ها می‌پرداختند و در لوحه دهم تشخیص صدای اول یا آخر کلمه‌ها مورد نظر بوده است، بار دیگر از تصاویر سه لوحه قبلی استفاده کنید و از شاگردان بخواهید و آنان را کمک کنید تا صدای اول هر يك از کلمه‌های آن لوحه را کشیده و ممتد بیان کنند و تشخیص دهند. همچنین کلمه‌هایی که با صدای اول هر يك از کلمه‌های این لوحه‌ها هم‌آغاز باشد بگویند.

۴- توجه دارید که از لوحه ششم تا دهم که صوت آموزی را با تمرین صداهای مربوط به کلمه‌های هر لوحه آغاز کردید جمعاً بیست و دو صدا از بیست و هشت صدای مورد بحث در قسمت «توضیح» لوحه هفتم را تدریس کرده‌اید و شش صدای دیگر یعنی «ا»، «آ»، «ح»، «ژ»، «و» (مانند صدای آخر کلمه «گاو»)، «ی» (مانند صدای آخر کلمه «چای») تاکنون تدریس نشده است. برای اینکه کار تدریس کلیه صداهایی که در زبان فارسی بکار می‌رود در پایان این درس خاتمه یابد و قبل از شروع تدریس لوحه یازدهم، شاگردان با همه این صداها آشنایی داشته باشند و آنها را در اول یا آخر کلمه بشناسند و بیان کنند روش زیر را پیشنهاد می‌کنیم:

● با استفاده از تصاویر مناسب که قبلاً خود تهیه کرده‌اید یا نشان دادن اشیا و طرح سؤالهای مناسب، شاگردان را هدایت کنید تا کلمه‌های «خانه»، «شانه»، «کوزه»، «دوچرخه» و همچنین کلمه‌های «اسم»، «استکان»، «انسان» را خود بگویند. سپس با کشیده و ممتد گفتن صدای آخر چهار کلمه اول و صدای اول سه کلمه اخیر صدای طبیعی «ا» را باروشی که قبلاً گفته شد به آنان یاد بدهید و از آنان بخواهید که کلمه‌های هم‌آغاز و هم‌پایان با این صدا را خود فکر کنند

و بیان کنند.

● برای تدریس صدای طبیعی «اُ» به همین ترتیب می‌توانید از کلمه‌های «اردک»، «استاد»، «عمر» استفاده کنید. (یا کلمه‌های مناسب دیگر)

● برای تدریس صدای طبیعی «ح» به همین ترتیب می‌توانید از کلمه‌های «تاج»، «کاج»، «اسفناج» استفاده کنید. (یا کلمه‌های مناسب دیگر).

● برای تدریس صدای طبیعی «ژ» به همین ترتیب می‌توانید از کلمه‌های «ساراز»، «دژ»، «ژرژ» استفاده کنید. (یا کلمه‌های مناسب دیگر).

● برای تدریس صدای طبیعی «و» به همین ترتیب می‌توانید از کلمه‌های «سارو»، «دیو»، «ناو» استفاده کنید. (یا کلمه‌های مناسب دیگر).

● برای تدریس صدای طبیعی «ی» به همین ترتیب می‌توانید از کلمه‌های «چای»، «نی»، «دی» استفاده کنید. (یا کلمه‌های مناسب دیگر).

۵- توجه دارید که صدای «و» و «ح» و «چ» و «گ» از دسته صداهای امتدادناپذیر هستند و باید کوتاه و بریده ادا شوند.

۶- با استفاده از کلمه‌های پیشنهاد شده در قسمت «توضیح» لوحه هفتم یا کلمه‌های مناسب دیگر که شاگردان بیشتر با آنها آشنا باشند یک بار دیگر بیست و هشت صدایی را که در زبان فارسی بکار می‌رود باشاگردان خود تمرین کنید تا اطمینان حاصل کنید که این صداها را بخوبی تشخیص می‌دهند.

لوحه يازدهم:

موضوع:

تصاویر ردیف اول: نان - بار - باد - با با.

تصاویر ردیف دوم: داس - اسب - اردک - بادام.

تصاویر ردیف سوم: سیب - توت - انار - سینی.

زیر نویس لوحه:

ردیف اول: خطهای دایره‌ای شکل. (تمرین بکار انداختن دست برای نوشتن قسمتی از حروف: ه، ف، ق،

و.)

ردیف دوم: خطهای بیضوی و دایره‌ای شکل. (تمرین بکار انداختن دست برای نوشتن قسمتی از حروف:

ص، ض، ط، ظ، م)

هدف:

- ۱- هدایت چشم از راست به چپ، به همان ترتیب که برای خواندن و نوشتن خط فارسی لازم است.
- ۲- عادت دادن شاگردان به شنیدن، دیدن، فکر کردن و گفتن.
- ۳- شناختن و بیان کردن نام هر يك از تصویرها به زبان فارسی و با تلفظ صحیح.
- ۴- صوت آموزی. (بخش کردن و کشیده گفتن به منظور تشخیص کلیه صداهاى هر کلمه)

۵ - بکار انداختن دست برای نوشتن. (تمرین زیر نویس لوحه)

روش تدریس:

۱- با توجه به روش تدریس لوحه‌های قبل و سؤال‌های مناسب شاگردان را هدایت کنید تا کلمه مربوط به هر تصویر را خود بیان کنند و به هدف‌های اصلی و فرعی لوحه برسید.

۲- تاکنون شاگردان شما یاد گرفته‌اند که صداها را اول یا آخر هر کلمه را تشخیص دهند. اما صوت آموزی وقتی کامل می‌شود که شاگرد بتواند کلیه صداها را تشخیص بدهد. برای اینکه این مرحله از صوت آموزی را نیز شاگردان با آسانی فراگیرند باید هر کلمه را به سیلابها (هجاها) و یا به عبارت دیگر به کوچکترین واحد کلمه تقسیم کرد. (کوچکترین واحد کلمه را، همانگونه که تاکنون در تدریس خواندن و نوشتن فارسی معمول بوده است، «بخش» می‌نامیم.)

کلمه‌های یک بخشی مانند: آب، نان، بار.

کلمه‌های دو بخشی مانند: بابا (با - با)، باران (با - ران)، انار (آ - نار).

کلمه‌های سه بخشی مانند: ندارد (ن - د - ا - رد)، بادبادک (باد - باد - دک)،

دبستان (د - بس - تان)

کلمه‌های چهار بخشی مانند: شناسنامه (ش - نا - س - نا - مه)، کاروانسرا

(کار - وان - س - را).

(به همین ترتیب کلمه‌هایی نیز هست که بیش از چهار بخش دارد).

برای اینکه شاگرد بخشهای هر کلمه را با آسانی تشخیص دهد روش زیر را پیشنهاد

می‌کنیم:

● به شاگردان توضیح بدهید که «می‌خواهیم کلمه‌ها را بخش کنیم» و اول از کلمه‌های یک بخشی استفاده کنید. بطور نمونه قبل از ادای کلمه «نان» دست راست خود را بالا ببرید و به موازات گردن نگاه دارید، سپس همزمان با مقطع گفتن کلمه «نان» دست خود را طوری پایین بیاورید که در همان هنگام که ادای کلمه «نان» پایان می‌پذیرد، دست نیز بدون حرکت قرار

گیرد. چند بار این کار را تکرار کنید و بعد از شاگردان بپرسید « در موقع گفتن کلمه نان چند دفعه دستم را پایین آوردم؟ » شاگردان خواهند گفت « یک دفعه » سپس به شاگردان بگویید « برای هر بخش دستان را یک دفعه پایین می‌آوریم، پس نان چند بخش است؟ » شاگردان خواهند گفت « یک بخش ». از یکایک شاگردان بخواهید که طریقه بخش کردن را با استفاده از کلمه‌های یک بخشی لوحه و کلمه‌های مناسب دیگر که انتخاب کرده‌اید تمرین کنند.

بطور مثال :

معلم - کلمه « بار » را بخش کنید.
شاگردان - (همزمان با مقطع گفتن کلمه « بار »، دست راست خود را که بالا برده‌اند پایین می‌آورند) بار.
معلم - « بار » چند بخش است؟
شاگردان - یک بخش.
معلم - چرا یک بخش است؟
شاگردان - چون دستان را یک دفعه پایین آوردیم.

● پس از کلمه‌های یک بخشی، از کلمه‌های دو بخشی استفاده کنید. بطور نمونه قبل از ادای کلمه « باران » دست راست خود را بالا ببرید و همزمان با مقطع گفتن بخش اول این کلمه (با) دست را پایین بیاورید و سپس قبل از ادای بخش دوم این کلمه (ران) دست چپ خود را نیز به همان ترتیب بالا ببرید و همزمان با ادای بخش دوم دست را پایین بیاورید. چند بار بخش کردن این کلمه را تکرار کنید و بعد از شاگردان خود بپرسید « در موقع بخش کردن کلمه « باران » چند دفعه دستم را پایین آوردم؟ » شاگردان خواهند گفت « دو دفعه » سپس از شاگردان بپرسید « پس باران چند بخش است؟ » شاگردان خواهند گفت « دو بخش » از یکایک شاگردان بخواهید تا طریقه بخش کردن را با استفاده از کلمه‌های دو بخشی لوحه و کلمه‌های مناسب دیگر که انتخاب کرده‌اید تمرین کنند.

بطور مثال :

معلم - کلمه « بادام » را بخش کنید.
شاگردان - (همزمان با مقطع گفتن بخش « با » دست راست خود را که بالا برده‌اند

پایین می آورند و همزمان با مقطع گفتن بخش «دام»، دست چپ خود را که به همان ترتیب بالا برده اند پایین می آورند. معلم نیز در این کار با آنان هماهنگی می کند. **با - دام.**

معلم - «بادام» چند بخش است؟

شاگردان - دو بخش.

معلم - چرا دو بخش است؟

شاگردان - چون دستان را دو دفعه پایین آوردیم.

● با استفاده از همین روش می توانید به شاگردان یاد بدهید که تعداد بخشهای کلمه های چند بخشی را نیز تشخیص بدهند. باید توجه داشته باشید که بخش کردن هدف نیست بلکه وسیله ای است برای تقسیم کردن کلمه به واحدهای کوچکتر تا شاگرد بتواند در هر يك از این واحدهای کوچک صداها را آسانتر تشخیص دهد. مثلاً تشخیص تعداد صداهاى کلمه «کاروانسرا» که از ده صدا تشکیل شده است برای شاگرد مشکل خواهد بود، وقتی که این کلمه را به چهار بخش «کار - وان - سه - را» تقسیم کنیم و سپس صداهاى هر بخش را کشیده و ممتد بگوییم، شاگرد براحتی تشخیص خواهد داد که بخش اول سه صدا (کاران)، بخش دوم سه صدا (وانان)، بخش سوم دو صدا (سه - را) و بخش چهارم دو صدا (ران) دارد.

۳ - مرحله بعد از بخش کردن کشیده گفتن صداهاى هر بخش است. بطور نمونه در کلمه

يك بخشى نان صداهاى آن را کشیده بگویید: ن-ا-ن-.

هنگام کشیده گفتن طوری بایستید که پشت شما به تخته سیاه و روی شما به شاگردان باشد. دست چپ خود را بالا بیاورید و طوری آن را نگاه دارید که آرنج دست نسبت به بازو يك زاویه تقریباً ۹۰ درجه درست کند. کف این دست را رو به شاگردان نگاه دارید و قبل از شروع کشیده گفتن، چهار انگشت آن را به طرف کف دست بخوابانید و با شست آنها را نگاه دارید.

در این هنگام توجه شاگردان را جلب کنید و همزمان با

کشیده گفتن هر يك از صداهاى کلمه «نان» بترتیب انگشت کوچک راضمن ادای صدای «ن» و انگشت بعدی را ضمن ادای صدای «آ» و انگشت سوم راضمن ادای صدای «ن» آزاد کنید. برای اینکه توجه شاگردان به هر يك از این صداها و تعداد آنها بیشتر جلب شود، ضمن ادای هر صدا، انگشت اشاره دست راست را روی انگشتی که آزاد می شود بگذارید. انجام دادن این

کار به این منظور است
 که اولاً شاگردان
 تعداد صداها را در
 هر بخش تشخیص
 بدهند و ثانیاً به ترتیب
 قرار گرفتن صدا-
 های هر بخش که بعداً
 شکل آنها نوشته
 می شود آشنا شوند.
 مسلماً توجه کرده اید

که ترتیب اشاره به انگشتان دست چپ هنگام کشیده گفتن کلمه «نان» از لحاظ حرکت چشم

شاگردانی که رو
 بروی شما نشسته اند
 به همان ترتیبی
 صورت می پذیرد که
 بعدها کلمه « نان »
 را با همان ترتیب
 روی تخته سیاه
 خواهید نوشت .

● به مراحل بخش کردن و کشیده گفتن صداهای کلمهٔ يك بخشى «نان» که در زیر پیشنهاد می‌شود توجه کنید:

معلم - کلمهٔ «نان» را بخش کنید.

شاگردان - (همزمان بامقطع گفتن کلمهٔ «نان» دست راست خود را که بالا برده اند پایین

می‌آورند) نان.

معلم - «نان» چند بخش است؟

شاگردان - يك بخش.

معلم - چرا يك بخش است؟

شاگردان - چون يك دفعه دستان را پایین آوردیم.

معلم - صداهای آن را کشیده بگوییم.

شاگردان - ن - آ - ن ← (معلم نیز در کشیده گفتن صداها شرکت می‌کند و با ادای

هر صدا به همان ترتیب که گفته شد به یکی از انگشتهای دست چپ اشاره می‌کند.)

معلم - چند صداست؟

شاگردان - سه صدا.

معلم - (با اشاره به انگشت کوچک) صدای اول؟

شاگردان - ن -

معلم - (با اشاره به انگشت دوم) صدای دوم؟

شاگردان - آ -

معلم - (با اشاره به انگشت سوم) صدای آخر؟*

شاگردان - ن -

● مراحل بخش کردن و کشیده گفتن صداهای کلمه‌های چند بخشى نیز بر همین قیاس خواهد

بود. بطور مثال به مراحل بخش کردن و کشیده گفتن صداهای کلمهٔ سه بخشى «دبستان» که در زیر

پیشنهاد می‌شود توجه کنید:

معلم - کلمهٔ «دبستان» را بخش کنید.

شاگردان - (همزمان بامقطع گفتن هر يك از بخشهای سه گانه کلمهٔ «دبستان» به ترتیب

دست راست، دست چپ و دوباره دست راست خود را از بالا به پایین حرکت می دهند. (د - بیسه - تان
(معلم نیز در حرکت دادن دست و مقطع گفتن بخشهای این کلمه باشاگردان هماهنگی می کند.)

معلم - «دبستان» چند بخش است؟

شاگردان - سه بخش است.

معلم - چرا سه بخش است؟

شاگردان - چون سه دفعه دستمان را پایین آوردیم.

معلم - بخش اول؟

شاگردان - د

معلم - بخش دوم؟

شاگردان - بیسه

معلم - بخش سوم؟

شاگردان - تان

معلم - گفتید بخش اول چه بود؟

شاگردان د - .

معلم - حالا صداهای بخش اول را کشیده بگوییم.

شاگردان - د آ ← (معلم نیز در کشیده گفتن صداها شرکت می کند و با ادای هر صدا به

همان ترتیب که گفته شد به یکی از انگشتهای دست چپ اشاره می کند.)

معلم - چند صداست؟

شاگردان - دو صدا .

معلم - (با اشاره به انگشت کوچک) صدای اول؟

شاگردان - د

معلم - (با اشاره به انگشت دوم) صدای دوم؟

شاگردان - آ ←

معلم - بخش دوم چه بود؟

شاگردان - بیسه

معلم - حالا صداهای بخش دوم را کشیده بگوییم .

شاگردان - بیسه ← ← (معلم نیز مانند بخش اول در کشیده گفتن باشاگردان

هماهنگی می کند.)

- معلم - بخش دوم چند صداست ؟
شاگردان - سه صدا .
- معلم - (با اشاره به انگشت کوچک) صدای اول ؟
شاگردان - و
- معلم - (با اشاره به انگشت دوم) صدای دوم ؟
شاگردان - ا ←
- معلم - (با اشاره به انگشت سوم) صدای سوم ؟
شاگردان - س ←
- معلم - حالا بخش سوم را کشیده بگوییم .
شاگردان - آ ← ن ← (معلم نیز مانند دو بخش قبلی با شاگردان هماهنگی می‌کند.)
- معلم - بخش سوم چند صداست ؟
شاگردان - سه صدا .
- معلم - (با اشاره به انگشت کوچک) صدای اول ؟
شاگردان - ق
- معلم - (با اشاره به انگشت دوم) صدای دوم ؟
شاگردان - آ ←
- معلم - (با اشاره به انگشت سوم) صدای آخر* ؟
شاگردان - ن ←

توضیح :

توجه دارید که بعد از حروف «د» و «ب» و «ت» نشانه «←» بکار برده نشده است زیرا از گروه صداهای امتداد ناپذیرند و باید کوتاه و بریده ادا شوند .

۴ - با طرح سؤالی مناسب و به ترتیبی که گفته شد شاگردان را هدایت کنید تا کلیه

* توجه داشته باشید که همیشه باید در مورد صدای آخر کلمه (چه کلمه‌های يك بخشی و چه کلمه‌های چند بخشی) سؤال کنید «صدای آخر چه بود ؟» حتماً دقت کرده‌اید که در مورد صدای آخر کلمه «نان» که يك بخشی بود فقط در مورد صدای آخر بخش سوم کلمه «دبستان» که صدای آخر کلمه هم بود «پرسیدیم صدای آخر چه بود ؟» زیرا بعدها در موقع تعلیم الفبا شکل بسیاری از حروف بر حسب آنکه در آخر کلمه واقع شوند یا نشوند فرق می‌کند .

کلمه‌های این لوحه و چهار لوحهٔ قبل را بخش کنند و صداهاى هر بخش را کشیده بگویند و مشخص کنند . همچنین از آنان بخواهید که کلمه های دیگر بگویند و بر همین طریقه به بخش کردن و کشیده گفتن و مشخص کردن صداهاى آن کلمه پردازند .

لوحة دوازدهم :

موضوع :

تصاویر ردیف اول : کیف - توپ - جوجه - خانه .

تصاویر ردیف دوم : گاو - ماه - قیچی - قاشق .

تصاویر ردیف سوم : پول - موش - سوزن - استکان .

زیر نویس لوحه :

ردیف اول : خطهای راست افقی از راست به چپ و نقطه‌ها در بالا

یا پایین هر خط. (تمرین برای شمردن تعداد نقطه‌ها

و تعیین و تشخیص جای نقطه‌ها نسبت به خط)

ردیف دوم : خطهای منحنی و نقطه‌ها در روی خط و پایین خط

(تمرین برای تعیین و تشخیص جای نقطه نسبت به

خطهای منحنی)

هدف :

۱ - هدایت چشم از راست به چپ ، به همان ترتیب که برای خواندن و نوشتن خط فارسی لازم است .

۲ - عادت دادن شاگردان به شنیدن ، دیدن ، فکر کردن و گفتن .

۳ - شناختن و بیان کردن نام هر يك از تصویرها به زبان فارسی و با تلفظ صحیح .

۴ - صوت آموزی . (بخش کردن و کشیده گفتن به منظور تشخیص کلیه صداهای

هر کلمه .)

۵ - بکار انداختن دست برای نوشتن . (تمرین زیر نویس لوحه)

روش تدریس :

- ۱ - با توجه به روش تدریس لوحه‌های قبل و سؤال‌های مناسب شاگردان را هدایت کنید تا کلمه مربوط به هر تصویر را خود بیان کنند و به هدف‌های اصلی و فرعی این لوحه برسید .
- ۲ - به همان روشی که لوحه یازدهم را تدریس کردید مراحل بخش‌کسردن ، کشیده گفتن و تشخیص و تعیین صداها ی کلیه کلمه‌های این لوحه را نیز تدریس کنید .

آموزش خواندن و نوشتن

چند نکته اصلی :

۱ - هدف اصلی کتاب فارسی اول دبستان آموزش فنون ابتدایی خواندن و نوشتن فارسی است . نوسوادان در پایان این کتاب باید بتوانند هر متن ساده را که برای آنان تهیه شده باشد بخوانند و بفهمند و مطالب خود را در قالب جمله های ساده ، ولی درست ، بنویسند . کسانی که با روشی صحیح و به کمک این کتاب خواندن و نوشتن را فرا گرفته باشند هرگز از خواندن کلمه ای که در کتاب درسی خود ندیده اند وحشتی نخواهند داشت و هر کلمه را که به آنان دیکته شود خواهند نوشت . بدیهی است که هنگام خواندن ، اگر کلمه های نا آشنا اعراب نداشته باشد، ممکن است آنها را غلط تلفظ کنند ، یا در موقع نوشتن بعید نیست که نوسواد شکلهای حروف همصدا را به جای یکدیگر بنویسد . (مثلا « صدیق » را « سدیق » بنویسد) مسلماً این قبیل اشتباهها بر اثر تمرین ومهارت یافتن در خواندن و نوشتن بتدریج برطرف خواهد شد .

۲ - خط کتاب فارسی اول دبستان تا پایان آموزش الفبا با رعایت اصول ساده نوشتن خط فارسی وبا استفاده از ساده ترین شکل خط نسخ و حروف چاپی نوشته شده است . علت انتخاب این خط این است که اولاً شاگرد با آسانی قواعد نوشتن را یاد بگیرد . ثانیاً بدون اینکه اختلاف فاحشی بین خط کتاب درسی خود و کتابها و نوشته های دیگر احساس کند بتواند هر چه زودتر مطالب چاپی آسان ومناسب دیگر را بخواند . این خط از آنجا که تابع قواعد منظم و منطقی است، فرا گرفتن اصول نوشتن فارسی را آسان می کند و در سرعت خواندن مطالب دیگر چاپی نیز برای نوسواد حائز کمال اهمیت است . تجربه ثابت کرده است که هر چه مهارت شاگردان در نوشتن بیشتر شود ، توانایی آنان نیز به نوشتن خط نستعلیق بیشتر می شود و شاگردان در اواخر سال تحصیلی و در کلاس دوم بتدریج خود بخود خطی مشابه خط نستعلیق خواهند نوشت .

پس از پایان مرحله تدریس الفبا، بقیه متنهای کتاب با حروف درشت چاپی نوشته شده است تا شاگردان در اواخر سال تحصیلی با حروف چاپی آشنا شوند و بتوانند کتابهای آسان و مناسب را که برای آنان تهیه می‌شود باسانی بخوانند .

۳ - برای سهولت آموزش نوشتن ، در هر جای کتاب که هدف آموزش حرفی تازه بوده است، برای اینکه نوآموز نقطه شروع و ختم و حالت و نوع نوشتن آن حرف را باروشی منطقی یاد گیرد از خط زمینه (که به رنگ آبی چاپ شده است) استفاده شده است .

۴ - با توجه به اهمیت اصل تمرین و تکرار در آموزش زبان ، سعی شده است که کلمه‌های بکار برده شده در کتاب فارسی اول دبستان تا آنجا که ممکن بوده است بیش از پنج بار تکرار شود . مسلماً همکاران ارجمند با توجه به این اصل، کلمه‌هایی را که تکرار بیشتر آنها به علت اجتناب از گسیختگی مطالب امکان پذیر نبوده است ، خود از راه تمرین به اندازه کافی تکرار خواهند کرد . (مجموع کلمه‌های بکار برده شده در کتاب فارسی اول دبستان ۴۵۰ کلمه است که ۲۸۰۰ بار تکرار شده است .)

۵ - مرحله آموزش خواندن و نوشتن را هنگامی شروع کنید که شاگردان شما بخوبی قادر باشند هر کلمه را که می‌شنوند درست تلفظ کنند، معنی و مفهوم آن را بدانند و بتوانند آن کلمه را «بخش» کنند و صداها یا هر بخش را «کشیده» بگویند و بشناسند . دست شاگردان نیز باید تا قبل از این مرحله از تدریس برای آغاز نوشتن کاملاً بکار افتاده باشد .

۶ - شکل صداها (حروف الفبای فارسی) و چگونگی نوشتن آنها نسبت به خط زمینه براساس اصول و قراردادهایی است که در زیر مشاهده می‌کنید و باید توجه داشته باشید که هنگام نوشتن ، چه بر روی خط زمینه تخته سیاه ، چه بر روی خطهای دفتر شاگردان این اصول و قراردادهای کاملاً رعایت شود .

● مصوتها :

اَ اِ اُ اِوِ اِوِ اِوِ اِوِ اِوِ اِوِ

● هر يك از حروف زیر دارای دو شکل کوچک و بزرگ* است. اگر در آخر کلمه باشد بزرگ و اگر در آخر کلمه نباشد کوچک نوشته می‌شود :

بب پپ تت ثث

جج چچ حح خخ

سس شش صص ضض

فف قق کک گگ

لل مم نن یی

● دنباله حروف يك شکلی زیر هنگام نوشتن از خط زمینه تجاوز می‌کند و در هر جای کلمه که بیاید به همین شکل نوشته می‌شود :

ذذ زز ژژ و

● دنباله حروف يك شکلی زیر هنگام نوشتن روی خط زمینه کشیده می‌شود و در هر جای کلمه که بیاید به همین شکل نوشته می‌شود :

ط ط ظ ظ

* با توجه به اینکه اصطلاح « کوچک » و « بزرگ » برای شکل‌های مختلف حروف فارسی اصطلاحی منطقی نیست (به طور مثال شکل کوچک حرف «ج» شکل همان حرف است که به صورت کوچکتر نوشته می‌شود «ج»)، به این علت که همکاران ارجمند سالهاست با این اصطلاح آشنایی دارند ناگزیر در این کتاب نیز همین اصطلاح را بکار برده‌ایم ولی اصطلاح « آخر » و « غیر آخر » را برای این گروه از حروف منطقی‌تر می‌دانیم .

● هر يك از حروف زیر دارای چهار شکل است و از هر شکل با توجه به اینکه در کجای کلمه بیاید استفاده می شود :

ع ع ع غ غ غ ه ه ه ه

اگر به طرز نوشتن حروف و شکلهای مختلف آنها نسبت به خط زمینه توجه کنید به این نتیجه خواهید رسید که حروف از لحاظ نوشتن به دو دسته متمایز تقسیم می شوند: دسته اول شکلهایی که دنباله آنها روی خط زمینه کشیده می شود :

ای بی بی ت ت ج ج خ خ ش ش ص ص ظ ظ

ع ع غ غ ف ف ک ک گ گ ل ل ز ز

دسته دوم شکلهایی که دنباله آنها روی خط زمینه کشیده نمی شود :

ا ا ا ه ه ا ا ا و و ی ی ب ب پ پ ت ت

ج ج ح ح خ خ ذ ذ ز ز ث ث س س ش ش ص ص ض ض ع

ع ع غ غ ف ف ق ق ک ک ل ل م م ن ن و و ه ه ی

هنگام نوشتن هر کلمه باید به این اصل کلی توجه شود :

اگر شکلی از حروف، دنباله اش روی خط زمینه کشیده شده باشد شکل بعدی به آن می چسبد و اگر دنباله آن روی خط زمینه کشیده نشده باشد شکل بعدی به آن نمی چسبد.

۷ - در سراسر کتاب توجه شده است که اساس کار تدریس از آسان به مشکل و از معلوم به مجهول باشد و فقط در دو درس صفحه ۱۳ و ۱۴ که تدریس شکل صداها (حروف) آغاز می شود ناگزیر شکل دو صدا درس داده شده است، از آن پس تا پایان تدریس حروف،

در هر درس با استفاده از حروفی که قبلاً تدریس شده است فقط يك حرف جدید درس داده خواهد شد .

حرف جدید در کلمه‌ای تدریس می‌شود که سایر حروف آن کلمه را قبلاً شاگردان یاد گرفته باشند. این کلمه را همانگونه که تاکنون در تدریس الفبای فارسی معمول بوده است « کلمه کلید » می‌نامیم .

معلم باید توجه داشته باشد که در تدریس هر حرف جدید حتماً از « کلمه کلید » استفاده کند و این کلمه را از متن هر درس کتاب و یا خارج از کتاب* طوری انتخاب کند که در آن خصوصیات زیر وجود داشته باشد:

● معنی آن برای شاگردان روشن باشد.

● در آن فقط يك حرف مجهول وجود داشته باشد. (حرف مجهول در کلمه‌های کلید کتاب به رنگ قرمز چاپ شده است).

● تا آنجا که ممکن است کلمه‌ای يك بخشی باشد.

● تا آنجا که ممکن است حرف مجهول در آخر کلمه قرار گرفته باشد.

معلم باید در تدریس « کلمه کلید » به نکته‌های زیر توجه کند:

● با سؤال‌های مناسبی که مطرح می‌کند شاگردان را هدایت کند تا « کلمه کلید » را خودشان بگویند و آن را صحیح تلفظ کنند.

● کلمه کلید را شاگردان بخش کنند و تعداد بخشهای آن را معین کنند.

* چون در تهیه متن هر درس ارتباط منطقی موضوع درس نیز مورد توجه بوده است ناگزیر در بعضی از درسها رعایت کلیه خصوصیات « کلمه کلید » ممکن نشده است، به این لحاظ در این قبیل درسها معلم باید قبل از آنکه متن درس را تدریس کند برای یاد دادن حرف جدید از کلمه‌ای که خود انتخاب می‌کند استفاده نماید . بطور مثال در درس صفحه ۱۶ می‌توان برای تدریس حرف « ه » از کلمه « باد » به عنوان « کلمه کلید » استفاده کرد.

● شاگردان هر بخش را کشیده بگویند و صداهای آن را مشخص کنند.

● خود شاگردان بگویند که شکل چه صداهایی را قبلاً خوانده‌اند و شکل چه صدایی را تاکنون یاد نگرفته‌اند. (حرف جدید)

● پس از آنکه شاگردان صدای حرف جدید را مشخص کردند معلم باید شاگردان را آماده یادگیری شکل حرف جدید کند.

● با توجه به طرز نوشتن حرف جدید نسبت به خط زمینه و جلب توجه شاگردان به حرکت دست خود در هنگام نوشتن، حرف جدید را تدریس کند.

۸ - برای اینکه شکل صداهای تدریس شده همواره مورد توجه و در دیدرس شاگردان و معلم قرار گیرد و با استفاده از آنچه یاد داده شده است حرف جدید تدریس شود، استفاده از «جدول حروف» را توصیه می‌کنیم. همانطور که در شکل صفحه بعد می‌بینید این جدول دارای دو قسمت است، یکی قسمت بالای آن که دارای شش خانه است و قسمت دیگر آن که ۳۲ خانه دارد. در شش خانه اول بترتیب و بتدریج مصوتها نوشته می‌شود (ا - آ - ا - ا - ا - ا - آ - او - و - ای - ی) و در ۳۲ خانه قسمت دیگر نیز بترتیب و بتدریج بقیه حروف الفبا (شکلهای مختلف هر يك از حروف) و در آخرین خانه تشدید (س) را می‌نویسیم (ب - پ - ت - ث - ج - چ - ح - خ - د - ذ - ر - ز - ژ - س - ش - ص - ض - ط - ظ - ع - غ - ف - ق - ك - گ - ل - م - ن - و - ه - ی - س)

در تهیه و بکار بردن «جدول حروف» به نکته‌های زیر توجه کنید:

● کاغذ مورد استفاده برای جدول در حدود اندازه یکی از لوحه‌های دوره آمادگی باشد.

● نظیر آنچه در شکل می‌بینید جدول را طوری خط‌کشی کنید که خطوط تقسیم‌بندی جدول به ۳۸ خانه مورد احتیاج، به رنگ قرمز باشد و از همه جای کلاس بخوبی این خانه‌ها تشخیص داده شود.

اُ	اِ	اَ
_____	_____	_____
اِي	اُو	اَو
_____	_____	_____

ث	ث	پ	ب
_____	_____	_____	_____
خ	ح	ج	ج
_____	_____	_____	_____
ز	ر	ذ	د
_____	_____	_____	_____
ص	ش	س	ز
_____	_____	_____	_____
ع	ظ	ط	هـ
_____	_____	_____	_____
ک	ق	ف	غ
_____	_____	_____	_____
ن	م	ل	مگ
_____	_____	_____	_____
و	ی	هـ	و
_____	_____	_____	_____

● در هر خانه، خط زمینه را با استفاده از رنگ آبی مناسب رسم کنید.

● در گوشه چپ هر خانه جدول، شکل صدایی را که بعداً بتدریج خواهید نوشت، شبیه آنچه در شکل دیده می‌شود، طوری بنویسید که فقط برای خودتان قابل تشخیص باشد و هنگام نوشتن شکل صداها و حروف در جدول مورد استفاده شما قرار گیرد.

● جدول را در دیدرس و دسترس شاگردان، کنار تخته سیاه، در محل مناسبی به دیوار کلاس نصب کنید.

● وقتی که هر یک از حروف را به ترتیب در سهای کتاب تدریس کردید و شاگردان خواندن و نوشتن آن را بخوبی یاد گرفتند، در پایان تدریس متن آن درس شکل حرف جدید را در محل تعیین شده آن در این جدول، با استفاده از رنگ مناسبی که هم رنگ با خط زمینه و خطوط تقسیم بندی جدول نباشد، بنویسید. (مصوتها را در شش خانه قسمت اول جدول به رنگ دیگری متمایز از سایر حروف بنویسید). توجه داشته باشید که آنچه در جدول می‌نویسید باید به اندازه‌ای درست باشد که شاگردان آنها را از محلی که در کلاس نشسته‌اند تشخیص بدهند و شکل‌های مختلف هر یک از صداها نیز در خانه مربوط به آن با رعایت اصول و قراردادهای نسبت آنها به خط زمینه نوشته شود. (به شکل جدول حروف در صفحه بعد مراجعه کنید، بطور نمونه جدول حروف کلاس شما پس از پایان تدریس درس صفحه ۲۴ کتاب به صورتی خواهد بود که در شکل می‌بینید).

استفاده از «جدول حروف» برای شاگردان دارای این فواید نیز هست که اولاً حروف خوانده شده همیشه در دیدرس آنان قرار می‌گیرد، ثانیاً بتدریج که هر حرف جدید را می‌خوانند و آن حرف در یکی از خانه‌های جدول نوشته می‌شود به پیشرفت خود در خواندن و نوشتن بیشتر علاقه‌مند می‌شوند و توجه خواهند کرد که همه حروف الفبا را که ناگزیر پس از مهارت یافتن در خواندن و نوشتن برای استفاده از کتاب لغت و دفتر تلفن و ... باید بکار ببرند بتدریج یاد خواهند گرفت.

۹- در پایان هر درس با استفاده از «جدول حروف» کلمه‌های مناسبی را که در متن آن درس نیامده است و می‌توان با استفاده از حروف خوانده شده آنها را یاد داد، تدریس کنید و دیکته بگویید تا شاگردان بنویسند و بخوانند. بطور مثال در درس صفحه ۱۶ می‌توانید کلمه‌های: آنان، دانا، نادان، آبادان، باد و ... را نیز به شاگردان یاد بدهید.

اُ	اِ	اُ / اِ
اِي	اِو	اِآ

ث	تت	پ	بب
خ	ح	ج	ج
ز	ر	ذ	د
ص	ش	س	ز
ع	ظ	ط	ض
ک	ق	ف	غ
ن	م	ل	گ
ه	ی	ه	و

● با تمرین و تکرار شاگردان را عادت دهید که در هنگام خواندن، شکل کلی کلمه را بخوانند و چشم آنان روی اجزای کلمه مکث نکند.

● به شاگردان عادت دهید که در هنگام خواندن به معنی و مفهوم آنچه می‌خوانند توجه کنند.

● به شاگردان یاد بدهید که هنگام خواندن دایره دید خود را روی کلمات بعدی آن جمله نیز وسعت دهند تا ارتباط کلمات يك عبارت با مکتهای نابجا قطع نشود.

● به شاگردان یاد بدهید که در هنگام خواندن با توجه به معنی جمله و نشانه‌های نقطه‌گذاری، آهنگی مناسب به کلام خود بدهند. باید بدانند که تکیه صدا روی کدام کلمه یا کدام صدا در کلمه باید باشد. در کجای جمله باید مکث کنند. بتوانند حالات تعجب، شادی، طلب، خشم، خبر، سؤال و... را با آهنگ صدا مجسم کنند.

● باید شاگردان عادت کنند که بتدریج کلمه‌هایی را که خوانده‌اند و یاد گرفته‌اند بدون اعراب نیز بخوانند و درست تلفظ کنند. به این منظور در کتاب فارسی اول دبستان اعراب هر کلمه پس از پنج بار تکرار حذف شده است.*

● روش مطالعه کردن را به شاگردان یاد بدهید تا به این کار عادت کنند. باید یاد بگیرند که هنگام مطالعه (صامت خوانی) فقط با چشم بخوانند و لبهای خود را حرکت ندهند و بدنشان در حال خواندن نوسان نداشته باشد.

● شاگردان به مطالعه کردن علاقه‌مند شوند و از این کار لذت ببرند.

* برای بعضی از کلمه‌ها نظیر «عوض»، «سفید»، «چهار» و... به این لحاظ اعراب نگذاشته‌ایم که یا زبان عامه مردم اعراب صحیح این کلمه‌ها را تغییر داده است و یا در هر جا به نوعی تلفظ می‌شود و تلفظ صحیح آن است که وسیله تفهیم و تفاهم اکثریت مردم باشد.

● فقط کتابهای درسی نباید وسیله خواندن شاگرد قرار گیرد. باید از هر نوشته یا کتاب مناسبی برای ایجاد رغبت مطالعه در شاگردان استفاده شود. حتی از نخستین مرحله آموزش خواندن و نوشتن می‌توانید از روزنامه‌ها و نشریات دیگر برای پیدا کردن حروف و کلماتی که آنها را شاگرد در کلاس یاد گرفته است به‌عنوان یک بازی آموزشی استفاده کنید.

۱۱ - در آموزش نوشتن به این نکته‌ها نیز توجه کنید :

● به شاگردان عادت داده شود که در نوشتن پاکیزگی و نظم را رعایت کنند. صفحه کاغذ خود را کثیف نکنند، به زیاد درشت نوشتن یا زیاد ریز نوشتن عادت نکنند.

● در بکاربردن وسایل نوشتن اصراف نکنند.

● در آغاز آموزش نوشتن، یعنی تا پایان تدریس الفبا، شاگردان حتماً از مداد و کاغذ خطدار استفاده کنند. پس از این مرحله به آنان یاد داده شود که بدون استفاده از خط زمینه هم مطالب خود را درست و در خطی مستقیم بنویسند.

● به شاگردان عادت داده شود که به معنی و مفهوم آنچه می‌نویسند هنگام نوشتن توجه داشته باشند.

● به شاگردان عادت داده شود که هنگام نوشتن به نشانه‌های نقطه‌گذاری توجه کنند و آنها را در جای خود بکار برند. همچنین در دو طرف نوشته خود حاشیه‌های مناسب بگذارند و اول هر فراز فاصله لازم را در اول سطر رعایت کنند. در موقع مناسب نیز باید به شاگردان یاد داده شود که بر بالای نوشته خود تاریخ را به صورت صحیح آن بنویسند (مثلاً: شنبه ۱۹ فروردین ماه ۱۳۴۶) و نام خود را نیز بر بالای صفحه بنویسند.

● همانگونه که در آموزش خواندن نیز اشاره شد باید شاگردان بتدریج اعراب کلمات را در نوشتن حذف کنند.

● ضمن اینکه در هنگام دیکته گفتن شاگردان عادت می‌کنند آهسته بنویسند، باید با تمرین و تکرار بتدریج به آنان تندنویسی نیز آموخته شود.

● میزان رونویسی و مشق شب با توجه به توانایی شاگردان و هدفهای آموزشی تعیین شود. معمولاً تعیین بیش از یک صفحه رونویسی و مشق به عنوان تکلیف شب، آنان را به بدنویسی و معایب دیگر عادت خواهد داد. باید ساعت رونویسی و مشق را نیز در هنگامی از برنامه روزانه کلاس قرار داد که شاگرد با حوصله و دقت و علاقه به این کار پردازد.

● تا هنگامی که شاگردان به درست نوشتن عادت نکرده‌اند باید رونویسی و مشق را در کلاس و با نظارت و راهنمایی مستقیم معلم انجام دهند.

● نباید فقط از مطالب کتاب برای آموزش نوشتن و رونویسی و مشق استفاده کرد. باید شاگردان نوشتن کلمه‌ها و جمله‌های دیگر را هم که در کلاس به آنان می‌آموزید یاد بگیرند و بتدریج خودشان جمله‌های کوتاه ساده بنویسند. هنگامی که آموزش الفبا پایان پذیرفت از شاگردان بخواهید که انشاهای ساده‌ای دربارهٔ محسوسات و مشاهدات و تجارب خود بنویسند. شك نیست که در تعیین این موضوعها بیشتر علاقه و تمایلات و توانایی طفل را در نظر خواهید گرفت. نشان دادن يك تصویر یا داستانی مصور(شبيه آنچه در چهارلوحه آموزشی اول کتاب آمده است) انگیزه و موضوع مناسبی برای تمرین نویسنده گی آنان خواهد بود .

۱۲ - روش تدریس درسهای صفحه‌های ۱۳ و ۱۴ و ۱۵ و ۱۶ مفصلاً خواهد آمد، و در مورد بقیه درسهها چون ذکر کلیه جزئیات هر درس و مراحل کار معلم تکرار مطالب مشابه خواهد بود تنها به نکته‌های لازم که باید مورد توجه قرار گیرد اشاره خواهد شد. مسلماً همکاران ارجمند توجه خواهند داشت که در تدریس هر درس باید کلیه نکته‌های لازم را برای رسیدن به هدف آن درس رعایت کنند و آنچه بیشتر در امر تدریس مؤثر است ابتکار عمل خود آنان است.

۱۳ - از تعیین برنامه تدریس روزانه به این لحاظ پرهیز کرده‌ایم که همکاران ارجمند خود با ابتکار عمل و توجه به پیشرفت شاگردان برنامه کار روزانه خود را در تدریس کتاب فارسی اول دبستان تنظیم کنند. ولی تذکار این نکته را لازم می‌دانیم که با توجه به تعداد روزهایی که دبستان بازااست، حد متوسط می‌توان هر درس را در دو روز تدریس و تمرین کرد.

تدریس الفبا

درس صفحه ۱۳

هدف:

۱- تدریس آ ب

۲- بحث و گفتگو درباره آب و فواید آن.

کلمه کلید: آب.

روش تدریس:

- ۱- با نشان دادن يك لیوان آب و سؤالهای مناسب شاگردان را هدایت کنید تا خودشان کلمه «آب» را بگویند.
- ۲- توجه شاگردان را به این نکته جلب کنید که می خواهید خواندن و نوشتن کلمه «آب» را به آنان یاد بدهید و تدریس خود را به ترتیب زیر دنبال کنید:
 - معلم - کلمه «آب» را بخش کنید.
 - شاگردان - (با پایین آوردن دست راست) آب.
 - معلم - چند بخش است؟
 - شاگردان - يك بخش.
 - معلم - چرا يك بخش است؟
 - شاگردان - چون يك دفعه دستان را پایین آوردیم.
 - معلم - صداهای آن را کشیده بگوییم.

شاگردان - آ ← ب.
 معلم - چند صداست؟
 شاگردان - دو صدا.
 معلم - صدای اول؟
 شاگردان - آ ←
 معلم - صدای آخر؟
 شاگردان - ب
 معلم - گفتید صدای اول آن چه بود؟
 شاگردان - آ

معلم - به دست من نگاه کنید آن را می نویسم. (از شاگردان بخواهید که با چشم حرکات دست شمارا از نقطه شروع تا ختم نوشتن شکل «آب» تعقیب کنند. برای نوشتن این شکل با توجه به اصولی که در مورد طرز نوشتن حروف نسبت به خط زمینه گفته شد ابتدا شکل «ا» را از بالا به پایین طوری عمود بر خط زمینه بنویسید که آخرین نقطه آن با خط مماس شود. سپس شکل «آ» را که از راست به چپ باید نوشته شود روی آن بنویسید و برای نوشتن شکل «ب» تدریس خود را به ترتیب زیر ادامه دهید:)

معلم - گفتید صدای آخر چه بود؟
 شاگردان - ب

معلم - به دست من نگاه کنید آن را می نویسم. (شکل «ب» را هم با توجه به اصولی که گفته شد طوری بر روی خط زمینه تخته سیاه، کنار شکل «آ» بنویسید که کلمه «آب» نوشته شود.) حالا این کلمه را بخوانید.
 شاگردان - آب*

آنگاه چند بار از شاگردان بخواهید که همصدا کلمه «آب» را بطور طبیعی و عادی بخوانند. سپس با نشان دادن کلمه «آب» بر روی تخته سیاه از یکایک شاگردان نیز بخواهید که آن کلمه را بخوانند.

پس از آنکه شاگردان خواندن کلمه «آب» را یاد گرفتند، با کف دست یا کتاب یا هر وسیله دیگر روی شکل «ب» را بپوشانید و با اشاره به شکل «آ» از شاگردان بپرسید «صدای اول چه

* باید از همان نخستین درس به شاگردان عادت داده شود که کلمه را بطور طبیعی و عادی (بدون کشیده گفتن) بیان کنند.

بود؟» شاگردان جواب می‌دهند «آ». سپس روی شکل «آ» را بپوشانید و با اشاره به شکل «ب» از شاگردان بپرسید «صدای آخر چه بود؟» شاگردان جواب می‌دهند «ب». بعد با اشاره به شکل کلمه «آب» به شاگردان بگویید: «این کلمه را بخوانید». شاگردان می‌خوانند «آب».

پس از این مرحله از یک‌یک شاگردان بخواهید که با استفاده از گچی که هم‌رنگ نوشته روی تخته‌سیاه نباشد شکل «آ» و بعد شکل «ب» را در کلمه «آب» که در دسترس شاگردان بر روی تخته‌سیاه نوشته‌اید رنگ‌کنند. توجه داشته باشید که حرکت دست شاگردان هنگام نوشتن هر یک از این شکلها کاملاً صحیح باشد. سپس از آنان بخواهید که با استفاده از گچ سفید کلمه «آب» را با توجه به خط زمینه بنویسند. باید آنقدر این کار را ادامه دهید که کلیه شاگردان کلاس نوشتن کلمه «آب» را بر روی تخته‌سیاه تمرین کنند.

۳- از شاگردان بخواهید که کتاب خود را باز کنند و یک‌یک آنان متن درس را بخوانند.
۴- از شاگردان بخواهید که این درس را در دفتر خط‌دار خود، یک خط درمیان، با مداد رونویسی کنند. شما به طرز نشستن و نوشتن یک‌یک آنان از نزدیک دقت کنید تا روش درست نوشتن را از همان نخستین مرحله آموزش نوشتن یاد بگیرند.

۵- با استفاده از تصویر این درس یا تصاویر دیگری که قبلاً برای این منظور آماده کرده‌اید و سؤال‌های مناسب، بحث و گفتگو درباره «آب» را آغاز کنید. مثلاً تصویری که ریزش آب را از شیر نشان می‌دهد می‌تواند پایه‌ای برای بحث و گفتگو درباره استفاده از آب برای آشامیدن و فواید لوله‌کشی و آب‌پاک و سالم قرار گیرد. یا تصویر آبشار بهانه‌ای برای بحث و گفتگو درباره گردش آب در طبیعت، ابر، باران، برف و آب شدن برف قلل کوهها و جاری شدن آن و تشکیل آبشار و رودخانه و... قرار گیرد.

مسلماً همکاران ارجمند در این درس و درسهای دیگر توجه دارند که باید بیشتر از اطلاعات و تجارب شاگردان استفاده کنند و خود بیشتر سؤال‌کننده باشند نه متکلم‌وحده.

۶- در پایان این درس، کتاب فارسی اول دبستان را به همان ترتیب که در دوره آمادگی یادآور شدیم در اختیار شاگردان بگذارید که به‌خانه برند و بار دیگر روش استفاده کردن از کتاب و پاکیزه نگاه داشتن آن را به آنان تذکر دهید و از ایشان بخواهید که در خانه خواندن این درس را تمرین کنند و یک صفحه از روی متن درس، یک خط درمیان، در دفتر خود بنویسند.*

* از شاگردان بخواهید که نخستین دفتر مشق خود را پس از آنکه همه صفحه‌های آن را نوشتند در اختیار شما بگذارند. شما نام هر شاگرد را روی دفتر او بنویسید و برای آخرین روز درس (اردیبهشت ماه) در جایی نگهداری کنید.

۷- مسلماً توجه دارید که نباید تمام ساعات روز را صرف تدریس یکنواخت این صفحه از کتاب فارسی کنید. در فرصتهای مناسب با توجه به هدفهای آموزشی که قبلاً ذکر شد باید بمناسبت، قسمتی از برنامه کلاس شما صرف فعالیتهایی از این قبیل شود: نقاشی و رنگ آمیزی، خواندن شعر، قصه گویی، بازی و سرگرمی، کار دستی، خواندن داستان از روی کتاب برای شاگردان و...*

درس صفحه ۱۴

هدف :

- ۱- تدریس ا ب
- ۲- بحث و گفتگو درباره آداب غذا خوردن .

کلمه کلید : بابا.

روش تدریس :

- ۱- پیش از آنکه درس را آغاز کنید مشق شب یکایک شاگردان را با دقت ببینید . شاگردانی را که درست و پاکیزه و منظم نوشته اند تشویق کنید. اشتباهها را با مهربانی و خوشرویی تذکر بدهید. توجه داشته باشید که هرگز حاصل زحمت شاگرد را که به عنوان مشق و رونویسی به شما عرضه می شود باطل نکنید و بر روی نوشته او خط نکشید. اگر لازم دانستید می توانید با نشانه یا امضا مشخص کنید که آن مشق را دیده اید. همچنین به پاکیزگی کتابهای شاگردان نیز توجه کنید و تذکرات لازم را به ایشان بدهید.
- ۲- از یکی از شاگردان بخواهید که کنار تخته سیاه بیاید و با استفاده از کتاب خود درس روز پیش را بخواند. سپس از او بخواهید کلمه «آب» را با توجه به خط زمینه بر روی تخته سیاه بنویسد.

* برای اجتناب از تکرار، در درسهای دیگر به این قبیل فعالیتهای که باید مورد نظر همکاران ارجمند در فواصل درسها باشد اشاره ای نخواهد شد و یقین است که خود بموقع با توجه به اهمیت آنها برنامه تدریس خود را طوری تنظیم خواهند کرد که ترکیبی از فعالیتهای مختلف آموزشی باشد.

۳- با استفاده از تصویر درس صفحه ۱۴ و سؤالهای مناسب شاگردان را هدایت کنید که کلمه های «آب» و «بابا» و جمله «بابا آب» را بگویند. به شاگردان بگویید که خواندن و نوشتن کلمه «آب» را در درس پیش یاد گرفتیم. امروز می خواهیم خواندن و نوشتن کلمه «بابا» را یاد بگیریم. سپس شاگردان را هدایت کنید تا در جواب سؤالهای شما کلمه «بابا» را بخش کنند. بخشهای آن را مشخص کنند و صداهای هر بخش را «کشیده» بگویند و معین کنند. از شاگردان سؤال کنید که: در هر دو بخش کلمه «بابا» چه صداهایی را شنیدید؟ خواهند گفت «ب» و «آ». سپس با اشاره به شکل «آ» در کلمه «آب» که بر روی تخته سیاه نوشته شده است درس را به ترتیب زیر دنبال کنید:

معلم - این شکل چه صدایی است؟

شاگردان - آ

معلم - خوب دقت کنید صدای «آ» دو شکل دارد. اگر صدای «آ» در اول کلمه یا اول بخش بیاید به این شکل نوشته می شود (شکل «آ» را در قسمت راست بالاترین خط زمینه تخته سیاه بنویسید) به این شکل «آ اول» می گوئیم. اگر صدای «آ» در اول کلمه یا اول بخش نباشد، هر جای کلمه که بیاید به این شکل نوشته می شود (شکل «ا» را سمت چپ «آ» بر بالاترین خط زمینه بنویسید) به این شکل «ا دوم» می گوئیم. (سپس با اشاره به کلمه «آب» از شاگردان بپرسید: در کلمه «آب» کدام «آ» را نوشتیم؟

شاگردان - آ اول.

معلم - چرا؟

شاگردان - چون صدای «آ» اول کلمه بود.

معلم - درست است. حالا به این شکل نگاه کنید (به شکل «ب» در کلمه «آب» اشاره

کنید) این شکل چه صدایی است؟

شاگردان - ب

معلم - خوب دقت کنید، صدای «ب» هم دو شکل دارد. اگر صدای «ب» در آخر کلمه بیاید به این شکل نوشته می شود. (شکل «ب» را در قسمت چپ بالاترین خط زمینه تخته سیاه بنویسید) اسم این شکل را «ب بزرگ» می گذاریم. اگر صدای «ب» در آخر کلمه نباشد، هر جا که بیاید به این شکل نوشته می شود. (شکل «ب» را سمت راست «ب» بر بالاترین خط زمینه بنویسید) اسم این شکل را «ب کوچک» می گذاریم. (سپس با اشاره به کلمه «آب» از شاگردان بپرسید) در کلمه «آب» کدام «ب» را نوشتیم؟

شاگردان - ب بزرگ.

معلم - چرا ؟

شاگردان - چون صدای «ب» در آخر کلمه بود.

معلم - درست است. حالا به دست من خوب نگاه کنید يك بار ديگر اين شكلها را مي نويسم. (بترتيب شكلهاي «آ» و «ا» را بنويسيد و به آنان توجه بدهيد كه اين شكلها از بالاي خط شروع مي شود و روي خط تمام مي شود. دنباله اين شكلها روي خط كشيده نمي شود. به شاگردان تذكر بدهيد: هرگاه دنباله شكلي روي خط كشيده نشود شكل بعدي به آن نمي چسبد. بعد شكل «ب» را بنويسيد و به شاگردان بگوييد به دنباله اين شكل كه روي خط كشيده شده است دقت كنند. به آنان تذكر بدهيد در موقع نوشتن يك كلمه، اگر دنباله شكلي روي خط كشيده شود شكل بعدي به آن مي چسبد. سپس با اشاره به كلمه «آب» از شاگردان پيرسيد: چرا در كلمه «آب» شكل «ب» به «آ» نچسبيده است؟ (به فاصله بين «آ» و «ب» در كلمه «آب» اشاره كنيد)

شاگردان - چون دنباله شكل «آ» روي خط كشيده نشده است.

۴- وقتي كه اطمینان حاصل كرديد يكايك شاگردان شكلهاي مختلف «آ ا» و «ب ب» و طرز نوشتن هريك را ياد گرفته اند، درس خود را با كمك يكي از شاگردان به اين ترتيب دنبال كنيد:

معلم - كلمه «بابا» را بخش كنيد .

شاگرد - با - با

معلم - چند بخش است؟

شاگرد - دو بخش.

معلم - چرا دو بخش است ؟

شاگرد - چون دودفعه دستان را پايين آورديم.

معلم - بخش اول چيست ؟

شاگرد - با

معلم - بخش اول را كشيده بگوييم.

شاگرد - با ←

معلم - چند صداست ؟

شاگرد - دو صدا .

معلم - صدای اول چيست ؟

شاگرد - ب

معلم - شکل آن را نشان بدهید.

شاگرد - (به هر دو شکل «ب» که روی تخته سیاه نوشته شده است اشاره می کند)

معلم - می خواهم شکل این صدا را بنویسم، کدامیک از دو شکل «ب» را بنویسم؟

شاگرد - «ب کوچک» را.

معلم - چرا کوچک؟

شاگرد - چون در آخر کلمه نیست.

معلم - (شکل «ب» را روی خط زمینه تخته سیاه می نویسد) صدای دوم چه بود؟

شاگرد - آ

معلم - شکل آن را نشان بدهید.

شاگرد - (به هر دو شکل «آ» که روی تخته سیاه نوشته شده است اشاره می کند)

معلم - می خواهم شکل این صدا را بنویسم، کدامیک از دو شکل «آ» را بنویسم؟

شاگرد - «آ دوم» را.

معلم - «آ» را به «ب» بچسبانم یا نه؟

شاگرد - بلی.

معلم - چرا؟

شاگرد - برای اینکه دنباله «ب» روی خط کشیده می شود.

معلم - (شکل «آ» را از پایین به بالا بطوری که به «ب» بچسبد، می نویسد «ب آ»[↑])
توضیح می دهد که هر جا شکل «آ» به شکل قبل از خود بچسبد باید آن را از پایین به بالا نوشت.

بخش دوم را نیز مانند بخش اول تدریس کنید، با این تفاوت که طریقه نوشتن شکل هر صدا را با ذکر دلایل لازم، خود شاگردان بگویند. سپس از شاگردان بخواهید که کلمه «بابا» را که بر روی تخته سیاه نوشته شده است بدون کشیده گفتن و بطور طبیعی بخوانند.

در تمرین نوشتن کلمه «بابا» نیز به همان ترتیب که برای کلمه «آب» گفته شد باید یکایک شاگردان شرکت کنند.

۵- با استفاده از تصویر این درس و سؤالهای مناسب شاگردان را هدایت کنید تا بار دیگر خودشان جمله «بابا آب!» را به حالت طلب بیان کنند. برای اینکه خواندن هر مطلب آسانتر و رساتر شود و حالت بیان مشخص شود، باید در نوشتن از نشانه های نقطه گذاری استفاده کنیم. اولین نشانه نقطه گذاری در این کتاب «!» است. باید به شاگردان توضیح داده شود که

هر گاه در پایان کلمه یا جمله‌ای نشانه «!» را دیدند، آن کلمه یا جمله را با توجه به مفهوم آن به حالت‌های: خوشحالی یا تعجب یا طلب یا خشم یا... بخوانند. (در این درس و درس صفحه ۱۵ این نشانه برای بیان حالت طلب بکار برده شده است. طرز نوشتن این نشانه را به شاگردان یاد بدهید.)

۶- از یکایک شاگردان بخواهید که متن درس را بخوانند.

۷- از شاگردان بخواهید که این درس را در دفتر خط دار خود با مداد رونویسی کنند.

(یک خط در میان) شما به طرز نوشتن یکایک آنان از نزدیک دقت کنید.

۸- با استفاده از تصویر این درس یا تصاویری که قبلاً برای این منظور آماده کرده‌اید و سؤال‌های مناسب، بحث و گفتگو درباره «آداب غذا خوردن» را آغاز کنید و به ترتیبی این بحث را هدایت کنید که خود شاگردان منظورهای تربیتی را که شما از لحاظ مکالمه احترام آمیز با بزرگتران، خواهش کردن، تشکر کردن، آهسته غذا خوردن، خوب جویدن، به اندازه خوردن، سروصدا راه نینداختن و... دارید بیان کنند.

۹- جدول حروف الفبای که قبلاً با توجه به آنچه در این باره اشاره کرده‌ایم تهیه کرده‌اید، به شاگردان نشان دهید و آن را در جای مناسبی از دیوار کلاس، در دیدرس شاگردان نصب کنید. به شاگردان توضیح بدهید که: هر یک از خانه‌های این جدول برای شکل‌های یکی از صداهاست و شکل هر صدا را که یاد بگیرید در این جدول در جای آن می‌نویسم. به آنان بگویید: وقتی که همه شکل‌های الفبای فارسی را یاد گرفتید و همه خانه‌های جدول نوشته شد، خواندن و نوشتن را یاد گرفته‌اید. سپس شکل‌های «آ ا» و «ب ب» را در خانه‌های مربوط به هر یک در جدول حروف بنویسید.

۱۰- از شاگردان بخواهید که در خانه خواندن این درس را تمرین کنند و یک صفحه

از روی متن درس یک خط در میان در دفتر خود بنویسند.

درس صفحه ۱۵

هدف:

ن

۱- تدریس

۲- بحث و گفتگو درباره «نان». (از گندم تا نان و انواع نان)

کلمه کلید : نان .

روش تدریس :

۱- بررسی رونویسی (تکلیف شب) یکایک شاگردان و دوره درس پیش.
۲- با استفاده از تصویر این درس و سؤالهای مناسب شاگردان را هدایت کنید تا خودشان کلمه «نان» را بگویند. به آنان بگویید که: در این درس می‌خواهیم خواندن و نوشتن کلمه «نان» را یاد بگیریم. سپس آنان را هدایت کنید تا در جواب سؤالهای شما این کلمه را بخش کنند، بخشهای آن را مشخص کنند و صداها را هر بخش را «کشیده» بگویند و معین کنند. درس را با کمک یکی از شاگردان به این ترتیب دنبال کنید:

معلم - کلمه «نان» را بخش کنید.

شاگرد - نان.

معلم - چند بخش است؟

شاگرد - یک بخش.

معلم - چرا یک بخش است؟

شاگرد - چون یک دفعه دستان را پایین آوردیم.

معلم - صداها را آنرا کشیده بگویید.

شاگرد - ن - آ - ن ←

معلم - چند صداست؟

شاگرد - سه صدا.

معلم - صدای اول چیست؟

شاگرد - ن ←

معلم - صدای دوم چیست؟

شاگرد - آ ←

معلم - صدای آخر چیست؟

شاگرد - ن ←

معلم - شکل کدام صدا را یاد گرفته‌ایم؟

شاگرد - شکل «آ» را.

معلم - شکل کدام صدا را یاد نگرفته‌ایم؟

شاگرد - شکل «ن» را.

معلم - بسیار خوب. دقت کنید حالا شکل صدای «ن» را هم یاد می‌گیریم. (با اشاره به شکل‌های «ب» در جدول حروف) صدای «ن» هم مثل صدای «ب» دو شکل دارد.* اگر صدای «ن» در آخر کلمه نباشد، هر جا که بیاید به این شکل نوشته می‌شود (شکل «ن» را با توجه به خط زمینه بر بالاترین خط تخته سیاه بنویسید) اسم این شکل را «ن کوچک» می‌گذاریم. اگر در آخر بیاید به این شکل نوشته می‌شود (شکل «ن» را سمت چپ «ن» بر بالاترین خط زمینه بنویسید). اسم این شکل را «ن بزرگ» می‌گذاریم. (به دنباله شکل «ن» که روی خط زمینه و دنباله شکل «ب» که در جدول حروف نوشته‌اید اشاره کنید و به شاگردان بگویید: دقت کنید دنباله شکل «ن» هم مثل دنباله شکل «ب» روی خط کشیده می‌شود و همیشه شکل بعدی به آن می‌چسبد. (شاگردان را هدایت کنید تا شباهت و اختلاف شکل «ن» را با شکل «ب» خودشان تشخیص دهند و بیان کنند. سپس از یکی از شاگردان بخواهید که با استفاده از شکل‌های حروف خوانده شده در جدول حروف و روی تخته سیاه کلمه «نان» را با کمک شما به این ترتیب بنویسد:

معلم - صدای اول کلمه «نان» چه بود؟

شاگرد - ن

معلم - شکل آن را نشان بدهید.

شاگرد - (به شکل‌های «ن» که روی تخته سیاه نوشته شده است اشاره می‌کند.)

معلم - می‌خواهیم شکل صدای «ن» را بنویسیم، از کدام «ن» باید بنویسیم؟

شاگرد - «ن کوچک».

معلم - چرا کوچک؟

شاگرد - چون در آخر کلمه نیست.

معلم - بنویسید.

شاگرد - (با توجه به خط زمینه حرف «ن» را روی تخته سیاه می‌نویسد.)

* با استفاده از روش زیر نیز می‌توانید شکل‌های «ن» را در کلمه «نان» به شاگردان یاد بدهید: به شاگردان بگویید: من کلمه «نان» را روی تخته سیاه می‌نویسم تا شما شکل‌های «ن» را پیدا کنید. سپس هر يك از حروف کلمه «نان» را به ترتیب، با کمی مکث در فاصله بین دو حرف روی تخته سیاه بنویسید و از شاگردان بخواهید تا این کلمه را بخوانند. به آنان بگویید فکر کنند و خودشان شکل‌های صدای «ن» را در کلمه «نان» پیدا کنند. پس از اینکه فرصت کافی به آنان داده شد، از یکی از شاگردان بخواهید کنار تخته سیاه بیاید و با استفاده از گچ رنگی شکل‌های «ن» را در کلمه «نان» که روی تخته سیاه نوشته‌اید رنگ کند، سپس درس را به ترتیبی که پیشنهاد کرده‌ایم دنبال کنید.

معلم - صدای دوم چه بود؟

شاگرد - آ

معلم - شکل آن را نشان بدهید.

شاگرد - (به‌خانه شکل‌های «آ» در جدول حروف اشاره می‌کند.)

معلم - می‌خواهیم بنویسیم، کدام شکل «آ» را می‌نویسیم؟

شاگرد - «ا دوم» را.

معلم - «ا» را به «ز» بچسبانیم یا نه؟

شاگرد - بلی.

معلم - چرا؟

شاگرد - چون دنباله «ز» روی خط کشیده شده است.

معلم - بنویسید.

شاگرد - (با توجه به خط زمینه می‌نویسد، معلم در نوشتن «ا» توجه دارد که چون این

حرف به «ز» می‌چسبد باید از پایین به بالا «نأ» نوشته شود.)

معلم - صدای آخر چه بود؟

شاگرد - «ن»

معلم - می‌خواهیم شکل آن را بنویسیم، کدام یک از دو شکل «ن» را می‌نویسیم؟

شاگرد - «ن بزرگ» را.

معلم - چرا بزرگ؟

شاگرد - چون آخر کلمه است.

معلم - «ن» را به «ا» می‌چسبانیم یا نه؟

شاگرد - نه.

معلم - چرا؟

شاگرد - چون دنباله «ا» روی خط کشیده نشده است. (سپس با اشاره معلم شکل «ن» را

می‌نویسد.)

۳- با سؤال‌های مناسب و استفاده از تصویر این درس و همچنین روش مستقیم که قبلاً به آن

اشاره شده است، شاگردان را هدایت کنید تا کلمه «آن» را بگویند. سپس از یکی از شاگردان

بخواهید تا بارانمایی شما به همان ترتیب که در مورد نوشتن کلمه «نان» عمل کردید، کلمه «آن»

را بر روی تخته سیاه بنویسد.

- ۴ - از شاگردان بخواهید که کلمه‌های «نان» و «آن» را که بر روی تخته‌سیاه نوشته شده است بخوانند. سپس کتاب خود را باز کنند و یکایک متن کتاب را بخوانند.
- ۵ - از شاگردان بخواهید که این درس را در دفتر خط دار خود با مداد رونویسی کنند.
- ۶ - شکل‌های «ن» را در خانه مربوط به آن در جدول حروف بنویسید.
- ۷ - کلمه «آبان» را که کلیه حروف آن را شاگردان خوانده‌اند باروش پیشنهادی زیر روی تخته‌سیاه بنویسید تا شاگردان بخوانند :
- ابتدا شکل «آ» را روی تخته‌سیاه بنویسید و از شاگردان بخواهید تا آن را بخوانند. بعد شکل «ب» را درست چپ آن بنویسید تا بخوانند «آب»، سپس شکل «ا» را به «ب» بچسبانید تا بخوانند «آبا»، و شکل «ن» را به دنبال آن بنویسید تا بخوانند «آبان». از یکی از شاگردان بخواهید تا باراهنمایی شما به همان ترتیب که در مورد نوشتن کلمه «نان» و «بابا» عمل کردید، کلمه «آبان» را بر روی تخته‌سیاه بنویسد. با سؤال‌های مناسب شاگردان را هدایت کنید تا معنی این کلمه را خودشان بگویند.
- ۸ - با استفاده از تصویر این درس یا تصاویری که قبلاً برای این منظور تهیه کرده‌اید و سؤال‌های مناسب، بحث و گفتگو در باره «نان» را آغاز کنید. به ترتیبی این بحث را هدایت کنید تا شاگردان مراحل لازم برای تهیه نان (شخم کردن، دانه کاشتن، آبیاری کردن، درو کردن، خرمن کردن، آرد کردن، نان پختن، خرید و فروش نان و...) را خود بگویند. انواع نان را از لحاظ شکل و نام هر یک که دیده‌اند بیان کنند و طبقات مردمی را که در کار تهیه نان برای مردم مؤثرند بشناسند (کشاورز، آسیابان، کارگران نانوايي و...).
- ۹ - از شاگردان بخواهید که در خانه خواندن این درس را تمرین کنند و هر یک از کلمه‌های آب، بابا، نان، آن، آبان را پنج بار یک خط در میان در دفتر خود بنویسند.

درس صفحه ۱۶

هدف:

- ۱ - تدریس
- ۲ - بحث و گفتگو درباره پدر و مادر.

کلمه کلید: «داد» یا هر کلمه مناسب دیگر.

روش تدریس:

- ۱- بررسی مشق یکایک شاگردان و تمرین درس پیش.
- ۲- با استفاده از تصویر این درس و سؤالهای مناسب شاگردان را هدایت کنید تا خودشان جمله «بابا نان داد» را بگویند. سپس از یکی از شاگردان بخواهید کنار تخته سیاه بیاید و درس را به ترتیب زیر دنبال کنید:
 - معلم - جمله «بابا نان داد» چند کلمه دارد؟
شاگرد - سه کلمه.
 - معلم - کلمه اول چیست؟
شاگرد - بابا.
 - معلم - کلمه دوم چیست؟
شاگرد - نان.
 - معلم - کلمه آخر چیست؟
شاگرد - داد.
- معلم - از این سه کلمه، خواندن و نوشتن کدامها را قبلا یاد گرفتیم؟
شاگرد - «بابا» و «نان».
- معلم - خواندن و نوشتن کدام کلمه را یاد نگرفته ایم؟
شاگرد - داد.
- معلم - می خواهیم جمله «بابا نان داد» را بنویسیم. کلمه اول چه بود؟
شاگرد - بابا.
- معلم - بنویسید.
شاگرد - (روی خط زمینه تخته سیاه می نویسد: بابا*)
- معلم - کلمه دوم چه بود؟
شاگرد - نان.

* توجه داشته باشید که چون شاگرد نوشتن کلمه های «بابا» و «نان» را قبلا یاد گرفته است باید بدون بخش کردن و کشیده گفتن شکل کلی هر کلمه را مستقلا روی تخته سیاه بنویسید.

معلم - بنویسید.

شاگرد - (در سمت چپ کلمه «با با» با فاصله مناسب می نویسد: نان)

معلم - کلمه آخر چه بود؟

شاگرد - داد.

وقتی که نوبت نوشتن کلمه «داد» رسید از شاگردان بخواهید تا این کلمه را بخش کنند و کشیده بگویند و صداهای آن را مشخص کنند و بگویند که شکل کدام صدا را می شناسند و شکل چه صدایی را نمی شناسند. تشخیص خواهند داد که شکل «د» را نمی شناسند. سپس درس خود را به ترتیب زیر دنبال کنید:

معلم - گفتید شکل چه صدایی را نمی شناسید؟

شاگردان - د

معلم - (با اشاره به شکلها «آ ا - ب ب - ن ن» در جدول حروف) صداهایی را که تاکنون شکلشان را یاد گرفته ایم هر کدام دو شکل داشته اند، اما صدای «د» فقط يك شکل دارد و هر جای کلمه که بیاید به همین شکل نوشته می شود. (شکل «د» را با توجه به خط زمینه بر بالاترین خط تخته سیاه بنویسید و با اشاره به دنباله آن که از خط پایین آمده است به شاگردان بگویید: خوب دقت کنید دنباله شکل «د» روی خط کشیده نمی شود و هیچوقت شکل بعدی به آن نمی چسبد.)*

پس از این مرحله از همان شاگرد که قسمتی از جمله را (با با نان) نوشته است با سؤالهای مناسب (بخش کردن و کشیده گفتن و تشخیص صداهای کلمه «داد») بخواهید تا کلمه «داد» را بعد از کلمه «نان» بنویسد و جمله «با با نان داد» را بخواند. سپس از همه شاگردان بخواهید تا این جمله را بخوانند. بعد توضیح بدهید که کار نوشتن این جمله تمام شد و هر وقت که نوشتن جمله ای تمام شود آخر آن جمله يك نقطه می گذاریم. (توجه شاگردان را جلب کنید و در پایان جمله نقطه بگذارید.)

خواندن و نوشتن جمله «با با آب داد» را نیز به همین ترتیب تدریس کنید و بار دیگر درباره نقطه پایان جمله به آنان توضیح لازم را بدهید.

۳- از شاگردان بخواهید کتاب خود را باز کنند و يك متن درس را بخوانند و سپس

يك بار از روی آن بنویسند.

* با استفاده از روشی که در ذیل صفحه ۹۷ در مورد تشخیص شکل های صدای «ن ن» به وسیله خود شاگردان پیشنهاد کردیم نیز می توانید شاگردان را هدایت کنید تا شکل صدای «د» را خودشان در کلمه «داد» که شما بر روی تخته سیاه خواهید نوشت تشخیص بدهند.

۴- شکل «د» را در خانهٔ مربوط به آن، در جدول حروف بنویسید.

۵- به همان ترتیب که در مورد خواندن و نوشتن کلمهٔ «آبان» در درس پیش اشاره کردیم، ابتدا خواندن کلمه‌های باد، دانا، نادان، آباد، آبادان را به شاگردان یاد بدهید و سپس از آنان بخواهید تا خودشان این کلمه‌ها را باراهنمایی و سؤال‌های مناسب شما بر روی تخته سیاه بنویسند.

۶- با استفاده از تصویر این درس و سؤال‌های مناسب، بحث و گفتگو دربارهٔ «پدر و مادر» را آغاز کنید. به ترتیبی این بحث را دنبال کنید تا نتایج تربیتی که منظور نظر شماست به وسیلهٔ خود شاگردان بیان شود و شاگردان به اهمیت نقش پدر و مادر در تربیت آنان و زحماتی که از کودکی برای ایشان متحمل شده‌اند و علاقه و محبت افراد خانواده به یکدیگر و وظایف هر یک از افراد خانواده پی ببرند.

۷- از شاگردان بخواهید که در خانه خواندن این درس را تمرین کنند و متن درس را یک بار و هر یک از کلمه‌های باد، دانا، نادان، آباد، آبادان را پنج بار بنویسند.

درس صفحهٔ ۱۷*

هدف:

تدریس

کلمهٔ کلید: بار.

روش تدریس: مانند «د».

مانند روشی که در درسهای پیش بکار بردید، با استفاده از تصویر کتاب شاگردان را

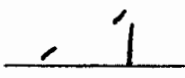
* همانطوری که قبلاً اشاره شد، از این درس به بعد فقط به پاره‌ای از نکته‌های لازم که کار تدریس را مؤثرتر و آسانتر می‌کند اشاره خواهیم کرد. مسلماً همکاران ارجمند در تدریس خود به کلیهٔ نکته‌هایی که قبلاً اشاره شده است توجه خواهند داشت تا تدریس آنان با توجه به اصول کلاسداری و هدفهای اصلی و فرعی هر درس، ترکیبی از فعالیت‌های مختلف تعلیمی و تربیتی باشد. مثلاً بررسی رونویسی یا مشق یا تکلیف شب شاگردان، دقت در بهداشت فردی یکایک آنان، فعالیت‌های مکمل درس از قبیل نقاشی و کاردستی، بازی و سرگرمی، داستان و قصه‌گویی، خواندن شعر و سرود، یاد دادن کلمه‌های مناسب دیگر که درخور فهم کودکان و مورد نیاز آنان باشد و با ترکیب حروف خوانده شده بتوانند آنها را بخوانند و بنویسند و...

هدایت کنید تا خود کلمه «بار» را بگویند. از آنان بخواهید تا این کلمه را بخش کنند، کشیده بگویند و صداهای آن را بشمارند و تشخیص بدهند که شکل چه صداهایی را یاد گرفته اند («ب» و «ا») و شکل چه صدایی را یاد نگرفته اند («ر»). سپس به همان ترتیب که شکل صدای «ن» را به آنان یاد دادید درس را دنبال کنید.

حتماً باید در هنگام نوشتن شکل «ر» توجه شاگردان را به این نکته جلب کنید که «ر» هم مانند «ن» فقط یک شکل دارد و هر جای کلمه بیاید به همین شکل نوشته می شود و دنباله آن روی خط کشیده نمی شود و هیچوقت شکل صدای بعدی به آن نمی چسبد.

درس صفحه ۱۸

هدف:

۱- تدریس

۲- بحث و گفتگو درباره «انار». (یک میوه درختی. میوه های دیگر درختی که شاگردان نام آنها را می دانند. فصل رسیدن هر یک از این میوه ها، مراقبت از درختان میوه ...)

کلمه کلید: انار.

روش تدریس:

با استفاده از تصویر این درس و سؤالهای مناسب شاگردان را هدایت کنید تا خودشان جمله های «دارا انار دارد» و «بابا انار ندارد» را بگویند. با جلب توجه شاگردان و مشارکت ایشان، نوشتن جمله «دارا انار دارد» را آغاز کنید. هنگامی که یکی از شاگردان کلمه «دارا» را بر روی تخته سیاه نوشت و به کلمه «انار» رسید، از همه شاگردان بخواهید تا این کلمه را بخش کنند و کشیده بگویند و صداهای هر بخش را بشمارند و تشخیص بدهند که شکل چه صداهایی را یاد گرفته اند و شکل چه صدایی را یاد نگرفته اند (ا).

سپس با استفاده از روشی که در درسهای پیش بکار بردید درس را ادامه دهید و در هنگام

نوشتن شکل «آ» به شاگردان بگویید که «آ» هم مثل «آا» دو شکل دارد. اگر در اول کلمه یا اول بخش بیاید به شکل «آ» نوشته می‌شود و به آن «آ اول» می‌گوییم و اگر اول کلمه یا اول بخش نباشد به شکل «آ» نوشته می‌شود و به آن «آ دوم» می‌گوییم.

پس از آنکه هر دو شکل این صدا را به این صورت: «آ» روی خط زمینه تخته سیاه نوشتید با اشاره به «آ دوم» و خط زمینه پرسید: «آ دوم» کجای خط نوشته شده است؟ شاگردان جواب می‌دهند «بالای خط». سپس بگویید: همینطور که در اینجا «آ دوم» بالای خط نوشته شده است، در موقع نوشتن کلمه هم هر جا که بیاید بالای شکل پیش از خود نوشته می‌شود. بعد، از همان شاگرد بخواهید که کلمه «انار» را بنویسد و بخواند.

در مورد تدریس کلمه «دارد» نیز به ترتیبی که در مورد تدریس کلمه «انار» اشاره شد عمل کنید و هنگامی که شاگرد صداهای بخش دوم کلمه «دارد» را (رد) گفت و شکل «ر» را نوشت تدریس را به ترتیب زیر دنبال کنید:

معلم - صدای دوم چه بود؟

شاگرد - «آ»

معلم - شکل آن را نشان بدهید.

شاگرد - (به هر دو شکل «آ» که روی تخته سیاه نوشته شده است اشاره می‌کند).

معلم - کدام یک از دو شکل «آ» را باید بنویسیم؟

شاگرد - «آ دوم» را.

معلم - (با اشاره به شکل «ر») شکل «آ» را کجای «ر» باید بنویسیم؟

شاگرد - بالای آن.

درس را ادامه دهید تا این کلمه هم در پایان جمله نوشته شود. توجه داشته باشید که خود شاگرد باید در پایان این جمله نقطه بگذارد. جمله «با با انار ندارد» را نیز به همین ترتیب تدریس کنید.

درس صفحه ۱۹

هدف:

۱- تمرین برای شناختن مفهوم کلمه و بکار بردن آن در جمله و جمله نویسی.

۲- ارزشیابی پیشرفت شاگردان در درسهای گذشته.

روش تدریس:

۱- در قسمت اول، جمله «با با نان داد.» در سه سطر، با استفاده از شکل و حذف يك کلمه در هر جمله تکرار شده است. در سطر اول شاگرد را با سؤالهای مناسب هدایت کنید تا این جمله را به کمک تصویر «نان» بخواند. در سطر دوم شاگرد را هدایت کنید تا خود کلمه «نان» را بگوید و در جای خود با توجه به خط زمینه بنویسد. در سطر سوم شاگرد را هدایت کنید تا خود کلمه «داد» را بگوید و با توجه به خط زمینه در جای خودش بنویسد.

۲- در قسمت دوم، جمله «دارا انار دارد.» در سه سطر، با استفاده از شکل و حذف يك کلمه در هر جمله تکرار شده است. در سطر چهارم نیز با حذف کلمه «با با» جمله «با با انار ندارد» نوشته شده است. به ترتیبی که در مورد قسمت اول این تمرین عمل کردید شاگرد را هدایت کنید که ابتدا این جمله را به کمک تصویر «انار» بخواند، در سطر بعد کلمه «انار» و در سطر سوم کلمه «دارد» را خود بگوید و بنویسد. در سطر چهارم این قسمت باید شاگرد با توجه به تصویر صفحه قبل بتواند کلمه «با با» را در اول جمله بگوید و بنویسد.

۳- در هر سطر توجه شاگرد را به پایان جمله و بکار بردن نشانه نقطه در پایان جمله جلب کنید.

۴- از شاگردان بخواهید که با استفاده از کلمه هایی که تا کنون خوانده اند جمله هایی بنویسند که آخرین کلمه آن «داد» و «دارد» و «ندارد» باشد.

درس صفحه ۲۰

هدف:

- ۱- تمرین برای شناختن مفهوم کلمه های خوانده شده و کلمه جدید «باد».
- ۲- ارزشیابی پیشرفت شاگردان در درسهای گذشته.

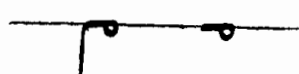
روش تدریس:

۱- از شاگردان بخواهید که هر يك از کلمه های بالای صفحه را بخوانند و تصویرهای

مربوط به هر کلمه را در درسهای پیش و این صفحه نشان دهند.
 ۲- شاگردان به هر یک از تصویرهای این صفحه و دو کلمه‌ای که زیر هر تصویر نوشته شده است دقت کنند و روی کلمه‌ای که مربوط به آن تصویر نیست بامداد رنگی X بکشند. (برای نمونه به X روی کلمه آب زیر شکل نان توجه کنند.)

درس صفحه ۲۱

هدف :

۱- تدریس

۲- بحث و گفتگو درباره بادام و میوه‌های خشک دیگر (این قبیل میوه‌های خشک را نام ببرند و بشناسند و با ذکر علت، آنان را متوجه کنید که هرگز پوست سخت میوه‌های خشک را با دندان نشکنند.)

کلمه کلید : بادام.

روش تدریس: مانند «ن».

در هنگام نوشتن شکل‌های این صدا باید با اشاره به شکل‌های حروف «ب» و «ن» در جدول حروف به شاگردان یادآوری کنید که صدای «م» هم مانند صدای «ب» و «ن» دارای دو شکل است. اگر در آخر کلمه نباشد به شکل «م کوچک» نوشته می‌شود و در نباله آن روی خط زمینه کشیده می‌شود و همیشه شکل صدای بعدی به آن می‌چسبد. اگر در آخر کلمه باشد به شکل «م بزرگ» نوشته می‌شود.

درس صفحه ۲۲

هدف :

۱- تدریس

۲- بحث و گفتگو درباره باران. (علت ریزش باران و فواید آن از لحاظ

آبیاری کشاورزی و آب برای آشامیدن با توجه به بهداشت آب.)

کلمه کلید: «بود» و «او» یا هر کلمه مناسب دیگر.

روش تدریس: مانند «آ»

در هنگام نوشتن شکل‌های این صدا باید به شاگردان توجه دهید که «او و» مانند «ا» و «آ» دو شکل دارد. اگر اول کلمه بیاید به شکل «او» نوشته می‌شود و به آن «او اول» می‌گوئیم و اگر در اول کلمه نباشد، هر جا که بیاید به شکل «و» نوشته می‌شود و به آن «او دوم» می‌گوئیم. دنباله هر دو شکل این صدا روی خط کشیده نمی‌شود و شکل بعدی به آن نمی‌چسبد.

دومی صفحه ۲۳

هدف:

۱- تدریس س

۲- بحث و گفتگو درباره زندگی روستایی و وسایل و ابزار کشاورزی. (اهمیت کار کشاورزان و دامداران در تأمین نیازمندیهای غذایی و مواد خام صنعتی برای ساکنان یک کشور).

کلمه کلید: «داس» و «اسب».

روش تدریس: مانند «ذ ن».

هنگام نوشتن شکل‌های این حرف باید با اشاره به خانه‌های «ب» و «ن» و «م» در جدول حروف به شاگردان تذکر داد که «س» هم مانند «ب» و «ن» و «م» دارای دو شکل کوچک و بزرگ است. اگر آخر کلمه بیاید بزرگ و اگر آخر کلمه نباشد کوچک نوشته می‌شود. دنباله «س کوچک» روی خط کشیده می‌شود و همیشه حرف بعدی به آن نمی‌چسبد.

هدف :

۱- تدریس تت

- ۲- بحث و گفتگو درباره درخت توت (انواع توت. رعایت بهداشت در خوردن این قبیل میوه‌ها. استفاده از برگ درخت توت برای تربیت کرم ابریشم، بخصوص در شمال ایران.)

کلمه کلید : توت.

روش تدریس : مانند «ن».

شکلهای کوچک و بزرگ صدای «ت» را نیز با توجه به نکته‌هایی که درباره حروف دوشکلی دیگر گفته شد تدریس کنید. باید توجه داشته باشید که شباهت و اختلاف شکلهای این حرف را باشکلهای «ب» (از لحاظ شکل کلی و تعداد نقطه‌ها و جای قرار گرفتن نقطه‌ها) خود شاگردان تشخیص دهند و بیان کنند.

هدف :

- ۱- تمرین برای خواندن و نوشتن کلمه‌های خوانده شده در درسهای پیش.
۲- ارزشیابی پیشرفت شاگردان در درسهای گذشته.

روش تدریس :

- ۱- از شاگردان بخواهید که هر یک از کلمه‌های بالای صفحه را بخوانند و با استفاده از هر کلمه یک جمله بگویند و بنویسند. (با استفاده از حروفی که تاکنون خوانده‌اند)
۲- شاگردان را هدایت کنید تا با توجه به شکل صدایی که در بالای هر یک از جدولها

به رنگ قرمز نوشته شده است، به ترتیب کلمه‌های هم‌آغاز با آن را که در بالای صفحه خوانده‌اند، پیدا کنند و روی خطهای زمینه هر جدول بنویسند. درستون «آ» به عنوان نمونه کلمه «آب» نوشته شده است. کلمه‌های «آن» و «آمد» را باید شاگردان به ترتیب در سطرهای بعد بنویسند. کلمه‌های هم‌آغاز دیگر را در درستون باید به ترتیب زیر بنویسند:

درستون «ز»: کلمه‌های نان، ندارد، ندارم.

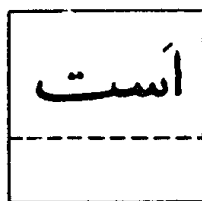
درستون «ب»: کلمه‌های باران، بود، بابا، بادام، بار.

درستون «س»: کلمه‌های سارا، سبد.

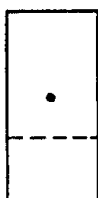
درستون «م»: کلمه‌های من، مرد.

۳- برای ارزشیابی و تمرین خواندن و جمله سازی استفاده از «کارت سرعت» و «لوحة پاکتی» را با توجه به روش زیر پیشنهاد می‌کنیم:

● هر يك از کلمه‌هایی را که تا کنون شاگردان خوانده‌اند (کلیه کلمه‌های درسهای گذشته و کلمه‌های دیگر را که خواندن و نوشتن آنها را با استفاده از حروف خوانده شده به آنان تدریس

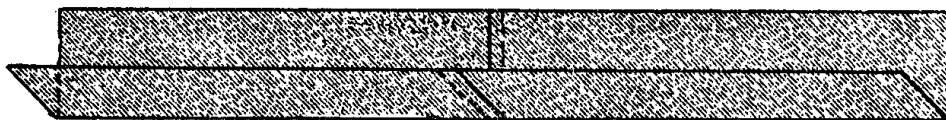

کرده‌اید) روی یک قطعه مقوای سفید (به ابعاد 12×15 سانتیمتر) طوری بنویسید که نوشته بیش از دوسوم عرض کارت را اشغال نکند و به اندازه‌ای درشت باشد که شاگردانی که در ردیف آخر کلاس نشسته‌اند آن را با سانی بتوانند بخوانند. روی چند کارت به ابعاد (12×4) سانتیمتر هم نشانه‌های

نقطه گذاری («!» و «.») را بنویسید. برای اینکه نوشته هر کارت، هنگامی که کنار کارت دیگر قرار می‌گیرد در یک ردیف باشد، بهتر است قبل از بردن این کارت‌ها، به ابعادی که گفته شد، روی صفحه بزرگ مقوا بامداد خط زمینه بکشید و در هر خانه یک کلمه یا یک نشانه نقطه گذاری را بنویسید، سپس آنها را جدا کنید.

● باریک‌هایی از مقوای مشکی را به عرض ۱۰ سانتیمتر ببرید و آنها را طوری سرهم بچسبانید که طول این باریک در حدود ۱۰ سانتیمتر بیش از طول تخته سیاه کلاس باشد. در قسمت

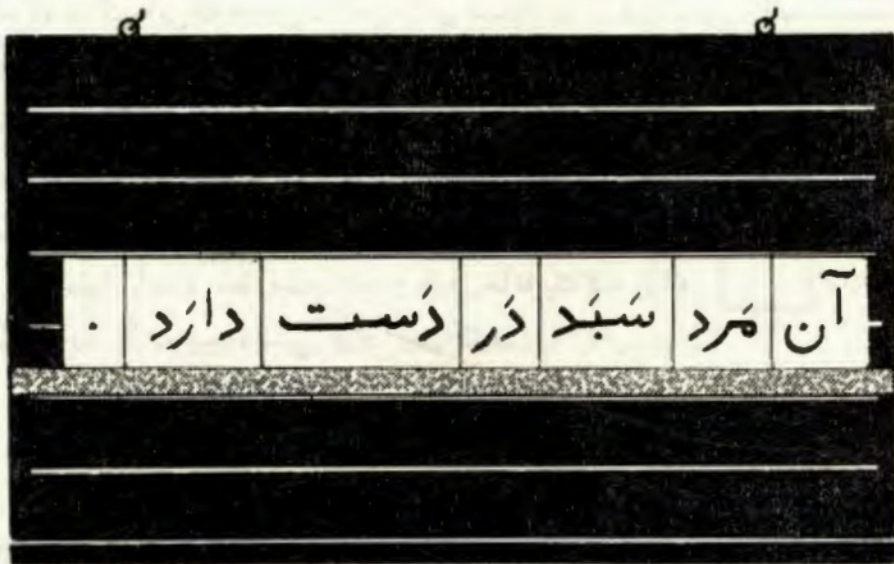

عرضی، این باریکه را در طول به اندازه ۴ سانتیمتر تا کنید. هنگامی که می‌خواهید از این «لوحه پاکتی» استفاده کنید آن را طوری روی یکی از خطهای زمینه پایین تخته سیاه بگذارید که قسمت تاشده کوچکتر آن مماس با سطح تخته سیاه شود و دیده نشود و طول این باریکه از هر طرف تخته سیاه پنج سانتیمتر اضافه بماند. بهتر است با نوار چسب در چند محل لبه مماس شده داخلی را به تخته سیاه بچسبانید. از هر طرف این باریکه، پنج سانتیمتر اضافی را با پونز به کناره‌های تخته سیاه بچسبانید.

(برای اینکه این لوحه پاکتی در درسهای دیگر نیز مورد استفاده قرار گیرد می‌توانید آن را به دیوار کلاس، در محل مناسبی کنار تخته سیاه که در دیدرس و دسترس شاگردان باشد نصب کنید.)

● کارتهای نوشته شده را یکی یکی و بطور نامرتب (از لحاظ جمله بندی) به شاگردان نشان بدهید و از آنان بخواهید که کلمه روی کارت را سرعت بخوانند.

● تعدادی از کارتهای نوشته شده را که مجموعه کلمه‌های آنها و کارت نشانه نقطه گذاری يك جمله کامل را درست می‌کند بطور نامرتب در اختیار یکی از شاگردان بگذارید و از او بخواهید

که کلمه روی هر کارت را بخواند و خود او جمله را دریابد و کلمه‌ها را به ترتیبی در «لوحه پاکتی» بگذارد که يك جمله درست شود. به این ترتیب يك شاگردان را در جمله سازی بسا

استفاده از «کارت سرعت» و «لوحه پاکتی» شرکت دهید.

● توجه داشته باشید که از این وسیله مؤثر آموزش زبان در درسهای دیگر نیز استفاده کنید و بتدریج که شاگردان کلمه‌ها و نشانه‌های نقطه‌گذاری بیشتری یاد می‌گیرند بر تعداد این کارت‌ها نیز بیفزایید.

● از این کارت‌ها برای مسابقه سرعت در جمله سازی نیز می‌توانید استفاده کنید. به این ترتیب که کارت‌های مربوط به هر جمله را بطور نامرتب در زمانی معین در اختیار یک گروه (افراد یک میز) بگذارید و پس از خاتمه وقت معین نتیجه کار گروه را بررسی کنید. همچنین روی بعضی از کارت‌ها می‌توانید به جای کلمه شکل بکشید تا شاگردان به جای کلمه‌هایی که نخوانده‌اند، کارت شکل را در جمله بکار برند.

درس صفحه ۲۶

هدف:

- ۱ - تمرین خواندن و تکمیل کردن جمله‌های ناقص.
- ۲ - ارزشیابی پیشرفت شاگردان در درسهای گذشته.

روش تدریس:

اگر شاگردان درسهای گذشته را خوب یاد گرفته باشند باید بتوانند با آسانی متن این درس را بخوانند و کلمه‌های «آمد» و «است» و «ندارم» را بترتیب در پایان جمله‌های ناقص سطرهای سوم و پنجم و هفتم بنویسند.

هدف :

- ۱ - تمرین نوشتن بعضی از کلمه های خوانده شده (اسب ، ابر ، دست ، بار) و نوشتن کلمه های جدید به وسیله خود شاگردان (ابرو، در ، دندان ، سوت، تور).
- ۲ - ارزشیابی پیشرفت شاگردان در درسهای گذشته .
- ۳ - بحث و گفتگو درباره هریک از تصاویر .

روش تدریس :

- ۱ - از شاگردان بخواهید که به هریک از این شکلها دقت کنند و کلمه مربوط به هریک را در دفتر خود بنویسند . شما در کار آنان نظارت و در صورت لزوم راهنمایی کنید . پس از آنکه مطمئن شدید یکایک شاگردان کلیه کلمه های مربوط به این درس را شناخته اند و درست می نویسند از آنان بخواهید که بقیه هر کلمه را در خانه مربوط به هر شکل بنویسند (حرف اول هر کلمه نوشته شده است) .
- ۲ - از شاگردان بخواهید که برای روز بعد برای هریک از این کلمه ها با استفاده از کلمه ها و حروفی که خوانده اند یک جمله بنویسند .

به این نکته ها توجه کنید:

● اگر شاگردان فقط به کمک بخش کردن و کشیده گفتن کلمه ها را بخوانند و بنویسند به کند خوانی و کند نویسی عادت خواهند کرد، سعی کنید بتدریج شاگردان بدون بخش کردن و کشیده گفتن کلمه ها را بخوانند و بنویسند. برای این منظور ابتدا تمرین سرعت در خواندن و نوشتن را از کلمه های یک بخشی آغاز کنید و سپس از کلمه های دوبخشی و سه بخشی و ... استفاده کنید.

● در هر درس مدتی از وقت را مصروف این کار کنید که شاگردان از حروفی که قبلا خوانده اند و در جدول حروف می بینند کلمه هایی غیر از آنچه در متن درس کتاب آمده است بنویسند و آن کلمه ها را برای دوستان دیگر خود بخوانند و معنی کنند. این کار را می توانید به صورت یک مسابقه نیز انجام دهید.

هدف :

۱ - تدریس ز

۲ - بحث و گفتگو درباره بازار. (انواع دکانها و مشاغلی که در بازار هست و نام دکانهایی که جنس خاصی را می فروشند : کفاشی ، بقالی ، عطاری و...)

کلمه کلید : بازار .

روش تدریس : مانند «ر» و «ز» .

وقتی که شاگردان خواندن و نوشتن شکل صدای «ز» را یاد گرفتند از آنان بخواهید که خودشان شباهت و اختلاف آن را با «ر» (از لحاظ شکل کلی و نقطه) تشخیص دهند و بیان کنند.

هدف :

۱ - تدریس ك

۲ - بحث و گفتگو درباره بادبادك. (بادبادك را چگونه می سازند. چرا به هوا می رود. چه نکته هایی را باید رعایت کنند که از خطرات بازی بادبادك مصون بمانند.) *

کلمه کلید : بادبادك و كودك .

روش تدریس : مانند «ن» .

شکلهای کوچک و بزرگ این حرف را نیز با توجه به نکته هایی که درباره حروف دو

* موضوع این درس می تواند وسیله خوبی برای کار گروهی در کلاس باشد و کودکان به کمک آموزگار خود يك بادبادك بسازند .

شکلی دیگر گفته شد تدریس کنید . توجه داشته باشید که در هنگام نوشتن جهت حرکت دست شاگردان بترتیب با توجه به مراحل زیر باشد :

درس صفحه ۳۰

هدف :

۱- تدریس ای ی ی

۲- بحث و گفتگو درباره آداب مهمانی رفتن و پذیرایی از مهمان و معاشرت با دیگران .

کلمه کلید : «این» و «زری» و «سینی» .

در تدریس شکل‌های صدای «ای» باید با بکار بردن سؤال‌های مناسب و جواب گرفتن از شاگردان توجه آنان را به نکته‌های زیر جلب کنید :

● با اشاره به حروف يك شكلی «د»، «ر»، «ز» در جدول حروف و همچنین اشاره به شکل‌های مختلف «آ»، «آا»، «او» و نیز با اشاره به حروف دوشکلی «ب»، «ت»، «س»، «ك»، «م»، «ن» در جدول حروف باید توجه شاگردان را به این نکته جلب کنید که حروفی را که تاکنون خوانده‌اند یا فقط يك شکل داشته‌اند، یا دارای دوشکل «اول» و «دوم» بوده‌اند و یا دارای دوشکل «کوچک» و «بزرگ» .

● در هنگام نوشتن سه شکل «ای ی ی» بر روی خط زمینه تخته سیاه به شاگردان توضیح بدهید که «ای» دارای سه شکل «اول»، «وسط» و «آخر» است . (مسلماً همکاران محترم توجه دارند که برای نوشتن شکل «ای» در آخر کلمه‌هایی که به «ه» یا «ه» ختم

می‌شود از شکل «ای» استفاده می‌کنیم و این استثنا در درس صفحه ۸۷ کتاب فارسی اول دبستان بطور جداگانه آمده است و باید در همان درس تدریس شود .

● در آخرین جمله متن این درس (زری از سینی سیب بر می‌دارد) همان‌طور که توجه کرده‌اید «می» در کلمه «می‌دارد»، جدا نوشته شده است و بطور کلی هر جا که «می» بر سر فعل درآید جدا نوشته خواهد شد .

درس صفحه ۳۱

هدف :

۱ - تدریس — و —

۲ - بحث و گفتگو در باره وظایف و تکالیف درسی شاگردان در خانه.
(موقع‌شناسی و تقسیم‌وقت آزاد در خانه برای بازی و انجام دادن تکالیف درسی.)

کلمه کلید : زیور .

روش تدریس : مانند «د» .

صدای «و» هم مانند «د»، ر، ز که قبلاً تدریس شده است يك شکل دارد. چون شکل این صدا با شکل صدای «او دوم» یکی است، باید به شاگردان توضیح داده شود که از این شکل (و) هم برای صدای «او دوم» (در کلمه بود) استفاده می‌شود و هم برای صدای «و» (در کلمه زیور) .

درس صفحه ۳۲

هدف :

۱ - تمرین خواندن و تکمیل کردن جمله های ناقص . (مطابقت فعل با

فاعل) *

۲ - ارزشیابی پیشرفت شاگردان در درسهای گذشته .

روش تدریس:

- ۱ - اگر شاگردان درسهای گذشته را خوب یاد گرفته باشند باید بتوانند با سانی متن این درس را بخوانند و کلمه‌های «بودیم» و «آمدیم» را بترتیب در پایان جمله‌های ناقص سطرهای پنجم و دهم بنویسند .
- ۲ - برای اینکه اطمینان حاصل کنید که شاگردان بدون اینکه قواعد دستوری را مستقیماً به آنان آموخته باشید نکته‌های لازم دستور زبان فارسی را در حدود مطالبی که خوانده‌اند رعایت می‌کنند، می‌توانید از این جمله‌ها یا جمله‌های مشابه با حذف فعل یا فاعل در هر جمله استفاده کنید و آن جمله را روی تخته سیاه بنویسید و به جای کلمه حذف شده خط بکشید تا خود شاگردان فعل یا فاعل حذف شده را بیان کنند یا بنویسند .

درس صفحه ۳۳

هدف:

۱ - تدریس ا و

- ۲ - بحث و گفتگو درباره اردک (محیط‌زندگی اردک، چگونگی شنا کردن، شنا کردن و خطرات بازی در کنار حوض و استخر برای کودکانی که شنا کردن نمی‌دانند).

کلمه کلید: اردک یا هر کلمه مناسب دیگر.

روش تدریس: مانند «آ».

این صدا نیز مانند «آ»، آ، او و» دارای دو شکل «اول» و «دوم» است و باید در

* از تدریس مستقیم دستور زبان فارسی به شاگردان کلاس اول خودداری کنید . باتمرین و بتدریج نکته‌های لازم را از لحاظ دستور زبان فارسی ضمن درسهای خود خواهند آموخت .

تدریس شکل‌های آن به نکته‌هایی که دربارهٔ این دسته از حروف گفته شد توجه داشته باشید. در نوشتن «م دوم» باید به شاگردان توضیح داد که به همان ترتیب که «م» را بالای خط می‌نویسیم، در هر جای کلمه نیز که بیاید بالای شکل پیش از خود قرار می‌گیرد.

درس صفحه ۳۴

هدف:

- ۱- تمرین خواندن و تکمیل کردن جمله‌های ناقص.
- ۲- ارزشیابی پیشرفت شاگردان در درسهای گذشته.

روش تدریس:

شاگردان باید بتوانند متن این درس را با آسانی بخوانند و کلمه‌های حذف شده را خود بیابند و در جمله‌ها بکار برند. (کلمهٔ «باران» در جمله‌های دوم و چهارم و بترتیب کلمه‌های «اسب» و «می‌رود» در جمله‌های پنجم و ششم.)

درس صفحه ۳۵

هدف:

- ۱- تمرین «صامت خوانی».
- ۲- ارزشیابی پیشرفت شاگردان در درسهای گذشته.

روش تدریس:

به شاگردان فرصت دهید تا در زمانی که برای آنان معین می‌کنید متن این درس را مطالعه کنند (صامت خوانی). سپس از یکایک آنان بخواهید که این متن را برای دوستان دیگر

خود بخوانند. (توجه داشته باشید که کلیه کلمه‌های این متن را قبلاً خوانده‌اند و تمرین کافی دارند و باید بتوانند روان و بطور طبیعی آن را بخوانند).

درس صفحه ۳۶

هدف:

- ۱ - تمرین خواندن و تکمیل کردن جمله‌های ناقص.
- ۲ - ارزشیابی پیشرفت شاگردان در درسهای گذشته.

روش تدریس: مانند تمرین صفحه ۳۲ (کلمات حذف شده: «دارند» و «می‌کنند»).

درس صفحه ۳۷

هدف:

- ۱ - تمرین نوشتن کلمه با استفاده از حروف خوانده شده.
- ۲ - ارزشیابی پیشرفت شاگردان در درسهای گذشته.
- ۳ - بحث و گفتگو درباره هر يك از تصاویر.

روش تدریس: مانند تمرین صفحه ۲۷.

به این نکته‌ها نیز توجه کنید:

● باید شاگردان بتوانند با سانی بترتیب کلمه‌های اردك ، كپوتر، زنبور، سوزن، ترازو، میز، مار، دوات و تار (یا ساز) را خود با توجه به هر يك از تصاویر

بیا بند و در خانه مربوط به هر تصویر بنویسند.

● در کلمه‌های مربوط به این تمرین از کلیه صداهایی که تاکنون تدریس شده استفاده شده است (ا، آ، او، ای، ب، ت، د، ر، ز، س، ک، م، ن، و). این تمرین و تمرینهای صفحات ۳۶، ۳۵، و ۳۴ وسیله‌ای است برای اینکه کاملاً اطمینان حاصل کنید آیا شاگردان آمادگی دارند تا درس صفحه ۳۸ را تدریس کنید یا باید پیش از اینکه به تدریس درس بعدی پردازید مدتی از وقت را به رفع مشکلات شاگردان در یادگیری کامل آنچه تاکنون تدریس شده است مصروف کنید.

درس صفحه ۲۸

هدف:

۱ - تدریس پ

۲ - بحث و گفتگو درباره «توپ» (توپ را از چه چیزهایی درست می‌کنند. انواع توپ. چرا بعضی از توپها را وقتی به زمین بزنیم بالا می‌روند. انواع توپ بازی. چه نکته‌هایی را در توپ بازی باید رعایت کرد.)

کلمه کلید: توپ و پرویز.

روش تدریس: مانند «ن».

شکل‌های کوچک و بزرگ حرف «پ» را هم با توجه به نکته‌هایی که درباره حروف دو شکلی گفته شد تدریس کنید. ضمناً باید از شاگردان بخواهید که خودشان شباهت و اختلاف شکل این حرف را با حروف «ب» و «ت» تشخیص دهند و بیان کنند.

هدف:

۱- تدریس

۲- بحث و گفتگو درباره راه رفتن در باران. (راه رفتن در باران باعث خیس شدن لباس می‌شود. لباس خیس موجب سرماخوردگی می‌شود. توجه به بهداشت بدن در شرایط مختلف آب و هوایی)

کلمه کلید: امروز و دبستان.

روش تدریس:

۱- پس از آنکه شاگردان برای نوشتن کلمه «امروز» به این مرحله رسیدند که شکل صدای «ا» را نمی‌دانند، با اشاره به خانه‌های مربوط در جدول حروف، به آنان تذکر بدهید که صداها بی‌راکه تاکنون خوانده‌اند یا یک شکلی بوده‌اند (مانند د، ر، ز) و یا دوشکلی (مانند آ، ا، او، ب، ت ...). و یا سه شکلی (مانند ای، ی). سپس توضیح بدهید که صدای «ا» دارای چهار شکل است که دوشکل آن را در این درس یاد می‌گیرند و دوشکل دیگر را در درسهای بعد.*

۲- دو شکل «ا-» را بر بالاترین خط زمینه تخته سیاه بنویسید و به شاگردان بگویید که «دوم» زیر خط نوشته می‌شود و در هر جای کلمه که بیاید زیر شکل پیش از آن نوشته می‌شود. (از روشی که برای تدریس «ن» پیشنهاد کردیم نیز می‌توانید در تدریس شکلهای صدای «ا-» استفاده کنید، یعنی کلمه «امروز» و «دبستان» را به همان ترتیب بنویسید تا خود شاگردان شکلهای صدای «ا-» را تشخیص بدهند و با گچ رنگی آن را رنگ کنند.)

* همکاران ارجمند توجه دارند که صدای «ا» به چهار شکل نوشته می‌شود: «ا اول» (مثلاً در کلمه‌های اسم، امروز)، «دوم» (مثلاً در کلمه‌های دبستان، نادر)، «سه آخر چسبان» (مثلاً در کلمه‌های خانه، نامه) و «ه آخر تنها» (مثلاً در کلمه‌های کوزه، کره). در سابق معمول این بوده است که شکلهای صدای «ا» را به دو صورت «ا اول» و «دوم» تدریس می‌کرده‌اند و «ا آخر» را در کلمه‌هایی نظیر خانه، لانه، کوزه، گیوه و... به نام «های غیر-ملفوظ» می‌نامیده‌اند. باید توجه داشت که «های غیرملفوظ» هم که فقط در آخر کلمه می‌آید، جز «تلفظ نمی‌شود و باید به نام «ا آخر چسبان» و «ا آخر تنها» نامیده شود.

هدف:

- ۱- تدریس صدای **ـ** در آخر کلمه‌هایی که در جمله به حالت اضافه در- می‌آید.
- ۲- بحث و گفتگو درباره مالکیت (احترام به حق مالکیت افراد. امانت گرفتن و امانت‌دادن با رعایت حق مالکیت دیگران).

روش تدریس:

- ۱- با سؤال‌های مناسب شاگردان را هدایت کنید تا جمله «این کتاب من است» را بگویند. بعد، از یکی از آنان بخواهید که بترتیب کلمه‌های «این» و «کتاب» را بنویسد. پس از آنکه این دو کلمه از جمله مورد نظر نوشته شد، از او بخواهید که هرچه را نوشته است بخواند. می‌خواند «این کتاب» (بدون تلفظ صدای کسره بعد از کلمه «کتاب»). توجه شاگردان را جلب کنید و به آنان بگویید: می‌خواهیم خوانده شود «این کتاب»، بعد از «ب» چه صدایی شنیدید؟ خواهند گفت «ا». از آنان سؤال کنید: از کدام «ا»؟ خواهند گفت: «ـ» دوم. سپس از همان شاگرد بخواهید که «ـ» دوم را زیر حرف «ب» بگذارد و جمله را کامل کند و بخواند. به همین ترتیب با استفاده از کلمه‌های خوانده شده یا جمله‌هایی که خود شاگردان می‌گویند، جمله‌های دیگر (که در آنها «ـ» حالت اضافه را بیان کند) بر روی تخته سیاه بنویسید تا شاگردان با تمرین و تکرار، معنی و مفهوم این «ـ» را دریابند و روش بکار بردن آن را یاد بگیرند.
- ۲- از شاگردان بخواهید که متن کتاب را بخوانند و به «ـ» دوم که به رنگ قرمز چاپ شده است توجه کنند.
- ۳- برای آنکه شاگردان در هنگام نوشتن دیکته، صدای «ـ» را در حالت اضافه جزء صداهای اصلی کلمه نگیرند، تا هنگامی که هنوز مهارت نیافته‌اند کلمه‌های يك جمله را بدون اعراب بخوانند، ابتدا کلمه‌ای را که «ـ» به آخر آن اضافه می‌شود بدون تلفظ این کسره بیان کنید. وقتی که آن کلمه را نوشتند بار دیگر، با تأکید صدای کسره، همان کلمه را تلفظ کنید تا کسره اضافه را بنویسند.

هدف :

۱ - تدریس ه ه («ه آخر چسبان» و «ه» آخر تنها)

۲ - بحث و گفتگو دربارهٔ بیماری (چرا انسان بیمار می‌شود. برای تأمین سلامت چه نکته‌های بهداشتی را باید رعایت کرد. پزشك، پرستار، دارو، بیمارستان و . . .)

کلمه کلید: کاسه و کوزه.

روش تدریس :

۱ - شکل‌های صدای «ا» را بر بالاترین خط زمینهٔ تخته‌سیاه بنویسید و به شاگردان بگویید امروز دو شکل دیگر این صدا را یاد می‌گیریم.

۲ - با سؤال‌های مناسب، شاگردان را هدایت کنید تا کلمهٔ «کاسه» را خودشان بگویند و بخش کنند و صداها را هر بخش را بشمارند و تشخیص بدهند تا متوجه شوند که صدای آخر این کلمه «ا» است. سپس از یکی از شاگردان بخواهید که این کلمه را روی تخته سیاه بنویسد. هنگامی که نوشتن این کلمه به مرحله‌ای رسید که به صورت «کاسه» درآمد، تدریس خود را به ترتیب زیر دنبال کنید :

معلم - صدای آخر چه بود ؟

شاگرد - ا

معلم - (با اشاره به دو شکل «ا اول» و «ا دوم» بر روی تخته سیاه) کدامیک از این شکلهای را می‌توانید بنویسید ؟

شاگرد - (با کمی دقت و فکر) هیچکدام را .

معلم - چرا ؟

شاگرد - شکل «ا اول» را نمی‌توانیم بنویسیم چون اول کلمه نیست، شکل «ا دوم» را هم نمی‌توانیم بنویسیم چون دنبالهٔ شکل «ه» روی خط کشیده می‌شود و باید حتماً شکل صدای بعدی به آن بچسبد و ما می‌دانیم «ا دوم» همیشه زیر شکل پیش از آن نوشته می‌شود.

معلم - درست است. همانطور که در درس پیش گفتیم «ا» چهار شکل دارد. دو شکل دیگر آن «ه» و «و» است. (معلم این دو شکل را روی خط زمينه تخته سیاه می‌نویسد). هر وقت که صدای «ا» در آخر کلمه آمد، از یکی از این دو شکل استفاده می‌کنیم. (با اشاره به شکل «ه») این «ا» را «ه آخر چسبان» می‌گوییم و به شکل قبل از خودش می‌چسبد. (با اشاره به شکل «و») این «ا» را هم «و آخر تنها» می‌گوییم و به شکل قبل از خودش نمی‌چسبد. حالا بگویید: در کلمه «کاسه» کدامیک از شکل‌های «ا» را باید بنویسیم؟

شاگرد - «ه آخر چسبان» را.

معلم - چرا؟

شاگرد - چون دنباله «ه» روی خط کشیده می‌شود و باید شکل بعدی به آن

بچسبد.

معلم - درست است، بنویسید.

شاگرد - (می‌نویسد).

(معلم با بکار بردن سؤال‌های مناسب و با استفاده از کلمه‌هایی که به «ه آخر چسبان» و «و آخر تنها» ختم می‌شوند، روش نوشتن این دو شکل صدای «ا» را هم با تمرین و تکرار به شاگردان یاد می‌دهد.)

۳ - از شاگردان بخواهید که متن درس را بخوانند و به «ه آخر چسبان» و «و آخر تنها» که به رنگ قرمز چاپ شده است توجه کنند.

۴ - برای اینکه شاگردان کاملاً به تفاوت نوشتن «دوم» (در آخر کلمه‌هایی که در جمله به حالت اضافه بکار می‌رود) با «ه آخر چسبان» و «و آخر تنها» (در آخر کلمه‌هایی که صدای «ا» جزء اصلی صداهاى آن کلمه‌هاست) پی ببرند و دچار اشتباه نشوند (مثلاً «کره» را «گر» ننویسند) باید بقدر کافی در مورد نوشتن «دوم» و «ه آخر چسبان» و همچنین «و آخر تنها» به شاگردان تمرین داد. شاگردان باید بخوبی این نکته را یاد بگیرند که «دوم» فقط وقتی در آخر کلمه می‌آید که جزء صدای اصلی آخر آن کلمه نباشد و در جمله به آن اضافه شده باشد.

درس صفحه ۴۲

هدف:

۱ - تدریس

۲ - بحث و گفتگو درباره وسایلی که از چوب ساخته می‌شود (توجه به یکی از فواید درخت که استفاده از چوب آن است و ذکر فواید دیگر درخت).

کلمه کلید: میخ و تخته .

روش تدریس: مانند «ن».

شکلهای این حرف را نیز با توجه به نکته‌هایی که درباره حروف دوشکلی گفته شد تدریس کنید.

درس صفحه ۴۳

هدف:

۱ - تمرین خواندن (صامت خوانی).

۲ - ارزشیابی پیشرفت شاگردان در درسهای گذشته.

روش تدریس: مانند تمرین صفحه ۳۵

درس صفحه ۴۴

هدف:

۱ - تدریس یکی از استثناهای خط فارسی . (کلمه «خود» که «خود» نوشته

می‌شود و «خُد» خوانده می‌شود.)

- ۲ - تمرین خواندن و تکمیل کردن جمله‌های ناقص .
- ۳ - ارزشیابی پیشرفت شاگردان در درسهای گذشته .

روش تدریس: مانند تمرین صفحه ۳۲.

به نکته‌های زیر نیز توجه کنید :

● مسلماً شاگردان در خواندن کلمه «خود» در این تمرین دچار اشکال خواهند شد. باید قبلاً این کلمه را روی تخته سیاه بنویسید و به آنان تذکر بدهید که در بعضی از کلمه‌های فارسی «شکل «و» صدای «ا» می‌دهد. باید به شاگردان توجه داد که فقط صدای «ا» را در کلمه‌هایی با «و» بنویسند که شما به آنان تذکر می‌دهید. بعضی از کلمه‌های دیگر فارسی را با توجه به حروفی که شاگردان خوانده‌اند مثال بیاورید (مانند: خوردن، دو، تو، خوراك، نوک و ...).

● دو جمله اول این تمرین بطور کامل نوشته شده است و در قسمت دوم و سوم این تمرین عمین دو جمله با تغییر فاعل جمله و حذف بعضی از کلمه‌ها تکرار شده است . باید شاگردان با آسانی بتوانند با توجه به دو جمله اول این تمرین، کلمه‌های حذف شده در قسمت‌های بعدی را خود بیابند و بنویسند. (کلمه‌های حذف شده بترتیب عبارتند از: می‌نویسد، به، نامه، او، دوست).

● اگر شاگردان روش بکار بردن «-» را به حالت اضافه (درس صفحه ۴۵) خوب یاد گرفته باشند، در سطر آخر این تمرین زیر «ت» در کلمه «دوست» کسره خواهند گذاشت.

درس صفحه ۴۵

هدف:

- ۱- تمرین نوشتن کلمه با استفاده از حروف خوانده شده.
- ۲- ارزشیابی پیشرفت شاگردان در درسهای گذشته .
- ۳- بحث و گفتگو دربارهٔ هر يك از تصاویر.

روش تدریس: مانندترین صفحه ۲۷ و ۳۷.

به این نکته‌ها نیز توجه کنید:

● باید شاگردان بتوانند با سانی بترتیب کلمه‌های کتاب، مداد، پاکت، خر، خروس، پروانه، سماور، استکان، کاسه را خود با توجه به هر يك از تصاویر بیا بند و در خانه مربوط به هر تصویر بنویسند.

● به قسمت بالای جدول حروف کلاس توجه کنید، شکل کلیه مصوتها را تدریس کرده‌اید. برای اینکه شاگردان هجاهای (سیلابها) يك کلمه را بهتر بشناسند و تمرین کافی به آنان داده شود استفاده از روش زیر را پیشنهاد می‌کنیم:*

۱ - مصوتها را بترتیب و با فاصله بین شکل هر صدا بر بالاترین خط تخته سیاه بنویسید:

اَ اِ اُ آ اِ او و ای ی ی

سپس از شاگردان بخواهید که هر يك فکر کنند و کلمه‌ای بگویند که یکی از این صداها در آن کلمه بکار برده شده باشد. بترتیب از هر شاگرد که کلمه درستی را گفت بخواهید که آن کلمه را زیر شکل همان صدا بنویسد و شکل آن صدا (مصوت) را با گچ رنگی مشخص کند. از همه شاگردان بخواهید از روی آنچه بر روی تخته سیاه نوشته می‌شود در دفتر خود بنویسند.

۲ - با استفاده از حروفی که تاکنون تدریس کرده‌اید و در قسمت دوم جدول حروف نوشته‌اید و بکار بردن مصوتها، هر روز قسمتی از وقت کلاس خود را به تمرین نوشتن و خواندن هجاهایی که از ترکیب يك حرف صامت با مصوتها بوجود می‌آید اختصاص دهید تا بتدریج يك سطرهای جدول زیر را شاگردان تمرین کنند:

ب	ب	بَ	بِ	بُ	با	بو	بی
پ	پ	پَ	پِ	پُ	پا	پو	پی
ت	ت	تَ	تِ	تُ	تا	تو	تی
خ	خ	خَ	خِ	خُ	خا	خو	خی

* در درسهای بعد نیز، بترتیب که هر يك از حروف را تدریس می‌کنید می‌توانید از این روش استفاده کنید.

د	دَ	دِ	دُ	دا	دو	دی	دی
ر	رَ	رِ	رُ	را	رو	ری	ری
ز	زَ	زِ	زُ	زا	زو	زی	زی
س	سَ	سِ	سُ	سا	سو	سی	سی
ک	کَ	کِ	کُ	کا	کو	کی	کی
م	مَ	مِ	مُ	ما	مو	می	می
ن	نَ	نِ	نُ	نا	نو	نی	نی
و	وَ	وَ	وَ	وا	وو	وی	وی

برای تمرین با استفاده از هریک از سطرهای این جدول به این ترتیب عمل کنید که ابتدا هریک از شکل‌های حروف صامت را که تدریس کرده‌اید در ابتدای بالاترین خط زمینه تخته سیاه با گچ رنگی می‌نویسید و از شاگردان می‌خواهید که آن را بخوانند (مسلماً آنها را صامت می‌خوانند) سپس با فاصله، هریک از هجاها (ترکیب حرف صامت با یکی از مصوتها) را بنویسید و از شاگردان بخواهید آنها را بخوانند. بعد به همان ترتیب که گفته شد، از شاگردان بخواهید که فکر کنند و کلمه‌ای بگویند که یکی از این هجاها در آن کلمه بکار برده شده باشد. بترتیب از هر شاگرد که کلمه درستی را گفت بخواهید که آن کلمه را زیر شکل همان سیلاب بنویسد و شکل آن سیلاب را با گچ رنگی مشخص کند.

مثال:

ب ب | بَ بِ بُ با بو بی بی
 برادر دبستان بُز باران بود بیید آبی

درس صفحه ۴۶

هدف:

۱ - تدریس ف

۲ - بحث و گفتگو دربارهٔ برف. (علت ریزش برف. فواید برف. برف بازی)

ونکته‌هایی که از لحاظ حفظ جان باید رعایت شود.)

کلمه کلید: برف و سفید.

روش تدریس: مانند «ن».

شکل‌های کوچک و بزرگ این حرف را هم با توجه به نکته‌هایی که درباره حروف دو شکلی گفته شد تدریس کنید.

درس صفحه ۴۷

هدف:

۱- تدریس ش ش

۲- بحث و گفتگو در باره غذا (نام غذاهای مختلف. هر غذایی برای رشد بدن فایده‌ای دارد.)

کلمه کلید: آس و شب یا هر کلمه مناسب دیگر.

روش تدریس: مانند «ن».

شکل‌های کوچک و بزرگ این حرف را هم با توجه به نکته‌هایی که درباره حروف دوشکلی گفته شد تدریس کنید. توجه داشته باشید که شاگردان باید خودشان شباهت و اختلاف شکل‌های این حرف را با حرف «س» تشخیص دهند و بیان کنند.

درس صفحه ۴۸

هدف:

۱- تدریس ق ق

۲ - بحث و گفتگو دربارهٔ کمک کردن. (همکاری افراد خانواده. کمک کردن به بزرگترها در خانه.)

کلمهٔ کلید: اتاق و قاشق

روش تدریس: مانند «زن»..

شکلهای کوچک و بزرگ این حرف را هم با توجه به نکته‌هایی که دربارهٔ حروف دوشکلی گفته شد تدریس کنید. توجه داشته باشید که شاگردان باید خودشان شباهت و اختلاف شکلهای این حرف را با حرف «ف» تشخیص دهند و بیان کنند.

درس صفحه ۴۹

هدف:

۱- تدریس گ گ

۲- بحث و گفتگو دربارهٔ پدر بزرگ و مادر بزرگ. (احترام به بزرگترها و توجه کردن به نصایح آنان و جلب محبت ایشان)

کلمهٔ کلید: زنگ و گردش.

روش تدریس: مانند «زن» و «ك ك».

شکلهای کوچک و بزرگ این حرف را هم با توجه به نکته‌هایی که دربارهٔ حروف دوشکلی گفته شد تدریس کنید. توجه داشته باشید که شاگردان باید خودشان شباهت و اختلاف شکلهای این حرف را با حرف «ك ك» تشخیص دهند و بیان کنند. مراحل نوشتن «گ گ» را به همان ترتیب که در مورد «ك ك» یاد آور شدیم به آنان یاد دهید، با این تفاوت که آخرین مرحله نوشتن این حرف گذاشتن سرکش دوم آن است.

ز د

هدف :

۱ - تدریس

۲ - بحث و گفتگو دربارهٔ اسباب بازی. (انواع اسباب بازی. نگهداری از اسباب بازی . چه وقت و چگونه بازی کنند .)

کلمه کلید : « برای » و « يك » یا هر کلمه مناسب دیگر .

روش تدریس : مانند « زن » .

شکل‌های این حرف را هم با توجه به نکته‌هایی که دربارهٔ حروف دوشکلی گفته شد تدریس کنید. ضمناً هنگام نوشتن این شکلها بر روی خط زمینهٔ تخته سیاه باید توجه شاگردان را به این نکته جلب کنید که همانگونه که در خانهٔ ششم قسمت اول جدول حروف می بینید شکل‌های این صدا از لحاظ نوشتن مانند « اوسط » و « اواخر » است . (ی) .

هدف :

- ۱ - تمرین خواندن و تکمیل کردن جمله‌های ناقص .
- ۲ - ارزشیابی پیشرفت شاگردان در درسهای گذشته .

روش تدریس : مانند تمرین صفحه ۳۴ .

شاگردان باید بتوانند با توجه به سه جملهٔ اول این تمرین ، با سانی کلمه‌های حذف شده (گردش می روند) را خود بیابند و در آخر جملهٔ چهارم بنویسند .

درس صفحه ۵۲

هدف :

- ۱ - تمرین «صامت خوانی» .
- ۲ - ارزشیابی پیشرفت شاگردان در درسهای گذشته .

روش تدریس : مانند تمرین صفحه ۳۵ .

درس صفحه ۵۳

هدف :

- ۱ - تمرین نوشتن کلمه با استفاده از حروف خوانده شده .
- ۲ - ارزشیابی پیشرفت شاگردان در درسهای گذشته .
- ۳ - بحث و گفتگو درباره هریک از تصاویر .

روش تدریس : مانند تمرین صفحه ۲۷ و ۳۷ .

موضوع تصاویر : سگ، گربه، موش، گاو، بز، شتر، درخت، برگ، انگور.

درس صفحه ۵۴

هدف :

- ۱ - تدریس

۲ - بحث و گفتگو درباره مرغان خانگی (اسامی و فواید هر يك از مرغان خانگی) .

کلمه کلید : تاج و جوجه .

روش تدریس : مانند « ن » .

شکلهای این حرف را هم با توجه به نکته‌هایی که درباره حروف دوشکلی گفته شد تدریس کنید . باید از شاگردان بخواهید که خودشان شباهت و اختلاف شکلهای این حرف را باشکلهای «خ» که قبلاً خوانده‌اند تشخیص دهند و بیان کنند .

درس صفحه ۵۵

هدف :

5

۱ - تدریس

۲ - بحث و گفتگو درباره نگهداری و غذای مرغان خانگی .

باید توجه داشته باشید که شکل «**س**» همان شکل صدای «**ی**» است که کوچکتر نوشته می‌شود . (**ی س س س س**)

برای اینکه شاگردان صدای این شکل را در آخر کلمه‌هایی که به «**ه**» و «**د**» ، (**ا** آخر) ختم می‌شود یاد بگیرند بطور نمونه ترتیب تدریس زیر را پیشنهاد می‌کنیم :

● بر روی خط زمینه تخته سیاه کلمه «**خانه**» را بنویسید و از شاگردان بخواهید تا آن را بخوانند .

● به دنبال کلمه «**خانه**» شکل «**ی**» را بنویسید تا شاگردان بخوانند : «**خانه‌ی**» . پس از آن کلمه «**ما**» را بنویسید تا شاگردان بخوانند «**خانه‌ی ما**» .

● زیر کلمه «**خانه‌ی**» ، کلمه «**خانه**» را بنویسید و با اشاره به شکل «**ی**» در کلمه بالا به

شاگردان توضیح بدهید که شکل «ی» را بعد از کلمه‌هایی که به «ه» (ا آخر) ختم می‌شود به صورت «s» می‌نویسیم و بالای «ه» می‌گذاریم. سپس این شکل را روی «ه» در کلمه «خانه» بنویسید و از شاگردان بخواهید تا کلمه «خانه» را با همان تلفظ سابق بخوانند. پس از آن کلمه «ما» را بنویسید تا شاگردان با تلفظ صحیح بخوانند: «خانه ما».

● برای اینکه صدای این شکل و جای بکار بردن آن را شاگردان بخوبی یاد بگیرند کلمه‌های دیگر نظیر آنچه در مورد کلمه «خانه» عمل کردید روی تخته بنویسید تا شاگردان بخوانند و به این نکته پی ببرند که شکل «s» وقتی بر روی «ه» (ا آخر) گذاشته شود صدای «ی» می‌دهد. (جوجه سارا، پرده اتاق و...) سپس از آنان بخواهید که متن کتاب را بخوانند و به شکل این صدا در کلمه «جوجه» توجه کنند.

یادآوری:

کلمه «می‌خورد» برای یاد دادن یکی دیگر از استثناهای خط فارسی در متن این درس بکار برده شده است. با توجه به نکته‌ای که درباره تدریس کلمه «خود» (درس صفحه ۴۴) گفته شد، نوشتن و خواندن این کلمه را نیز به شاگردان یاد بدهید.

درس صفحه ۵۶

هدف:

S

- ۱ - تمرین درس
- ۲ - تمرین خواندن و تکمیل کردن جمله‌های ناقص.
- ۳ - ارزشیابی پیشرفت شاگردان در درسهای گذشته.

روش تدریس:

۱ - در قسمت بالای این صفحه کلمه‌ها یا گروه کلمات حذف شده از جمله‌های قسمت دوم تمرین بطور نامرتب نوشته شده است. از شاگردان بخواهید با توجه به آنچه در قسمت بالای

تمرین نوشته شده است جمله‌های ناقص قسمت دوم را کامل کنند . باید شاگردان بتوانند باسانی جمله‌های خود را بترتیب زیر کامل کنند :

جوجه سارا دانه گندم و جو را می خورد .

میوه درخت توت شیرین است .

رنگ سفره ما سفید است .

کوزه آب پر از آب است .

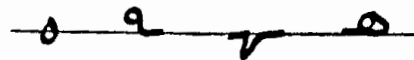
نامه دوست من دیروز رسید .

خانه ما نزدیک دبستان است .

۲ - از شاگردان بخواهید به کلمه‌های جوجه ، میوه ، سفره ، کوزه ، نامه و خانه که درست راست هر يك از جمله‌ها جدا گانه نوشته شده است توجه کنند و با پیدا کردن همان کلمه در جمله مربوط به آن بگویند وقتی که این کلمه‌ها در جمله بکار برده شده اند چه تغییری کرده اند.

درس صفحه ۵۷

هدف :

۱ - تدریس

۲ - بحث و گفتگو درباره ماه و ستارگان .

کلمه کلید : «ماه» ، «مهتاب» ، «به به» ، «همه» یا هر کلمه مناسب دیگر .

روش تدریس :

۱ - با استفاده از کلمه کلید «ماه» و سؤال‌های مناسب شاگردان را هدایت کنید تا حروف آشنای این کلمه را بنویسند . وقتی که به مرحله نوشتن شکل «ه» رسیدند به آنان توضیح بدهید که این صدا دارای چهار شکل است «ه اول» * ، «ه وسط» ، «ه آخر چسبان» و «ه آخر

* مسلماً توجه دارید که شکل «ه» ممکن است در وسط کلمه نیز نوشته شود (ماهی، دهکده و . . .) و باید این نکته را در فرصتی مناسب به شاگردان تذکر دهید .

تنها». دنباله «ه اول» و «هم وسط» روی خط کشیده می‌شود و هنگام نوشتن کلمه، شکل بعدی به آن می‌چسبد.

۲ -- با اشاره به شکل‌های «ه» در خانه دوم قسمت اول جدول حروف، به شاگردان توضیح بدهید که همانطور که شکل «و» دارای دوصدای «او دوم» (در کلمه «بود») و «و» (در کلمه «گاو») بود، شکل‌های «ه» و «و» هم دارای دوصدای «ا» (در کلمه «گروه») و «و» (در کلمه «ماه») است و فقط در آخر کلمه می‌آید.

۳ - در متن این درس دو نشانه دیگر نقطه گذاری بکار برده شده است :

● نشانه «:» برای نقل قول گوینده پس از این نشانه بکار برده شده است. (توجه داشته باشید که در درس‌های صفحه ۷۱ و ۷۸ نیز این نشانه به همین منظور بکار برده شده است.)

● نشانه «،» برای توقف کوتاه هنگام خواندن اجزای يك جمله بکار برده شده است. (توجه داشته باشید که در درس‌های صفحه ۶۳ و ۷۸ و ۹۵ و ۹۷ و ۹۸ نیز این نشانه به همین منظور بکار برده شده است.)

روش بکار بردن این نشانه‌ها را به شاگردان یاد بدهید.

درس صفحه ۵۸ و ۵۹

هدف :
۱ - تدریس ل

۲ - بحث و گفتگو درباره پول و خرید و فروش.

کلمه کلید : پول و لباس.

روش تدریس : مانند « زن ».

شکل‌های این حرف را هم با توجه به نکته هایی که درباره حروف دوشکلی گفته شد

تدریس کنید .

درس صفحه ۶۰

هدف :

۱ -- تدریس چ

۲ -- بحث و گفتگو در باره وسایل نقلیه (دوچرخه و انواع وسایل نقلیه که دارای چرخ هستند) .

کلمه کلید : گچ و دوچرخه .

روش تدریس : مانند « زن » .

شکل‌های این حرف را هم با توجه به نکته‌هایی که در باره حروف دو شکلی گفته شد تدریس کنید . شاگردان باید خودشان شباهت و اختلاف شکل‌های این حرف را باشکلهای « ج » و « خ » تشخیص دهند و بیان کنند .

به نکته‌های زیر توجه کنید:

● در سطر اول متن این درس کلمه «تخته‌سیاه» نوشته شده است . اگر از شاگردان بخواهیم که کلمه «سیاه» را بخش‌کنند و کشیده بگویند و با توجه به صداهای هر بخش، به ترتیبی که شنیده می‌شود آن را بنویسند، مسلماً این کلمه را «سییاه» خواهند نوشت. (در مورد کلمه‌هایی نظیر پیاز، خیار، خیابان و... نیز این امر صادق است.) باید توجه داشت که در این کلمه‌ها شکل «ی» برای دو صدای «ای» و «وی» بکار می‌رود. برای اینکه شاگردان نوشتن صحیح این کلمه‌ها را یاد بگیرند باید شکل کلی کلمه اول به آنان یاد داده شود و در مورد نوشتن نیز می‌توان از روش زیر استفاده کرد:

مثلاً برای نوشتن کلمه «سیاه» می‌توانید ابتدا حرف «س» را روی تخته سیاه بنویسید و

از شاگردان بخواهید صدای طبیعی این حرف را ادا کنند. سپس «ی» را به دنبال آن بنویسید تا بخوانند. «سیه» و بعداً «ا» را به آن بچسبانید تا بخوانند «سیا» (معمولاً «سییا») تلفظ خواهند کرد). پس از آن «ه» را بنویسید تا با همان تلفظ قبلی کلمه «سیاه» را بخوانند.

● در کلمه «دوچرخه» در این درس، «دو» نیز استثنای دیگری مشابه کلمه «خود» است که باید با توجه به آنچه درباره تدریس کلمه «خود» (درس صفحه ۴۴) گفته شد خواندن و نوشتن آن قبلاً به شاگردان یاد داده شود.

درس صفحه ۶۱

هدف:

- ۱- تدریس
- ۲- بحث و گفتگو درباره دوچرخه سواری (حفظ جان در برابر خطرات هنگام دوچرخه سواری)

کلمه کلید: «بیژن» و «ژاله» یا هر کلمه مناسب دیگر

روش تدریس: مانند «د».

حرف «ژ» دارای يك شکل است و مانند حروف «د، ر، ز، و» تدریس می شود. هنگام تدریس شکل این صدا باید از شاگردان بخواهید که خودشان شباهت و اختلاف شکل این حرف را با حروف «ر» و «ز» تشخیص دهند و بیان کنند.

درس صفحه ۶۲

هدف:

- ۱- تمرین خواندن و تکمیل کردن جمله‌های ناقص.
- ۲- ارزشیابی پیشرفت شاگردان در درسهای گذشته.

روش تدریس: مانند تمرینهای مشابه گذشته.

شاگردان باید بتوانند با سانی این متن را بخوانند و بترتیب کلمه‌های «روی» و «تخته‌سیاه» را که از دو جمله آخر حذف شده است بنویسند.

درس صفحه ۶۳

هدف:

- ۱- تمرین «صامت خوانی».
- ۲- ارزشیابی پیشرفت شاگردان در درسهای گذشته.
- ۳- بحث و گفتگو درباره روز و شب.

روش تدریس: مانند تمرینهای مشابه گذشته.

توجه داشته باشید که کلمه «خورشید» در این متن نیز استثنای دیگری مشابه کلمه «خود» است و باید با توجه به آنچه درباره تدریس کلمه «خود» (درس صفحه ۴۴) گفته شده است، نوشتن و خواندن آن قبلاً به شاگردان یاد داده شود.

درس صفحه ۶۴

هدف:

- ۱- تمرین نوشتن کلمه با استفاده از حروف خوانده شده.

۲- ارزشیابی پیشرفت شاگردان در درسهای گذشته.

۳- بحث و گفتگو دربارهٔ هریک از تصاویر.

روش تدریس: مانند تمرینهای مشابه گذشته.

موضوع تصاویر: خورشید، ماه، ستاره، فیل، فنجان، مورچه، کبریت، آتش،

دیگ .

یادآوری

اگر به جدول حروف مراجعه کنید به این نتیجه می‌رسید که تاکنون شاگردان شما شکل کلیهٔ صداها را بیست و هشتگانه را که در زبان فارسی بکار می‌رود یاد گرفته‌اند و برای اینکه کار تدریس الفبا و مقدمات آموزش خواندن و نوشتن فارسی پایان پذیرد در درسهای بعد بتدریج استثنای «خوا» و «خا» و «س» و شکلهای حروف عربی را به آنان تدریس خواهید کرد. باید پیش از آنکه به تدریس درس صفحهٔ ۶۵ پردازید با ارزشیابی دقیق و تمرین و تکرار لازم اطمینان حاصل کنید که یکایک شاگردان می‌توانند کلیهٔ کلمه‌هایی را که با حروف خوانده شده نوشته می‌شود با آسانی بخوانند و بنویسند.

درس صفحهٔ ۶۵

هدف:

۱- یاد دادن استثنای «خوا» که صدای «خا» می‌دهد.

۲- بحث و گفتگو دربارهٔ نسبت و خویشاوندی (نسبت و نام خویشاوندی هریک

از افراد نزدیک خانوادهٔ خود را بشناسند: خواهر، برادر، عمو،

عمه، خاله، دایی و . . .)

برای تدریس این استثنا ابتدا به شاگردان توضیح بدهید که در زبان فارسی فقط چند

کلمه هست که «خا» را در آنها «خوا» می‌نویسند و همان «خا» می‌خوانند. سپس کلمه‌های زیر

را به ترتیبی روی تخته بنویسید که در هر کلمه «خوا» با گچ قرمز و بقیه کلمه با گچ سفید نوشته شود و پس از اینکه کلیه این کلمه‌ها نوشته شد و شاگردان هر کلمه را پس از نوشتن درست تلفظ کردند نوشته شما بر روی تخته سیاه به صورت زیر درآید:

خواهر

خواب

خواندن

خواستن

خواهش

خوا ← خا

پس از اینکه اطمینان حاصل کردید یکایک شاگردان خواندن و نوشتن این کلمه‌ها را یاد گرفته‌اند به تدریس متن درس بپردازید.

درس صفحه ۶۶

هدف:

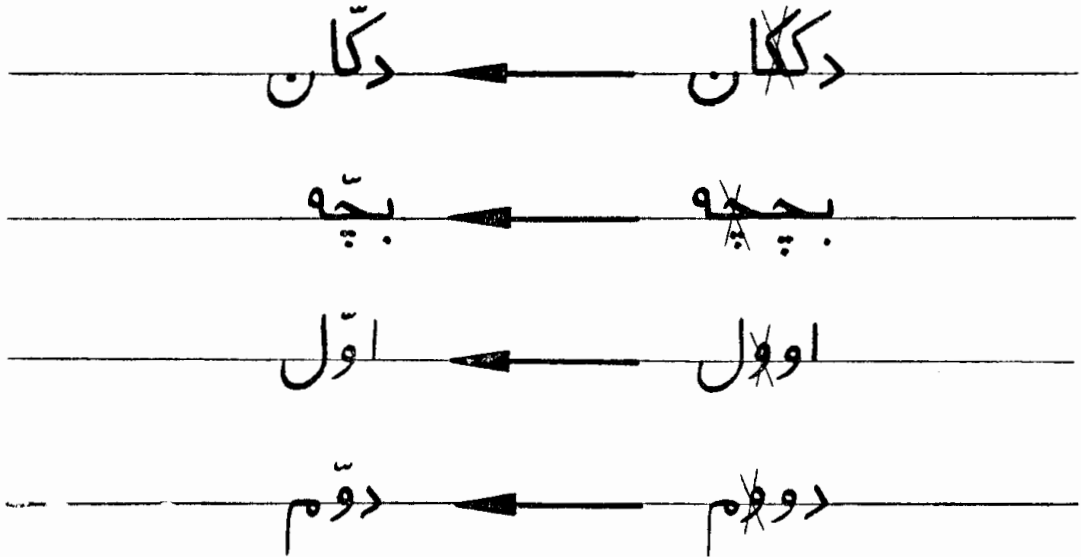
- ۱- تدریس **س**
- ۲- بحث و گفتگو درباره درس و تحصیل.

روش تدریس:

۱- با سؤال‌های مناسب شاگردان را هدایت کنید تا خودشان جمله «ما در کلاس اول درس می‌خوانیم» را بگویند. سپس از یکی از شاگردان بخواهید این جمله را بر روی تخته سیاه بنویسد. شك نیست که شاگرد کلمه «اول» را «اوول» خواهد نوشت. پس از آنکه نوشتن جمله پایان پذیرفت، توجه شاگردان را به این کلمه جلب کنید و به آنان توضیح بدهید که در این قبیل کلمه‌ها که يك صدا دوبار پشت سر هم می‌آید، شکل دوم آن را نمی‌نویسیم و به جای آن روی حرف قبلی «س» را می‌گذاریم.

۲- برای اینکه شاگردان در خواندن و نوشتن کلمه‌های مشدد تمرین کافی داشته باشند به ترتیب زیر هر کلمه را روی تخته سیاه بنویسید تا شاگردان به حذف حرف تکراری و گذاشتن

تشدید توجه کنند و خواندن و نوشتن هر يك را یاد بگیرند: *

درس صفحه ۶۷

هدف:

۱- تدریس ذ

۲- بحث و گفتگو درباره پرندهگان (نام بعضی از آنها، چگونه لانه و آشیانه می سازند و چه می خورند. دوست داشتن حیوانات مفید.)

روش تدریس:

۱- به خانه شکل «ز» در جدول حروف اشاره کنید و از شاگردان بخواهید که صدای آن را تلفظ کنند. سپس به شاگردان بگویید که صدای «ز» چهار شکل دارد، يك شکل آن را قبلاً یاد گرفته ایم. يك شکل دیگر آن را امروز می خوانیم و دو شکل دیگر را در درسهای بعد خواهیم *

* البته همکاران محترم توجه دارند که تشدید در کلمه هایی بکار می رود که دو حرف تکرار شده آن یکی باشد و این دو حرف بین دو مصوت قرار گرفته باشد. مثلاً در کلمه «دگان» دو حرف تکرار شده آن «ک» است و این دو حرف بین دو مصوت «ا» و «ا» قرار گرفته است.

خواند. بعد شکل «ن» را با توجه به آنچه در مورد حرف «ن» گفته ایم بر روی خط زمینه تخته سیاه بنویسید و به شاگردان بگویید: این شکل هم صدای «ز» می‌دهد و اسم آن «زال» است و فقط کلمه‌هایی را باید با «زال» بنویسید که در کتاب خوانده باشید و یا به شما بگویند که با «زال» بنویسید. ۲- کلمه‌هایی نظیر آذر، ذرت، اذیت و... را روی تخته سیاه بنویسید تا شاگردان این کلمه‌ها را بخوانند و نوشتن این شکل را یاد بگیرند و صدای آن را بشناسند. سپس متن درس را تدریس کنید.

درس صفحه ۶۸

هدف:

۱- تدریس ص

۲- بحث و گفتگو درباره بهداشت بدن (دست، صورت، دندان، نظافت بدن).
روشی را که در مورد تدریس «ن» پیشنهاد کردیم می‌توانید در تدریس این حرف نیز بکار برید. هنگام اشاره به خانه «س» در جدول حروف و توضیح این نکته که این صدا دارای شکلهای دیگری نیز هست، به آنان بگویید که صدای «س» را به سه شکل می‌نویسیم یکی «س» دیگر «ص» و شکل سوم آن را هم در درسهای آینده یاد خواهید گرفت. (نام این شکل را هم که «صاد» است به شاگردان یاد دهید).
شکلهای کوچک و بزرگ این حرف را هم با توجه به نکته‌هایی که درباره حروف دوشکلی گفته شد تدریس کنید.

درس صفحه ۶۹

هدف:

۱- تدریس ح

۲- بحث و گفتگو دربارهٔ سحرخیزی و وظایف هر یک از افراد خانواده قبل از شروع کار روزانه.

با توجه به نکته‌هایی که دربارهٔ تدریس حرف «ذ» اشاره شد و نکته‌های زیر، شکل‌های این حرف را به شاگردان یاد بدهید :

● به خانۀ «ه ه ه ه ه» در جدول حروف اشاره کنید و از شاگردان بخواهید که صدای آن را بگویند.

● به شاگردان توضیح بدهید که این صدا در بعضی از کلمه‌ها به شکل دیگری هم نوشته می‌شود. سپس دوشکل «ح ح» را بر روی خط زمینهٔ تخته سیاه بنویسید و از شاگردان بخواهید که شباهت و اختلاف این شکل را با حروفی که قبلاً یاد گرفته‌اند (ج و چ و خ) تشخیص بدهند و بیان کنند. (بهرتر است که از شباهت شکل «ح» و «ج» استفاده کنید و آن را به نام «ح مثل ج» بنامید و به شاگردان توضیح بدهید که شکل‌های کوچک و بزرگ این حرف را هم بدون گذاشتن نقطه مانند «ج» می‌نویسیم.)

● به شاگردان کاملاً توضیح بدهید که فقط کلمه‌هایی را باید با «ح مثل ج» بنویسند که آنها را در کتاب دیده باشند و یا به آنان گفته باشند که با این «ح» بنویسند.

● کلیهٔ کلمه‌های این درس را که با حرف «ح» نوشته شده است بر روی خط زمینهٔ تخته سیاه بنویسید و از شاگردان بخواهید تا آنها را بخوانند و سپس به تدریس متن درس بپردازید.

درس صفحهٔ ۷۰

هدف:

۱- تمرین «صامت خوانی».

- ۲- ارزشیابی پیشرفت شاگردان در درسهای گذشته.
۳- بحث و گفتگو درباره نماز.

روش تدریس :

مانند تمرینهای مشابه گذشته .

درسهای صفحه ۷۱ و ۷۲

هدف :

- ۱- تمرین خواندن و تکمیل کردن جملههای ناقص.
۲- ارزشیابی پیشرفت شاگردان در درسهای گذشته.

روش تدریس : مانند تمرین صفحه ۵۶

درس صفحه ۷۳

هدف :

- ۱- تدریس ط
۲- بحث و گفتگو درباره زنگ تفریح.
صدا و شکل این حرف را با توجه به روش تدریس حروف «ذ» و «ص» و «ح» به شاگردان یاد بدهید. هنگام اشاره به خانه «ت» در جدول حروف به شاگردان بگویید : صدای «ت» يك شکل دیگر هم دارد که آن را امروز یاد می گیریم.
هنگام نوشتن «ط» توجه شاگردان را به این نکته جلب کنید که این «ط» فقط يك شکل دارد و در هر جای کلمه که بیاید به همین شکل نوشته می شود. دنباله اش روی خط کشیده

۴- بترتیب کلمه‌های «علی، علم، عمر، عادت، عود، عید» (یا کلمه‌های مناسب دیگر) را زیر شکل‌های «ء ء ء عا عو عی» بنویسید و از شاگردان بخواهید تا این کلمه‌ها را بخوانند. از یکی از شاگردان نیز بخواهید که شکل صداهای «ء ء ء عا عو عی» را با گچ رنگی در این کلمه‌ها رنگ کند.

۵- کلیه کلمه‌هایی را که با حرف «عین» در متن درس آمده است بر روی تخته سیاه بنویسید تا شاگردان بخوانند و سپس به تدریس متن این درس پردازید.

۶- باید به شاگردان کاملاً توضیح داده شود که فقط کلمه‌هایی را با «عین» بنویسند که آنها را در کتاب دیده باشند و یا به آنان گفته شود که با «عین» بنویسند.

یادآوری :

همکاران ارجمند توجه دارند که شکل «عین» در وسط کلمه موجب می‌شود که مصوت قبل یا بعد از آن را کشیده تر تلفظ کنیم. (مثلاً در کلمه «مسعود» مصوت «او» را کشیده تر تلفظ می‌کنیم. و در در کلمه «نعل» مصوت «ا» را). اگر شکل «عین» آخر کلمه بیاید با صدایی مشابه همزه تلفظ می‌شود. (مانند کلمه‌های : شمع، دفاع و ...). و این تلفظ در لهجه‌های مختلف، مختلف است. باید در فرصتهای مناسب تلفظ این قبیل کلمه‌ها را نیز به شاگردان یاد بدهید.

درس صفحه ۷۶

هدف :

۱- تدریس ظ

۲- بحث و گفتگو درباره خروج از مدرسه و راه رفتن در خیابان (نکته‌هایی که باید از لحاظ حفظ جان خود و احترام به شخصیت خود و دیگران هنگام عبور از خیابان رعایت کنند).

به شاگردان توضیح بدهید که قبلاً گفته‌ایم صدای «ز» چهار شکل دارد. دو شکل آن را یعنی «ز» و «ن» را قبلاً یاد گرفته‌ایم، امروز يك شکل دیگر این صدا را یاد می‌گیریم. سپس با توجه به نکته‌هایی که در مورد تدریس حرف «ن» (درس صفحه ۶۷) اشاره شد، خواندن و

نوشتن شکل «ظ» را به آنان یاد بدهید و به آنان بگویید: در بعضی از کلمه‌ها «ز» به این شکل (ظ) نوشته می‌شود و مانند «ط» دارای يك شکل است. دنباله آن روی خط کشیده می‌شود و در هنگام نوشتن کلمه‌ای که این حرف در آن باشد، حرف بعدی به آن می‌چسبد. باید توجه شاگردان را به این نکته نیز جلب کنید که صدای «ز» را فقط در کلمه‌هایی با «ظ» بنویسند که در کتاب دیده باشند یا به آنان گفته شود با «ظ» بنویسند. (نام این شکل را هم که «ظا» است به شاگردان یاد بدهید.)

درس صفحه ۷۷

هدف:

۱- تدریس ث

۲- بحث و گفتگو درباره همسایه (دوستی با همسایگان).

شکلهای کوچک و بزرگ این حرف را هم که آخرین شکل صدای «س» است با توجه به آنچه در مورد حرف «ح» اشاره شده است تدریس کنید و از شاگردان بخواهید که خودشان شباهت و اختلاف شکلهای این حرف را با شکلهای حروف «ب، پ، ت» تشخیص بدهند و بیان کنند.

درس صفحه ۷۸ و ۷۹

هدف:

۱- تدریس ض

۲- بحث و گفتگو درباره احوالپرسی و عیادت بیمار (در اتاق بیمار زیاد توقف نکنند. به بیمار نزدیک نشوند. وقتی کسی به بیماری واگیردار مبتلاست به وسیله نامه یا بزرگتران از او احوالپرسی کنند.)

هدف:

- ۱ - تمرین خواندن و تکمیل کردن جمله‌های ناقص.
- ۲ - ارزشیابی پیشرفت شاگردان در درسهای گذشته.

روش تدریس: زمانی را معین کنید تا شاگردان متن این تمرین را در دفتر خود بنویسند و هر کلمه را که درست به نظرشان می‌رسد، جای کلمه حذف شده در جمله بنویسند. در پایان وقتی که معین کرده‌اید دفترهای شاگردان را جمع کنید و از یکایک آنان بخواهید تا جمله‌هایی را که کامل کرده‌اند برای دوستان خود بخوانند و شاگردان دیگر انتقاد کنند. در پایان این درس از شاگردان بخواهید که جمله‌های متن این درس را در کتاب کامل کنند و بار دیگر به کلمه‌هایی که هر شاگرد در کتاب خود نوشته است دقت کنید.

هدف: یاد دادن اسامی الفبای فارسی.

● قبل از شروع درس از یکایک شاگردان بخواهید تا به هر یک از خانه‌های جدول حروف که اشاره کردید صدای آن حرف را ادا کنند.

● به خانه‌های «ح، ز، ص، ض، ط، ظ، ع، غ» در جدول حروف اشاره کنید و از شاگردان بخواهید که ابتدا صدای هر حرف و سپس اسم هر یک از این حروف را بگویند. (اسامی این حروف را قبلاً یاد داده‌اید.)

● به شاگردان توضیح بدهید که به همان ترتیب که هر یک از این هشت حرف اسمی داشتند، سایر حروف و نشانه‌های الفبای فارسی نیز دارای اسم هستند. سپس به همان ترتیب که در

متن درس آمده است اسامی الفبای فارسی را به شاگردان یاد بدهید .

● توجه شاگردان را به خط‌آبی عمودی بین دو ستون الفبای فارسی در این دو صفحه جلب کنید و به آنان بگویید که در هر صفحه باید اول ستون سمت راست را از بالا به پایین بخوانند و بعد ستون سمت چپ صفحه را. به آنان بگویید که روزنامه‌ها و مجله‌ها و بعضی کتاب‌ها را همین‌طور ستون ستون چاپ می‌کنند و آنها را نیز باید به همین ترتیب خوانند .

مهارت در خواندن و نوشتن

از درس صفحه ۸۶ تا پایان کتاب ، متن هر درس با حروف چاپی و بطور مستقل و با عنوانی مشخص نوشته شده است . در تهیه متنهای این قسمت کتاب هدفهای زیرمورد نظر بوده است :

۱ - شاگردان خواندن و نوشتن کلمه‌های دیگر و راه بکار بردن آنها را در جمله یاد بگیرند .

۲ - شاگردان به حروف چاپی و خواندن آن آشنا شوند تا بتوانند کتابهایی را که برای آنان نوشته شده است بخوانند و به مطالعه کردن ولذت بردن از آن عادت کنند .

۳ - با بحث و گفتگو در کلاس و خواندن متن هر درس دامنه دانستیهای نوآموزان گسترش یابد .

۴ - شاگردان در خواندن و نوشتن مهارت یابند .

یقین است که همکاران ارجمند در تدریس مطالب این قسمت کتاب به هدفهای فوق توجه خواهند داشت و پیشنهادهای زیر را نیز مورد نظر قرار خواهند داد :

۱ - پیش از آنکه به تدریس صفحه ۸۶ بپردازید چند روز از وقت کلاس را مصروف برنامه‌های زیر کنید : *

● شاگردان درسهای گذشته را دوره کنند .

● شاگردان بترتیب کلمه‌های مربوط به هر يك از تصویرهای لوحه های ۱۲ ، ۱۱ ، ۱۰ ، ۹ ، ۸ و ۷ را در دفتر خود بنویسند .

* تکرار بعضی از این برنامه های پیشنهادی در درسهای آینده نیز وسیله‌ای برای تمرین بیشتر و مهارت یافتن شاگردان در خواندن و نوشتن خواهد بود .

● شاگردان با توجه به هر يك از تصويبرهای لوحه‌های ۶ و ۵ جمله‌های مربوط به آن را در دفتر خود بنویسند.

● شاگردان داستانهای لوحه‌های ۴ و ۳ و ۲ را با توجه به تصاویر هر لوحه در دفتر خود بنویسند.

● شاگردان جمله‌هایی درباره آنچه در لوحه ۱ می‌بینند در دفتر خود بنویسند.

● هر يك از شاگردان بنوبت در کلاس داستان یا موضوعی را تعریف کند. سپس همه شاگردان آنچه را که شنیده‌اند (با جمله‌هایی که می‌توانند) در دفتر خود بنویسند و يك نوشته خود را برای دوستان دیگر خود بخوانند تا همه شاگردان درباره این نوشته‌ها انتقاد کنند.

● از شاگردان بخواهید که عکسها و تصاویری را که دوست دارند از مجله‌ها و روزنامه‌ها جدا کنند و در دفتر خود بچسبانند و زیر هر يك، کلمه یا جمله یا مطلبی مربوط به آن عکس یا تصویر بنویسند. بهتر است که این تصاویر را در صفحات مختلف دفتر خود گروه‌بندی کنند تا بتدریج مجموعه آنها کامل شود. (میوه‌ها، وسایل نقلیه، درختان، آنچه از چوب می‌سازند، پرندگان، حیوانات اهلی و...)

● صفحه‌ای از روزنامه یا مجله یا مطالب چاپی دیگر را در اختیار شاگردان بگذارید تا زیر کلمه‌هایی که خواندن آنها را می‌دانند خط بکشند.
۲- در تدریس هر يك از درسهای صفحه ۸۶ تا پایان کتاب به پیشنهاد های زیر نیز توجه کنید:

● از هر يك از متنهای این قسمت کتاب برای تمرین «صامت خوانی» و عادت دادن شاگردان به مطالعه استفاده کنید.

● درباره هر يك از موضوعهای این درسها شاگردان را در بحث و گفتگو شرکت دهید تا دامنه اطلاعات ایشان در آن موضوع گسترش یابد.

● با استفاده از رنگهای پرچم در صفحه ۹۰ به شاگردان یاد بدهید که خودشان پرچم ایران را بکشند و آن را درست رنگ کنند.

● با استفاده از نقشه ایران در صفحه ۹۳ شمال و جنوب و مشرق و مغرب نقشه را به شاگردان یاد بدهید و آنان را هدایت کنید که نام همسایگان ایران و آبهای شمال و جنوب ایران را یاد بگیرند. از شاگردان کلاس خود بخواهید که نام شهرهایی را که در نقشه نوشته شده است بخوانند و هر یک از شاگردان که به شهرهای دیگر ایران سفر کرده است نام آن شهر را بگوید تا کودکان دیگر در نقشه پیدا کنند.

● با استفاده از متن و تصویر صفحه ۹۴ سنن و آداب نوروز را مورد بحث قرار دهید. (چهارشنبه سوری و مراسم آن، خانه تکانی، سفره هفت سین، هدیه دادن و هدیه گرفتن، دید و بازدید و...)

● با استفاده از متنهای صفحه ۹۵ و ۹۶ و ۹۷ و تصویر صفحه ۹۵ از شاگردان بخواهید که تقویم مربوط به هر یک از فصلهای سال را درست کنند.

● با توجه به دو نشانه نقطه گذاری دیگر که در این قسمت کتاب بکار برده شده است روش نوشتن و استفاده از آنها را به شاگردان یاد بدهید. نشانه «؛» که قبلاً در درسهای پیش برای نمایش نقل قول بکار برده شده بود در درسهای صفحه ۹۶ و ۹۷ برای تشریح مطالب ذکر شده پیش از این نشانه بکار برده شده است. به عبارت دیگر بیان کننده عبارت «به شرح زیر» است. همچنین در درس صفحه ۱۰۲ نشانه () که حرف اختصاری «ص» (صلی الله علیه وسلم) را در بر گرفته است، برای جدا کردن توضیحی خارج از مطلب، به منظور دادن اطلاعی بیشتر به خواننده بکار برده شده است.

● شاگردان کلاس خود را به چند گروه تقسیم کنید و با استفاده از موضوع بعضی از درسها یا موضوعها و مطالب دیگر، برای هر گروه واحد کاری معین کنید تا درباره آن به جمع آوری اطلاعات و نمونهها و تصاویر پردازند و نتیجه کار خود را در زمانی که برای هر گروه معین کرده اید به دوستان دیگر خود گزارش دهند (مانند: بهار، پاییز، تقویم، سفره هفت سین، پایتخت، گندم،

میوه‌ها، لباس و... و مشاهدات ایشان در گردشها و بازدیدهایی که همراه معلم و همکلاسان خود می‌روند). موضوع یکی از فعالیت‌های این گروهها نیز می‌تواند تهیه روزنامه دیواری قرار گیرد. (مسلماً توجه دارید که اعضای هر گروه روزنامه باید ترکیبی از کودکانی باشد که به مطالعه، نویسندگی، نقاشی، رنگ‌آمیزی و تزئین و خوشنویسی بیشتر علاقه‌مند باشند.)

● از شاگردان بخواهید هر کتاب دیگر را که توانسته‌اند بخوانند و بفهمند به کلاس بیاورند و آن را به دوستان دیگر خود معرفی کنند و مطالب آن را با نمایش تصاویر کتاب برای دوستان خود بازگو کنند.

جشن پایان کتاب اول:

با همکاری شاگردان کلاس خود آخرین روز تدریس متن کتاب را جشن بگیرید. قبلاً از شاگردان بخواهید که بهترین نوشته‌ها و نقاشیها و کار دست‌های خود را نگهداری کنند و شما از این مجموعه و اولین دفتر مشق هر یک از آنان، در این روز نمایشگاهی ترتیب دهید که گویای زحمات مشترک شما و شاگردان و اولیای ایشان باشد. دوسه هفته قبل از این روز، از شاگردان بخواهید از بین خود گروهی را برای اداره جشن پایان کتاب اول انتخاب کنند. کار دعوت از اولیای دانش‌آموزان و برنامه‌های جشن را به این گروه محول کنید و خود در کار آنان نظارت داشته باشید. مسلماً در این روز شوق و ذوق کودکان و نگاههای محبت‌آمیز ایشان و چهره‌های حقیقت‌ساز و سپاسگزار اولیای آنان و رضایت خاطری که شما از پایان رسانیدن این خدمت مقدس اجتماعی احساس می‌کنید پر ارزش‌ترین پاداشی است که از زحمات خود دریافت خواهید کرد. در پایان این جشن اولین و آخرین دفتر مشق و تکالیف درسی شاگردان را بیاد بود در اختیار هر یک از اولیای آنان بگذارید تا برای همیشه نگه‌دارند و خاطره شادی بخش و موفقیت‌آمیز نخستین سال تحصیلی این کودکان همواره در زندگانی ایشان باقی بماند.